

”Dette gjelder livet ditt”

Tidligere asylsøkeres erfaringer fra registreringen hos Politiets Utlendingsenhet og asylintervjuet hos Utlendingsdirektoratet – en kvalitativ intervjuundersøkelse

Ida Jannike Graf

Hovedoppgave i psykologi
Psykologisk Institutt

UNIVERSITETET I OSLO

Vår 2013

”Dette gjelder livet ditt”

Tidligere asylsøkeres erfaringer fra registrering hos Politiets Utledningsenhet og asylinterjvu hos UDI

Ida Jannike Graf

Hovedoppgave ved Psykologisk Institutt, Universitetet i Oslo

Våren, 2013

© Forfatter: Ida Jannike Graf

År: 2013

Tittel: ”Dette gjelder livet ditt”. Tidligere asylsøkeres erfaringer fra registrering hos Politiets Utledningsenhet og asylinerjvu hos UDI

Forfatter: Ida Jannike Graf

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: Copy Cat

Sammendrag

Tittel: Dette gjelder livet ditt. Tidligere asylsøkeres erfaringer fra registrering hos Politiets Utleidningsenhet og asylintervju hos UDI – en kvalitativ intervjuundersøkelse

Forfatter: Ida Jannike Graf **Veileder:** Nora Sveaass

Bakgrunn: Asylfeltet er i rask endring i Europa. Norge er ikke en del av EU, men det har i mange år vært norsk politikk å følge opp prinsippene for mottak av flyktninger og asylsøkere. Det stilles spørsmålstegn ved i hvilken grad Norge følger EUs prinsipper for ivaretagelse av sårbare asylsøkeres rettssikkerhet, og da spesielt ofre for tortur og overgrep. Gjøres det nok for å identifisere denne gruppen etter ankomst til Norge? Intervjuene med utlendingsforvaltningen, Politiets Utleidningsenhet og Utleidningsdirektoratet, er to viktige arenaer hvor det kan være mulig å fange opp asylsøkere med særskilte behov.

Formål: Studiens overordnede mål er å fremskaffe og utdype kunnskapen om hvordan mennesker, som befinner seg i en sårbar posisjon, opplever å bli intervjuet om potensielt sensitive temaer i en situasjon der utfallet av intervjuet kan få store konsekvenser for personens liv og trygghet. Konkret tar undersøkelsen utgangspunkt i asylsøkeres erfaringer og opplevelser av intervjuer i forbindelse med søknad om beskyttelse i et annet land. Den har i særlig grad et blikk rettet mot hvordan de har opplevd å fortelle om det som kanskje utgjør kjernen i deres behov for beskyttelse.

Metode: Datamaterialet bygger på semistrukturerte intervjuer med 12 voksne tidligere asylsøkere i alderen 18-40 år som hadde fått opphold på tidspunktet for forskningsintervjuet. Datamaterialet ble tatt opp på lydbånd og transkribert. Systematisk tekstkondensering ble anvendt som analyseverktøy. Studien er et selvstendig forskningsprosjekt der jeg selv har utført alle trinn i prosessen.

Resultater: Resultatene viser at alle informantene var svært redde før og under møtene med PU og UDI. Mange av informantene følte at de fikk fortalt det som var viktig for dem i samtalen, dette inkluderte også temaer som omhandlet erfaringer av sensitiv art. At intervjuerne viste imøtekommenhet og ivaretagelse er noe informantene vektlegger som grunn til dette. Noen opplevde imidlertid at de ikke fikk anledning til å fortelle om det de selv opplevde som viktig for sin asylsøknad. At intervjuerne utviste mistenksomhet eller dominerte samtalen, trekkes frem som viktige faktorer i denne sammenheng. Flesteparten av mennene i utvalget rapporterer om mangler ved venteromsbetingelsene hos PU. I en sårbar situasjon, opplevde de dette som til dels skremmende.

Konklusjon: Funnene i prosjektet tilsier at det kan være en alvorlig belastning å oppholde seg i venterommet hos PU, og å bli kroppsvisitert. Det skapes et bilde av en fysisk kontekst som kan medføre økt angst og retraumatisering hos dem som søker beskyttelse. Funnene viser at opplevelse av mistillit og mangel på mulighet for å frembringe sin historie under intervjuene, kan føre til at viktige opplysninger, eller opplysninger av sensitiv art, ikke blir fortalt. Materialet viser at å bli møtt med respekt, og at det å etablere god kontakt og en trygg situasjon, øker muligheten for at det som kan være vanskelig å snakke om, kan bringes frem.

Forord

Først må jeg få rette en takk til alle informantene som har delt historiene sine med meg. Det har vært spennende å snakke med dem, og fortellingene deres har rørt meg.

Takk til ansatte i Introduksjonsprogrammene for at dere har bistått med å sette meg i kontakt med informantene og for nyttige tips og vink. Takk også til ansatte i UDI og Politiets Utlendingsenhet for at dere har tatt meg imot og for all nyttig informasjon dere har delt.

Min veileder Nora Sveaass har gjennom prosessen utvist et stort og smittende engasjement. Hun har fulgt meg opp i prosjektets ulike faser gjennom flere år, og vist en stor grad av fleksibilitet – tusen takk! Takk til Sissel Reichelt for gode råd vedrørende metode. Takk Ida for gjennomlesninger og kaffepauser, og tusen takk pappa og Tor som har stilt opp underveis og i innspurten, det har vært supert!

Avslutningsvis vil jeg takke Morten for uvurderlig støtte på alle måter og spesielt på hjemmebane i denne tiden. Takk til deg, og til Ebba, min solstråle, for at dere er de fantastiske menneskene dere er!

Innholdsfortegnelse

1 Innledning	1
Studiens formål og problemstillinger	3
Avgrensning	4
2 Bakgrunn	5
Flyktninger og psykisk helse	5
Prosedyren i asylsaker	7
Asylsøkeres opplevelse av asylprosessen	9
2 Teoretiske perspektiver	11
Traumer: Hukommelse og kognisjon	11
Intervjusituasjonen som mulig trigger for traumeminner	13
Hva er det vanskeligst å snakke om?	14
Tolkens påvirkning på samtalen	15
Empati i avhør og kliniske intervjusituasjoner	15
Kommunikasjonsteoretisk rammeverk	16
Dialogisk kommunikasjonsteori	17
Diskursbegrepet	18
Maktforskjeller i intervjuer med sårbare personer	20
3 Metode	22
Vitenskapsteoretisk rammeverk: En fenomenologisk tilnærming	22
Utvalg	23
Prosedyre	24
Rekruttering av informanter	24
Intervjuguide – semistrukturert intervju	25
Gjennomføring av intervjuene	25
Transkribering	26
Analyse	26
Systematisk tekstkondensering	26
Etiske vurderinger	30
Metodediskusjon	31
Intern validitet	32
Overførbarhet (ekstern validitet)	33
Refleksivitet	34
4 Resultater	36
Om møte med Politiets Utlendingsenhet	36
Informantenes tanker før registreringen	36
Informantenes erfaringer fra selve registreringen	37
Informantenes refleksjoner i etterkant av registreringen hos PU	40
Asylintervjuet	41
Tanker på forhånd "(...) dette gjelder livet ditt"	41
Erfaringer fra selve asylintervjuet	43
Informantenes refleksjoner over asylintervjuet i etterkant	55

5	Diskusjon	58
	Forventninger.....	59
	Kontekst: Opplevelsen av de fysiske rammene.....	59
	Kontaktetablering i intervjuene.....	61
	Når det er rom for sammenhengende fortellinger	62
	Når det blir vanskelig å fortelle	63
	Dokumentasjon: Fra asymmetri til større grad av symmetri	65
	Særlig sensitive temaer.....	65
	Hukommelse, kognisjon og angstberedskap	66
	Tolkens rolle	67
	Kultursensitivitet i politiregistreringen og asylintervjuet.....	68
6	Konklusjon og anbefalinger	69
	Politiets Utlendingsenhet.....	69
	Mulighet for å fortelle om det vanskeligste	69
	Litteraturliste	70
	Vedlegg 1	79
	Informasjonsskriv til programrådgivere.....	79
	Vedlegg 2	80
	Informasjonsskriv til mulige deltakere	80
	Vedlegg 3	82
	Intervjuguide.....	82
	Vedlegg 4	85
	Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet	85
	Vedlegg 5	89
	Godkjenning fra REK.....	89

1 Innledning

Tema i oppgaven er hvorvidt det underveis i asylprosessen er rom for å fortelle om tortur og overgrep. Det springer ut av stadige politiske endringer og pågående diskusjoner på asylfeltet, samt et personlig engasjement fra forfatterens side i asylsøkeres situasjon. Hvordan kan den norske rettsstaten ivareta asylsøkeres rettigheter, og spesielt de som tilhører sårbare grupper?

Asylfeltet er i rask endring i Europa. Det pågår en prosess der EU-landenes politikk og lovgivning på dette feltet koordineres blant annet gjennom videreutvikling av felles mottaksdirektiver (Council Directive 2003/9/EC of 27 January 2003 Laying down minimum standards for the reception of asylum seekers). Norge er ikke en del av EU, men det har i mange år vært norsk politikk å følge opp prinsippene for mottak av flyktninger og asylsøkere basert på disse direktivene (Brekke og Vevstad, 2007). I studien "Reception Conditions for asylum seekers in Norway and the EU" fra 2007, der målsettingen var å vurdere hvordan norsk lovgivning og praksis på dette området står i forhold til utviklingen i EU, påpeker Brekke og Vevstad at forholdene i Norge generelt sett er i tråd med nye normer i EU. Noen unntak finnes likevel. I EU direktivet om mottaksbetingelser vies ofre for vold og tortur oppmerksomhet som spesielt sårbar gruppe. Å identifisere denne og andre sårbare grupper anses som svært viktig. Det er reist spørsmål om det gjøres nok for å oppdage og kartlegge hvem som hører til denne gruppen etter ankomst til Norge (Brekke og Vevstad, 2007; Brekke, Sveaass & Vevstad, 2010; NOAS, 2010). I rapporten «Sårbare flyktninger i Norge og EU» fra 2010 slås det fast at "Norge ikke har noen formalisert prosedyre for identifisering av sårbare personer med spesielle behov. I stedet behandles slike tilfeller når de oppdages. Dette kan true identifisering av sårbare individer, særlig der sårbarheten ikke er synlig" (Brekke et al., 2010, s. 93). Dette knyttes spesielt opp til identifisering av mennesker som har vært utsatt for tortur, da det fysiske synlige spor ofte er forsvunnet innen den tid personen får helsehjelp (Grossman, 2009).

Dersom det skal tas spesielle helsemessige hensyn i vurdering av asylsaken, stilles det strenge krav til gyldig dokumentasjon (NOAS, 2010). Slik informasjon kan være avgjørende for asylsaken og for rettssikkerheten til den enkelte asylsøker, og for å sikre riktig oppfølging og eventuell medisinsk eller psykologisk behandling (Brekke et al., 2010). I Soria Moria-erklæringen fremholdt regjeringen om asylprosessen betydningen av en "effektiv saksbehandling, basert på tilstrekkelige rettssikkerhetsgarantier". To av de viktigste arenaene for å fange opp sårbarhet hos asylsøkere, er under den registreringen hos Politiets

Utlendingsenhet (PU) som alle asylsøkere må gjennom ved ankomst til landet, og under det senere asylintervjuet hos UDI. I disse to intervjuene skal asylsøkerne fremlegge sin sak og bakgrunn for søknad om beskyttelse. Denne legges til grunn for avgjørelse som fattes av Utlendingsdirektoratet(UDI) om hvorvidt de har et reelt beskyttelsesbehov (NOAS, 2010). Vurderinger av beskyttelsesbehov er i stor grad avhengig av hvordan personene presenterer seg selv og sine historier. Psykiske problemer kan innvirke på asylsøkeres evne til å forklare seg, og medfører i mange tilfeller at de ikke kan fortelle om de de har vært utsatt for på en slik måte som utlendingsforvaltningen ønsker seg (NOAS, 2010). Feilslåtte vurderinger kan føre til at personer med et reelt behov for beskyttelse, kan få avslag på asylsøknaden sin (Bögner, Brewin & Herlihy, 2010).

Forhold rundt eventuell sårbarhet, slik som psykiske lidelser, tas det i liten grad hensyn til når det gjelder hvordan den enkelte fremstiller seg og sin historie. Undersøkelser har vist at traumer, for eksempel som følge av tortur, kan forårsake forstyrrelser i hukommelsen og evne til å gjenkalle(huske) hendelser (Vloeberghs, Bloemen, & Mellnik, 2009). Som følge av dette, er noen asylsøkere ikke i stand til å gi en fullstendig og sammenhengende redegjørelse for flukten (Vloeberghs et al, 2009). Studier fra Australia har vist at prosedyrer i håndtering av asylsøkere kan bidra til øke stressnivåer og psykiatriske symptomer hos dem som tidligere er blitt traumatisert (Silove, Sinnerbrink, Field, Manicavasagar & Steel 1997).

I utgangspunktet dreide forskningsspørsmålet i denne studien seg om UDI intervjuet, og hvordan tidligere asylsøkere erfarte mulighetene for å kunne komme frem med viktig og sensitiv informasjon i dette intervjuet. Allerede i de første intervjuene fortalte informantene uoppfordret om sine opplevelser i møtet med PU. Informasjonen som kommer frem hos PU, er grunnlaget for hva som blir tatt opp i asylintervjuet hos UDI. Informantenes erfaringer fra Politiets Utlendingsenhet er også interessant med tanke på hvordan en kan gjennomføre intervjuer med sårbare asylsøkere. Gradvis utvidet problemstillingen seg til også å gjelde utfordringer knyttet til asylsøkeres muligheter til å formidle informasjon av sensitiv karakter i intervjuet hos Politiets Utlendingsenhet.

Studiens formål og problemstillinger

Studiens overordnede mål er å fremskaffe og utdype kunnskapen om hvordan mennesker, som befinner seg i en sårbar posisjon, opplever å bli intervjuet om potensielt sensitive temaer i en situasjon der utfallet av intervjuet kan få store konsekvenser for personens liv og trygghet. Konkret tar undersøkelsen utgangspunkt i asylsøkeres erfaringer og opplevelser av intervjuer i forbindelse med søknad om beskyttelse i et annet land. Den har i særlig grad et blikk rettet mot hvordan de har opplevd å fortelle om vanskelige livshendelser, eller det som kanskje utgjør kjernen i deres behov for beskyttelse. Var det rom for å fortelle om de smertefulle erfaringene? For noen var dette intervjuer som kunne oppleves som et spørsmål om liv eller død. Det er grunn til å anta at opplevelsene vil fremstå som viktige begivenheter i tidligere asylsøkeres liv, og som de vil kunne ha ulike tanker og synspunkter på. Det er deres historier om hvordan de har opplevd å være i en slik situasjon, og hvordan de i etterkant beskriver sine følelser og tanker fra den gangen som står sentralt i oppgaven.

Innenfor asylprosessen er det gode grunner til å anta at ofre alvorlige menneskerettsovergrep møter særskilte utfordringer. Deres opplevelser kan være av krenkende karakter, og det stiller spesielt krav om intervjuerens evne til å skape tillit og forutsetninger for en best mulig kommunikasjon. Oppgaven bygger på følgende problemstillinger:

- Hvordan beskriver informantene sine opplevelser fra registreringen hos Politiets Utlendingsenhet?
- Hvordan beskriver de sine opplevelser i selve asylintervjuet hos UDI?
- Hvordan erfarte de mulighetene til å formidle informasjon generelt og spesielt informasjon av sensitiv art (under asylintervjuet eller under begge intervjuene)?
- Hvordan kan funnene bidra til å bedre mulighetene for asylsøkere til å komme frem med det de mener er viktig?

Prosjektet grenser til andre samfunnsvitenskaper som sosiologi, kriminologi og jus, samt pedagogikk. Rettssikkerhet er en forutsetning for å få asylsaker belyst. I oppgaven trekkes veksler på kunnskap fra flere av disse fagfeltene. Dette vil gjenspeiles i bakgrunnskapittelet og kapittelet der teoretiske perspektiver gjøres rede for, samt i diskusjonen. Det er tidligere gjort få liknende studier på dette feltet i Norge. Å ha et psykologisk perspektiv på

asylintervjuene der man undersøker intervjuene opplevd fra asylsøkernes side, kan derfor tilføre dette feltet noe nytt.

Avgrensing

For å innhente kunnskap om det som er studiens overordnede mål, nemlig å få vite mer og forstå bedre gjennomføring av intervjuer med sårbare grupper om sensitive temaer, er det flere veier å ta. I dette prosjektet har det vært nødvendig å avgrense typen informanter til å omfatte personer som har bakgrunn som asylsøkere. Traumer og hukommelse er et stort og omdiskutert felt (Rotschild, 2000). Diskusjonen om traumer og hukommelse omfattes ikke i oppgaven. Hukommelse generelt vil det heller ikke bli redegjort for som sådan. Troverdighet er også et stort og viktig tema i vurderingen av asylsaker. Av hensyn til oppgavens omfang, vil disse tre temaene kun berøres i den grad de kan belyse oppgavens problemstillinger. Informantene har fortalt mye om tiden som asylsøker i tillegg til informasjonen de har gitt om registreringen hos Politiets Utlendingsenhet og asylintervjuet hos UDI. Fra tiden som asylsøker har det i forskningsintervjuene framkommet viktige historier som det av hensyn til plass dessverre ikke har vært mulig å inkludere i oppgaven.

I det videre vil det presenteres utvalgt psykologisk teori om traumer og hukommelse. Deretter følger en redegjørelse for bruk av metode og analyse i kapittel 4. I kapittel 5 vil resultater fra undersøkelsen bli presentert. Til slutt følger en diskusjon av viktige funn og implikasjoner i kapittel 6.

2 Bakgrunn

I det følgende presenteres en fyldigere bakgrunn for studien. Først gjøres det rede for et generelt bilde av flyktningers psykiske helse. Deretter gjennomgås prosedyren i asylsaker. Til slutt vil empiri om asylsøkeres opplevelser presenteres.

Flyktninger og psykisk helse

Felles for alle mennesker som har funnet grunn til å flykte er at de lever i en tilværelse preget av utrygghet og med liten grad av kontroll over eget liv (Jareg & Sveaass, 2011). For mange vil dette følge etter perioder med tap, overgrep og voldserfaringer (ibid). Helsedirektoratet (2010) skriver i sin veileder at asylsøkere og flyktninger i varierende grad har gjennomgått traumer og tap før de kommer til Norge. Man må anta at alle kan ha lidt tap i forbindelse med selve migrasjonen, både materielle, (hjem og eiendom), sosiale (familie, arbeid og sosialt nettverk) og psykiske tap (opplevelse av redusert egenverdi eller tap av identitet (Helsedirektoratet, 2010).

Mange asylsøkere lider av problemer knyttet til helse som en følge av flukt og vold forut for denne (Vloeberghs, Bloemen & Mellnik, 2009). Som regel er dette fysiske problemer relatert til smerte og erfaringer med vold, i tillegg til psykiske problemer som depresjon, angst og posttraumatisk stresslidelse (PTSD). Flyktninger utgjør en populasjon med risiko for mentale lidelser (Lavik, Hauff & Skrondal, 1996). Studier viser prosentandelen av flyktningepasienter med potensielt traumatiserende erfaringer eller som fyller kriteriene for depresjon, angst og for posttraumatisk stressyndrom, er høy. I studier som undersøker andel flyktninger med PTSD-diagnose varierer tallene fra 37% (Silove et al., 1997) til 63% (Masma, Møller, Buhman et al., 2008). I en studie av Nygård og Malterud (1995) fant de at andelen med posttraumatisk stresslidelse økte de tre første månedene etter ankomst, at den steg fra 46 til 60 prosent blant menn og 60 til 80 prosent blant kvinner. Dette antyder at sårbarhet kan oppstå etter at asylsøkeren har kommet til mottakerlandet (Brekke, Sveaass & Vevstad, 2010). Asylsøkere lever i en tilstand preget av usikkerhet, og de blir hele tiden konfrontert med frykten for å bli sendt tilbake til hjemlandet (NOAS, 2010).

Som et resultat ikke bare av tidligere erfaringer, men også grunnet situasjonen man er i som asylsøker, kan flyktninger utvise symptomer på angst, skyld, depresjon og skam (Peel & Burnett, 2001). Dette er vanlige responser, og de må forstås i lys av situasjonen (ibid.). Peel &

Burnett (2001) skriver at veldig få av disse menneskene trenger psykiatrisk vurdering, selv om noen få kan utvikle psykologiske problemer eller forbigående sykdom som et resultat av stressbelastningen eksiltilværelsen medfører. For mange flyktninger kan gjenopprettelse av et normalt liv så langt det lar seg gjøre, være effektivt for å fremme mental helse (ibid.).

Mange flyktninger har vært utsatt for potensielt traumatiserende hendelser av ulike art, en del har blant annet vært utsatt for tortur (Brekke et al., 2010). Sammenlikner man påvirkning av fysisk tortur og andre former for nedverdiggende behandling, er det stor grad av overlapp knyttet til grad av opplevd ubehag og mangel på kontroll (Basoglu, Livanou & Crnobaric, 2007). Studier (Basoglu et al., 2007; Masmak et al., 2008) viser ikke noen direkte sammenheng mellom opplevd fysisk tortur og PTSD-skåre hos flyktninger. Den traumatiserende virkningen ulike former for tortur har, ser ut til å være knyttet til opplevd grad av mangel på kontroll og ubehag knyttet til stressorene (Basoglu, 2007).

Flyktninger er sårbare mennesker samtidig som de er overlevende (Varvin, 2003). Ressursene flyktninger har, påvirkes også av kulturell og sosial ballast hos den enkelte, og kan være begrenset av tortur eller annen traumatisering. Ballasten kan være begrensende eller fremmede for integrasjonsprosessen (Varvin, 2003). Livet i eksil er ofte svært vanskelig (Silove et al., 1997; Varvin, 2003). Varvin trekker frem et traume nummer to relevant for flyktninger i eksil, nemlig et kulturtraume. Han beskriver dette som en alvorlig form for kultursjokk der evnen til å lage mening ut av eksiltilværelsen er så svekket at møtet med den nye kulturen blir for overveldende (Varvin, 2003). En del flyktninger vil være ekstra sensitive for krenkelser ved ankomst til det nye landet grunnet opplevelser i hjemlandet. Noen føler seg lett tråkket på, krenket eller ikke lyttet til av ansatte i ulike instanser, og de tåler slike negative erfaringer dårligere enn mennesker som ikke har opplevd mye overgrep (Jareg & Sveaass, 2011; Varvin, 2003). En annen faktor som skaper avmakt, er når viktige beslutninger tas over hodet på dem (Jareg & Sveaass, 2011). Et eksempel på dette kan være avgjørelsen på søknaden om beskyttelse, dersom asylsøkeren opplever ikke å ha nådd frem med det han opplever som viktig informasjon. Opplevelse av å være maktesløs og betydningsløs kan for noen minne om tidligere traumatiske situasjoner der man var maktesløs. Slike opplevelser av maktesløshet i det nye landet kan føre til depresjon eller aggresjon hos en del flyktninger (Jareg & Sveaass, 2011).

Prosedyren i asylsaker

I dette avsnittet vil det bli redegjort for hva som skjer fra en person ankommer Norge og søker om beskyttelse og til vedkommende har fått søknaden ferdig behandlet. Aspekter som vedrører denne studiens intervjuer, vil bli vektlagt.

En asylsøker er en person som kommer til Norge på egenhånd og søker om beskyttelse, tidligere ”asyl”. Hvis søknaden blir innvilget av UDI, får personen status som flyktning og får bli i Norge. Hvis søknaden blir avslått må personen reise fra Norge (UDI, 2010, Faktaark om beskyttelse). Rett til beskyttelse er knyttet til faren for å bli drept, torturert eller utsatt for andre alvorlige overgrep hvis du reiser tilbake til hjemlandet. Hvis myndighetene i hjemlandet kan beskytte asylsøkeren, eller hvis det fins trygge områder for ham i hjemlandet, vil en vanligvis ikke ha rett til beskyttelse i Norge. UDI vurderer også om en kan få opphold på humanitært grunnlag (UDI, Faktaark om beskyttelse, 2010).

Når en person kommer til Norge for å søke om beskyttelse, skal han eller hun melde seg hos Politiets Utlendingsenhet i Christian Kroghs gate i Oslo. Dette er en førstegangs registrering som politiet har ansvar for (NOAS, 2010). Hensikten er å fastslå identitet og reiserute. Den følgende beskrivelsen av venterom, kroppsvisitering og intervju i dette avsnittet er basert på egen observasjon hos PU (oktober 2012) og to samtaler med tjenestemann i PU (oktober 2012 og 23.04.2013): Etter å ha oppgitt navn og hjemland, blir asylsøkeren henvist til venterom. På venterommene venter søkerne på at selve registreringen skal finne sted. Maksimal ventetid før registrering er tre døgn, 72 timer, men om regel går det forttere enn dette (samtale med ansatt i PU oktober 2012). I 2009/2010 ankom det flere asylsøkere til Norge enn i dag, og da kunne det hende at personer måtte vente i inntil tre døgn hos PU før de ble registrert (samtale med ansatt i PU oktober 2012). Det er to seksjoner asylsøkere venter i: En som er felles for menn og kvinner på dagtid og en for familier og enslige mindreårige asylsøkere. På nattetid oppholder kvinnene seg i seksjonen for familier. Seksjonen for kvinner, barn og familier har noe høyere standard enn seksjonen for menn. På venterommene ligger det fremme noe enkel mat som kjeks, brød og pålegg. I seksjonen for menn er det fastmonterte trestoler og bord. Det er ingen senger eller soveplasser. I venteværelset for familier er det høyere standard med blant annet sofaer og det er lysere lokaler. Når det blir den enkeltes tur, hentes vedkommende ut av venterommet, i korridoren utenfor venter eventuelt en tolk. Her hilser politimannen og tolken på asylsøkeren får asylsøkeren beskjed om at han skal bli med ned i en kjeller og inn i et avlukke for kroppsvisitering. PU informerer

med hensikt ikke om visiteringen før rett før den skal gjennomføres, fordi de ønsker å minimere sjansen for at asylsøkerne gjemmer unna gjenstander som kan være av interesse for asylsaken, for eksempel identitetspapirer, eller gjenstander politiet av sikkerhetsmessige årsaker vil ha tak i, slik som ulike våpen. Under kroppsvisiteringen skal alle klær, med unntak av undertøy, tas av. Etter visiteringen tas det fingeravtrykk og bilde. Til sist finner det sted en kort samtale inne på et kontor der en tjenestemann etterspør identitetspapirer og reiserute. Han spør også kort om psykiske og fysiske helseforhold. Informasjon som hentes inn under politiintervjuet er grunnlag for intervjuet hos UDI. Under samtalen ønsker politiet å innhente informasjon om og helst fastslå identitet og reiserute. Det skal også spørres om fysisk og psykisk helsetilstand for å undersøke om asylsøkerne har særskilte helsemessige behov. Tjenestemannen skal starte samtalen med å lese "Asylsøkernes rettigheter og plikter" høyt for asylsøkeren, og han eller hun må også skrive under på at de er innforstått med innholdet. Blant annet står det at "Det er forbundet med straffansvar å gi vesentlig uriktige eller åpenbart villedende opplysninger", (jf utlendingsloven § 47, Politiet, 2010). Troverdighet er et viktig element når UDI vurderer asylsaker. For at asylsøkerens fortelling skal ha troverdighet, er det viktig at informasjonen som blir hentet inn under politiintervjuet stemmer overens med informasjon som hentes inn under asylintervjuet hos UDI senere.

Per i dag gjennomføres det et ankomstintervju i regi av PU rett etter at registreringen har funnet sted (UDI: IM 2012-011). Da ankomstintervjuet ble innført etter at informantene i dette utvalget gjennomgikk asylprosessen, er det ikke en del av datagrunnlaget for denne studien, og det vil ikke bli nærmere redegjort for.

I det følgende presenteres gangen i den såkalte ordinære prosedyren (UDI, 2003). Etter at registreringen hos politiet er ferdig blir asylsøkeren sendt til et mottak i påvente av asylintervju (NOAS, 2007). Ved Helsekontoret ved mottaket foretas det en obligatorisk tuberkulosestest. I løpet av de tre første dagene vil asylsøkere vil informasjon og veiledning fra Norsk Organisasjon for asylsøkere. Informasjonen består av en informasjonsfilm- og brosjyre, samt en individuell samtale med en av NOAS' ansatte. Slik får asylsøkeren få en oversikt over asylprosessen, rettigheter og plikter samt veiledning, slik at søkeren blir bedre forberedt til å presentere sin asylsøknad for UDI. Informasjonen og samtalen skal foregå på et språk asylsøkeren forstår godt (NOAS, 2007). Neste skritt er at asylsøkeren blir intervjuet av UDI. Dette er det viktigste som skjer under asylprosessen da det er UDI som i første instans avgjør om asylsøkeren skal få beskyttelse i Norge eller ikke (NOAS, 2007). Under intervjuet skal asylsøkeren fortelle detaljert om hvorfor hun eller han søker om beskyttelse i Norge, og hva

søkeren frykter vil skje ved retur til hjemlandet. Intervjuet varer vanligvis mellom tre og seks timer og det skal brukes en tolk under intervjuet. UDI og tolken har taushetsplikt, det har også alle andre som asylsøkere møter i asylprosessen (NOAS, 2007). Etter asylintervjuet flyttes asylsøkeren til et ordinært mottak i påvente av at asylsøknaden behandles.

Hvis asylsøkeren får avslag på søknaden, har hun eller han rett til å klage og asylsøkeren får en gratis advokat for å skrive en klage. Klagen må sendes senest tre uker etter avslaget fra UDI (NOAS, 2007). Hvis asylsøkeren ikke klager på avslaget, eller hvis klagen ikke blir tatt til følge, har man ikke lovlig opphold i Norge (UDI, 2010, faktaark om asyl). Asylsøkere kan også klage inn saken for en domstol, men det koster mye og sjansene for å vinne har tidligere normalt vært små (NOAS, 2007). I dag får en del av de som klager til en domstol medhold, og vedtaket blir omgjort til innvilgelse av søknaden om beskyttelse. I en undersøkelse utført av NRK i 2013, ble klager på vedtak om avslag omgjort i 40 av 100 saker i Oslo tingrett (NRK, 2013).

Ved endelig avslag på asylsøknaden, kan asylsøkeren selv velge om hun eller han vil reise hjem frivillig eller bli uttransportert av politiet. International Organization for Migration (IOM) kan tilby en velorganisert, sikker og verdig returmulighet (NOAS, 2007).

Asylsøkeres opplevelse av asylprosessen

I dette avsnittet vil det kort redegjøres for en internasjonal studie og to norske studier på asylsøkernes opplevelse av asylprosessen. Funn fra en australsk studie viste at praksis som hadde som hensikt å avsløre illegal immigrasjon, kunne re-traumatisere asylsøkere med reelt behov for beskyttelse og forhindre dem med psykiatriske vanskeligheter fra å få nødvendig behandling (Silove et al., 1997).

I 2005 gjennomførte Selskapet for industriell og teknisk forskning (SINTEF) en undersøkelse om hvordan det norske politiet informerer asylsøkere under registrering og hvordan asylsøkere erfarer møter med politiet (Lauritsen et al., 2005). I rapporten skriver SINTEF blant annet at asylsøkerne som regel opplevde politimennene som profesjonelle og at de ble behandlet respektfullt. SINTEF (s.20) hevder at ”selv om mange konstaterer at politibetjentene behandlet dem med respekt, opplever flere selve konteksten som problematisk”. Som årsaker til dette trekker informantene frem den lange ventingen, matmangelen og nervøsiteten i forkant og i løpet av ”avhøret”

SINTEF (s. 20) gjør følgende refleksjoner:

(...) Spørsmålet er om det kan være fare for at (politiets) erfaringer med kriminalitet også preger møtene med for eksempel asylsøkere, som utgjør en helt annen type ”kunder”. Selvsagt er også noen av dem kriminelle, noen er i psykisk ubalanse og mange av dem forteller ikke en sann historie – av ulike grunner. De fleste er imidlertid ikke kriminelle, og gruppen som helhet bør derfor møtes på en annen måte. Negative erfaringer polititjenestemennene eventuelt har fra tidligere kan bidra til skepsis og mistanke om at alle asylsøkere lyver, noe som kan prege situasjonen under avhøret”. (...) ”Det å arbeide lenge med mennesker som kan ha ulike grunner til ikke å fortelle ”den hele og fulle sannhet”, kan over tid medføre at det utvikler seg negative holdninger til asylsøkere. Også andre yrkesgrupper (ansatte på asylmottak, intervjuenheten i UDI) har lignende erfaringer. For å unngå en slik utvikling, kreves det for det første en felles erkjennelse blant polititjenestemennene på alle nivåer av at asylsøkere i utgangspunktet må betraktes som mennesker med legitime grunner til å søke asyl, med behov for beskyttelse og med krav på en menneskeverdig behandling fra norske myndigheters side”. (...) ”Et nøkkelmoment for å få fram ”sannere” historier, er å etablere en tillitsrelasjon mellom asylsøkeren og polititjenestemannen».

Også i rapporten ”Sårbare asylsøkere i Norge og EU” (Brekke et al., 2010) fremkommer det at asylsøkere har hatt problematiske opplevelser under registreringen hos PU.

Flere beskrev forhold som kan tolkes som dårlig behandling, både rent fysisk og i tilknytning til intervjuet.(...) Andre pekte på mangelfulle sider ved selv oppholdet i forbindelse med venting, vanskelig å sove osv., men vurderte selve intervjuet som tilfredsstillende og respektfullt. Ingen av informantene beskrev at de hadde fått sagt noe på dette tidspunktet vedrørende sårbarhet eller spesielle behov. (s.59-60).

I samme rapport blir asylintervjuet hos UDI av de fleste asylsøkerne beskrevet positivt som en situasjon preget av tid og ro og noen nevner respekt. Flere av informantene påpekte at når de tok opp tema overgrep eller tortur, ble dette i liten grad fulgt opp. Et fåtall av informantene mente også at intervjueren fokuserte på detaljer i historien og at dette gikk på bekostning av det de selv mente var viktig om egne erfaringer knyttet til overgrep. Tolkene kunne oppleves som styrende og som en stressende faktor (Brekke et al., 2010).

2 Teoretiske perspektiver

Hvordan kommunikasjonen erfarer fra asylsøkerne under registreringen hos Politiets Utlendingsenhet og asylintervjuet hos UDI, og spesielt hva som skal til for å tilrettelegge for kommunikasjon rundt sensitive temaer det som belyses i denne studien. Som kunnskapsgrunnlag for forståelse av asylsøkeres kommunikasjonskompetanse er det relevant å se på bakgrunnen for hvordan informantene kan oppleve disse kontekstene. Det er også relevant å se på hva som skal til for å møte dem på en best mulig måte. De fleste asylsøkere har vært utsatt for potensielt traumatiserende hendelser. Traumatisering vil kunne medføre endringer med henblikk på fungering av kognisjon og hukommelse, noe som igjen kan påvirke evne og mulighet til å fortelle om seg selv i situasjon der asylsøkeren av naturlige grunner kan være redd (Turner, 1989). Samtidig er det viktig å huske på at ikke alle flyktninger er traumatiserte. I dette kapitlet vil grunnleggende kunnskap om hvordan den traumatiserte hukommelse og kognisjon fungerer bli gjort rede for. Deretter fremstilles forskning om hva som kjennetegner intervjuing av sårbare personer i vanskelige situasjoner, med referanser også til vitnepsykologi. Til sist vil det bli redegjort for relevante trekk ved dialogisk kommunikasjonsteori og diskursbegrepet.

Traumer: Hukommelse og kognisjon

For mange flyktninger har traumer og traumatisering en sentral plass (Varvin, 2003). Reaksjoner på psykiske traumer kan gi endringer i bevissthet, identitet, minne og opplevelser av sanseinntrykk og forstyrrelser i kroppens funksjoner (Jakobsen, 2006). Reaksjonene kan være av gjennomgripende karakter. Begrepet «traumer» kan knyttes til ulike psykiske lidelser, som angst, posttraumatisk stressyndrom (PTSD), dissosiasjon, depersonalisasjon (Jakobsen, 2006) Depresjon er ofte knyttet til PTSD som en følge av reaksjon på fare og tap (Johnsen, Kanagaratnam & Asbjørnsen, 2013). Det som karakteriser PTSD er gjenopplevelser av det opprinnelige traumet (eller traumene) gjennom «flashbacks» eller mareritt, på trengende minner, unngåelse av stimuli knyttet til traumet, økt alarmberedskap knyttet til problemer med søvn, konsentrasjon eller sinneutbrudd (WHO, 1994). Eksempler på forstyrrelser knyttet til dissosiative lidelser, er fjernhet, hukommelsestap, gjenopplevelser, og fysiske smerter (Nijenhuis et al., 2006). Fjernheten er nødvendig for å unngå det intenst smertefulle og symptomene kommer ofte til synes som forstyrrelser i kroppens funksjoner (Jakobsen, 2006). Hvilke og hvor store konsekvenser traumer får, er individuelt. Pretraumatiske faktorer som

sosial og genetisk arv og tidligere opplevde traumatiske opplevelser spiller inn. I tillegg har det i hvilken grad man opplever å være i livsfare eller opplevd grad av hjelpsløshet når traumet inntreffer de, peritraumatiske faktorene, en prediktiv verdi (Jakobsen, Basoglu et al., 1997). Om hendelsen fører til senvirkninger hos den utsatte, kan være avhengig av hvilke forsvarsmuligheter som var tilgjengelige, og på hvilke måter personen kunne få roet seg og gjenvinne seg/hentet seg inn igjen (Benum, 2011). Forskning tyder på at evne til å bearbeide, integrere og gjenkalle minner påvirkes hos traumatiserte, avhengig av traumets alvorlighetsgrad, og at det forekommer stor variasjon i evne til å huske, eller gjenhente, traumatiske minner (Jakobsen, 2006).

Ved senvirkninger etter traumer fungerer hukommelsen annerledes enn det den vanlige hukommelsen (Axelsen & Wessel, 2006). Dersom en person blir overveldet, og amygdala, en sentral hjernestruktur i regulering av fryktrespons overaktiveres, samt at stresshormonnivået er forhøyet, kan kontakten med språksenteret bli hemmet (Benum, 2011). Dersom personen ikke etter hendelsen får hjelp til å integrere det som har skjedd, kan opplevelsen bli spaltet vekk, dissosiert. Minner som ikke er blitt språkliggjort som følge av en slik overveldelse, kan bli lagret som bilder, lyder, taktile fornemmelser, smak eller lukter (Benum 2011; Jakobsen, 2006). Selve karakteren av traumeminner er sentralt i forståelsen av hvor intense gjenopplevelser kan være (Benum, 2011). De kroppslige reaksjonene og de ukontrollerbare bildene som plutselig dukker opp, kan være skremmende. Denne særegne formen for alarmberedskap har sitt opphav i at sensomotoriske, ubearbeidede traumeminner skaper en forvirring i personens tidsopplevelse. Kroppen, følelsene og stadig påtrengende bilder gir en opplevelse som om det vonde skjer her og nå (Benum, 2011, van der Weele, 2006). Mestringen blir ofte å prøve å unngå alt som kan trigge disse gjenopplevelsene (Axelsen & Wessel, 2006; Benum). Det å få hente seg inn igjen, få sosial støtte og få hjelp til å roe seg, er avgjørende for å unngå posttraumatiske symptomer (Benum, 2011). For mennesker som flykter fra vold, kan man tenke seg at denne muligheten ofte er fraværende. Det finnes empirisk belegg for at traumatiserte klienter har en redusert integrativ kapasitet (Johnsen, Asbjørnsen & Kanagaratnam, 2013) fordi hjernen nesten alltid er ”opptatt et annet sted”(van der Weele, 2006). Begrensninger i den integrative kapasiteten er noe av bakgrunnen for at voldsutsatte strever med å bearbeide den informasjonen som gjelder nettopp for her-og-nå-situasjonen (van der Weele, 2006). Det kognitive apparatet er overbelastet. Studier har vist at PTSD, i tillegg til å være kjennetegnet av mer velkjente symptomer som påtrengende minner, frykt og unngåelse, også er forbundet med kognitiv dysfunksjon på flere områder

(Johnsen, Asbjørnsen & Kanagaratnam, 2013). Svikt i komplekse oppmerksomhets- og eksekutive funksjoner, som å filtrere irrelevant informasjon, og frigjøre og reorientere oppmerksomhet er svekket hos personer med PTSD (Johnsen et al, 2013). Også evne til å gjenhente riktig informasjon kan være svekket (Johnsen et al., 2013). Studier har også vist at personer med PTSD har problemer med retroaktiv interferens, flere feil og intrusive feil når de skal gjenkall informasjon (Johnsen & Asbjørnsen, 2009; Uddo, Vasterling, Brailey & Sutker, 1993, ref i Johnsen et al., 2013). Slike vansker er dokumentert hos flyktninger som har vært utsatt for krigshandlinger og politisk vold (Johnsen et al., 2008; Kanagaratnam & Asbjørnsen, 2007). Forskning viser også at flyktninger som har vært utsatt for potensielt traumatiserende hendelser, men som ikke oppfyller kravene til en PTSD-diagnose, har nedsatt hukommelsesfungering på visse områder (verbal hukommelse, for eksempel listelæring), sammenliknet med en kontrollgruppe (Johnsen & Asbjørnsen, 2008). Svikt i disse ulike kognitive funksjonene kan forstyrre asylsøkeres evne til å fortelle om egne historier under intervjuene.

Intervjusituasjonen som mulig trigger for traumeminner

Intervjusituasjonen kan bringe frem minner av maktesløshet og andre likheter med tortursituasjonen (Laws & Patsalides, 1997, ref i Bøgner et al., 2010, s. 521). Man vet ikke nok om påvirkningen dette har på presentering av historie i høy-emosjonelle kontekster som asylintervjuet (Herlihy & Turner, 2007). Imidlertid finnes det psykologisk kunnskap om hva som kan trigge traumatiske minner i en bredere kontekst. For en traumatisert klient kan de fysiske omgivelsene, for eksempel et lukket rom og uvisshet om hva som skal skje, være svært likt det opprinnelige traumerommet. Spørsmål om det vanskelige, vil også aktivere forsvaret (Benum, 2011). Mange av triggerne har ikke noen bevisst reflektert karakter. Det kan være å se et ansiktsuttrykk, merke en lukt, være alene, en dør som åpnes (Benum, 2011). Når en voksen person skal bestemme sosial mening, stoler en mer på non-verbale enn verbale koder. Om lag 60-65 prosent av meningen i sosial samhandling formidles non-verbalt. Særlig gjelder dette i bedømmelse av andre personers samhandlingsstil, tanker, følelser og holdninger, og om andre forstår oss (Holthe, 2011). Ved relasjonstraumer blir relasjonen ofte triggeren. Små tegn som blick, stemmebruk og kroppsstilling kan tolkes som avvisning og forakt og trigge forsvaret. Klienten klarer ikke å kople inn «fornuften» som kan hjelpe til å undersøke den andres intensjon, og det blir på nytt utrygt og farlig (Jareg & Sveaass, 2011). Om de fysiske rammene i barnesamtaler, skriver Langballe (2011) at det skal være et sted der

en vet at barnet kan føle seg trygt og det skal være et sted der man kan sitte i fred, uforstyrret, dette er for å kunne holde fokus. De fysiske omstendighetene har mye å si for samtalens utfall (Langballe, 2011).

Hva er det vanskeligst å snakke om?

Overlevende skammer seg ofte over det som har skjedd og selverdet har ofte blitt krenket på det groveste (Varvin, 2003). Det kan være vanskelig, eller de kan finne det upassende, grunnet skyld, skam eller mistillit å snakke med andre mennesker om hendelsene som ligger til grunn for dette (Bögner, Brewin og Herlihy, 2010; FN, 1995; Herlihy & Turner, 2007; Jareg & Sveaass, 2011; Varvin, 2003; Vloeberghs et al., 2009). Asylsøkere kommer ofte fra kulturer med andre holdninger til seksualitet (Bögner et al., 2010). Seksuell vold og voldtekt er ofte tabubelagte temaer, og overlevende kan ofte føle høy det meget ukomfortabelt å snakke om slike erfaringer (Burnett & Peel, 2001). De utvikler ofte mentale overlevelsesstrategier som innebærer å unngå snakke om det fordi dette kan innebære indre smerte eller gjenopplevelse (Benum, 2011; Jareg & Sveaass, 2011; Varvin, 2003). FNs høykommissær for flyktninger peker også på at flyktninger kan unnlate å fortelle hele historien i flykt for å sette livet til venner eller familie i fare, eller i frykt for å dele slik informasjon med autoriteter. Flyktningen kan også frykte for konsekvensene ved å få avslag på asylsøknaden (FN, 1995). I møte med utlendingsforvaltningen byr dette på dilemmaer da å fortelle om slike erfaringer kan være essensielt for å oppnå beskyttelse (Herlihy & Turner, 2007). Mange har unnlatt å snakke med andre, for eksempel nær familie eller venner, om slike erfaringer tidligere for ikke å belaste dem (Jareg og Sveaass, 2011). Svært få flyktninger har satt mottatt psykoterapeutisk behandling før ankomst til mottakerlandet (Silove et al., 1997). For mange er intervju situasjonene hos utlendingsforvaltningen første gang de setter ord på denne typen erfaringer (Bögner et al., 2007). Man har funnet diskrepans mellom fortellinger asylsøkere har gitt i intervjuer på to ulike tidspunkter (Herlihy, Scragg & Turner). Det var et forhold mellom diskrepans i svar ved de to anledningene og type spørsmål som var stilt. I tillegg var fortellingene personer med en PTSD-diagnose mer inkonsistente jo lenger de måtte vente mellom de to intervjuene (Herlihy et al., 2002). Asylsøkeres diskrepante historier kan være relatert til triggering av traumatiske minner, knyttet til den aktuelle situasjonen (Herlihy & Turner, 2007).

Tolkens påvirkning på samtalen

Å bruke tolk påvirker en samtale (Tribe & Morrissey, 2002). Tolk brukes som regel i registreringen hos PU og under asylintervjuet, og det er retningslinjer og krav til tolkens kvalifikasjoner (UDI, Rundskriv 2011-039, 2011). Patel (2002) problematiserer idealet om og kravet til tolker om at de skal forholde seg nøytrale. Spesielt i tolkesammenheng er det viktig å være klar over at den sosiokulturelle bakgrunnen flyktning og tolk kommer fra, kan spille inn (Patel, 2002). For mange kan bruk av tolk utgjøre en utfordrende tilleggsfaktor i det å skulle snakke om noe skambelagt (Bögner et al., 2007; Jareg & Sveaass, 2011). Noen foretrekker å få en tolk som snakker samme språk, men som er fra et annet land som dem selv, eller en med etnisk norsk bakgrunn, dersom dette er mulig (Jareg & Sveaass, 2011). Innen psykiatri kan klienten oppleve det som skamfullt å fortelle om hendelser som kan være stigmatiserende i deres felles kultur, eventuelt at tolken skal bryte taushetsplikten, det kan være tillitsproblemer (Tribe & Morrissey). Et delt sett av kulturell forståelse kan være fraværende og ord knyttet til traumer, stress og mental helse kan ha en annen klang eller ikke eksistere på et annet språk (Tribe & Morrissey). utfordringer knyttet til tolkebruk innen psykiatri kan være mangel på språklig kompetanse, psykiatrisk kunnskap eller upassende holdninger (Marcos, 1979, ref i Tribe & Morrissey, 2002). Når en samtale dreier seg fra å være en dyade til å bli en triade, endrer dynamikken seg nødvendigvis. Tribe og Morrissey peker også på at tolken kan oppleve å primært ha allianse med den ene parten, og at dette kan være utfordrende. Spesielt dersom den ene parten har vært utsatt for tortur eller annen nedverdiggende behandling kan dette være bli et problem (Patel, 2002). Det at flyktningen er avhengig av en tolk for å kunne skape mening av situasjonen, gjør at hun kan miste makt og hun mister også muligheten til å definere seg selv i egne termer (Patel, 2002).

Empati i avhør og kliniske intervjusituasjoner

I en britisk undersøkelse om å oppgi sensitiv informasjon under asylintervjuet, skilte kvaliteter ved intervjueren seg ut som den sterkeste faktoren i å hemme eller fremme at asylsøkeren fortalte om erfaringer av sensitiv karakter (Bögner et al., 2010). Undersøkelsen viste at å oppgi sensitiv informasjon ikke bare var basert på personlige vurderinger og indre prosesser, men at det også var relatert til mellommenneskelige, situasjonelle og kontekstuelle faktorer. FN (1995) påpeker at i intervjuing av ofre for tortur må tillit vektlegges. I det følgende vil det kunnskap om intervjuing i klinisk psykologisk sammenheng og

vitnepsykologi. Målet for kliniske samtaler er endring, mens målet for juridiske avhør er å hente informasjon (Gamst & Langballe, 2004). Flere forskere viser til hvordan teori om relasjoner er overførbare til andre mellommenneskelige relasjoner (Gamst & Langballe, 2004). I følge Holmberg (2009) om avhørssituasjoner kan intervjueres holdninger, forestillinger og antakelser i stor grad påvirke måten de utfører et intervju på, og en god relasjon kan være avgjørende for utfallet av et avhør. Forskning viser at empati kan virke som en døråpner under avhør, og det blir ikke avgitt mer feilinformasjon under intervjuer der det er en god relasjon mellom avhører og den som intervjues (Holmberg, 1996., ref i Holmberg, 2009). Tvert imot kan det å være uempatisk føre til at mindre informasjon av viktig art fremkommer (Holmberg, 2009). Nerdrum (2011) snakker om «profesjonell empati» som et begrep der den som intervjuer bruker empati på en profesjonell måte. Dette vil si at man bruker den nære og umiddelbare empatien som en teknikk som en del av et faglig begrunnet repertoar for klinikeren (Nerdrum, 2011). Forskningslitteratur gjør det klart at det er viktig med en god relasjon mellom partene under det kliniske intervjuet for å få frem mest mulig riktig informasjon (Benum, 2011). En terapeut som møter en traumatisert klient må være tydelig og åpen, normalisere, anerkjennende, skape mening og regulere (Benum, 2011; Burnett og Peel, 2001). Videre at en må vise at en tar klienten på alvor og formidle at en er villig til å lytte. En må hjelpe klienten til på en trygg måte å kunne utforske sine erfaringer og ha kontakt med følelsene uten å bli overveldet. Trygghet skapes også gjennom å definere fysiske og psykiske grenser. Å la klienten si stopp og bli respektert for dette, er uhyre viktig for en som er blitt invadert (Benum, 2011; Jareg & Sveaass, 2011). Legger man også dette til grunn som krav som stilles til den enkelte intervjuer, er det en del kunnskap om flyktingers bakgrunn og deres nåværende situasjon og ikke minst hvordan møte dem i intervjusituasjonen, den enkelte intervjuer bør inneha. Selv ikke trenede klinikere klarer å fange opp gyldige diagnoser ved hjelp av eksisterende verktøy, da disse ikke er kultursensitive nok (Brekke et al., 2010). Intervjuernes viktigste jobb er ikke å sette diagnose, men å fange opp å det kan "ligge noe bak" som bør utredes nærmere, og å utforske i situasjonen, blant annet spørre om dokumentasjon på tortur/overgrep og *tørre* å spørre om det har hendt noe.

Kommunikasjonsteoretisk rammeverk

Kommunikasjonsteoriene som anvendes i denne oppgaven, er utviklet innenfor det sosialkonstruksjonistiske paradigme, som befester at mening skapes gjennom sosial

samhandling med andre (Gamst & Langballe, 2004; Linell, 2009). For å beskrive materialet best mulig, har det vært fruktbart å trekke veksler på både dialogisk kommunikasjonsteori og diskursanalyse. I det videre følger en kort redegjørelse for disse to for grunnprinsipper og begreper som er relevante for studien.

Dialogisk kommunikasjonsteori

Dialogisk kommunikasjonsteori eller dialektikk er en epistemologisk tilnærming og som forsøker å forstå menneskelig handling, kognisjon og kommunikasjon (Linell, 2009). Det dialogiske grunnsynet er bygget på den felles dialogiske grunnforståelsen der relasjonen, mennesket som sosialt vesen og hennes relasjon til den andre står i sentrum (Gamst & Langballe, 2004; Linell, 2009). Dialektikken motsetter seg det positivistiske vitenskapsidealet (Løvlie-Schibbye, 2009). Den bygger på arbeidet til flere teoretikere, blant annet Vygotskij og Rommetveit (Linell, 2009), og det er nyere teori om utvikling og forståelse av mennesket som skaper seg selv i relasjon til andre som gjenspeiles i dialektikken (Gamst & Langballe, 2004). Intersubjektivitet, eller «inntoning til den andres inntoning» (Rommetveit, 1990, ref i Linell, 2009, s. 21) er en essensiell del av kommunikasjon (Linell, 2009). Begrepet forklares ofte som gjensidighet, likhet og gjensidige resonanser på perspektiver (Linell, 2009).

I den dialektiske forståelsen står intrapsyriske prosesser i et dialektisk forhold til relasjonelle prosesser (Løvlie-Schibbye, 2009). For eksempel kan indre prosesser leves ut i forhold til den andre (ibid.). Det som gjør denne teorien spennende å bruke på det foreliggende datamaterialet, er at det blir mulig å se asylsøkernes opplevelser av intervjuene i et relasjonelt perspektiv.

Som omtalt tidligere i kapitlet, er kan kvaliteter ved relasjonen avgjøre hva personer forteller i ulike typer intervjusituasjoner, og spesielt gjelder det dem som er sårbare grunnet traumatiske erfaringer. I denne oppgaven er det primært beskrivelsene til Gamst og Langballe (2004) og Linell (2009) som er grunnlaget for forståelsen av dialektikk. Linell (2009) beskriver også «kontekstualisme» som et element i dialektikken. Dette henspiller på at meningsdannende prosesser alltid foregår i samspillet med en kontekst som man må forstå det relasjonelle samspillet utfra.

Varvin(2003) forstår møtet mellom oss/de og de fremmede/oss under integrasjonsprosessen som et dialektisk eller dialogisk møte der vi ser et uttrykk for hva som skapes i dette møtet. Møtet kan bli paranoid og destruktivt, eller det kan bli kreativt og nyskapende i en dialektikk der begge parter har ansvar og mulighet for å handle. Varvins ideal om dialog samsvarer med tradisjonelle definisjoner av dialog. Linell (2009, s. 5) beskriver

dialog som «dagligtale hvor oppmerksomheten er rettet mot å oppnå stor grad av empati og/eller åpen samhandling, kjennetegnet av symmetri og samarbeid med like muligheter for deltakerne til turtaking og utvikle temaer, uten utøvelse av tvang fra noen part.»

Nyere empirisk definisjon modererer krav om absolutt symmetri i dialogiske relasjoner (Gamst & Langballe, 2004). (Asymmetri kan ses på som dominans eller ulikhet (Linell & Luckman, 1991, ref. i Gamst & Langballe, s.).)Asymmetri ses innenfor nyere kommunikasjonsteori på som en bestanddel ved en dialog, og noe som er med på å skape dynamikk i en samtale ved at interaksjonen beveges fra en likevekt, og over i en ubalanse, i en vekselvirkning. Asymmetri ses ikke på som et utelukkende negativt trekk ved dialogen, og noen typer asymmetri er nødvendige for å utvikle effektiv kommunikasjon (Gamst og Langballe, 2004). Noen typer asymmetri fører imidlertid til hindringer, problemer og brudd i kommunikasjonen (Linell & Luckman, 1991, ref. i Gamst & Langballe, 2004, s. 90).

Et bidrag til en samhandling, har alltid et aspekt. Å gi en uttalelse er å forsøke påvirke den andres, og egen, tanker og fremtidige handlinger, i varierende grad. Makt og maktesløshet henger begrepsmessig sammen (Linell, 2009). Den potensielt dominerende parten kan ikke utøve makt med mindre den andre parten lar seg bli dominert. Et annet bilde tegnes når parten med mest innflytelse legger til rette for at den med minst makt kan ta kontroll og styring over eget liv. På denne måten myndiggjøres den mindre innflytelsesrike parten. Dette er direkte inspirert av utviklingspsykologen Vygotskij og hans begreper scaffolding og zone of proximal development (Linell, 2009).

En viktig innsikt innen dialogisk analyse er at mye av vår læring om hvordan forstå, det vil si å samhandle, mene, tenke i ulike situasjoner handler om å mestre språkspill, altså kommunikative aktivitetstyper (Linell, 2009). Dette sammenfaller med hvordan språk defineres som maktmiddel innen diskursanalyse. Dialogisk kommunikasjonsteori inkluderer også begrepet agens. Begrepet nevnes kun kort i denne sammenheng. Agens involverer at individet handler i verden, ved for eksempepl å forsøke å bringe innflytelse over andre ved å tolke deres ytringer (Linell, 2005, s 113). Agens er intensjonell, den er rettet mot noe eller noen (Linell, 2009).

Diskursbegrepet

Begrepet vokste frem på 1970-tallet innenfor feministisk bevegelse i forskning og kulturstudier (Berkaak & Frønes, 2005). Michel Foucault regnes som opphavsmann til diskursbegrepet (Lindland, 2012). Diskursbegrepet defineres av ham som «et begrenset satt

av ytringer som utgjør grensene for hva man kan si og dermed gjøre» (Foucault, 1972 i Jarvinen & Mik-Meyer, 2005, s. 280). Det er denne rammen som gjør begrepet interessant å benytte når man skal se på intervjuene i utlendingsforvaltningen. Hvilke regler gjelder innen en diskurs og hvordan kan man kommunisere om vanskelige temaer på tvers av diskurser? Noe bredere kan diskurs defineres som ”meningsytring, utfoldelse og utveksling av kulturuttrykk på bestemte felter over tid” (Berkaak & Frønes, 2005 s. 91). Dette er i tråd med Linell (2009) sin beskrivelse av kontekstualisme. Noen sider ved diskursene er folk bevisst, de opptrer som naturlige og selvfølgelige, implisitte, noe som bare *er* (Berkaak & Frønes, 2005). Ikke alle hører til de samme diskursene (Berkaak & Frønes, 2005). Kultursjokket (Varvin, 2003) som asylsøkere kan oppleve når de kommer til mottakerlandet er et eksempel på at de møter en ny diskurs der det råder andre kulturelle uttrykk enn dem man har levd innenfor tidligere. Begrepet brukes i denne oppgaven for å synliggjøre strukturene asylsøkeren og intervjuerne befinner seg under intervjuene.

Diskursene skaper vår oppfattelse av virkeligheten, og ikke omvendt. Det er gjennom bruk av språket og påstander vi skaper den sosiale og kulturelle rundt oss (Berkaak & Frønes, 2005). I diskursene fordeles det ofte roller, og til disse knytter det seg forventinger om hva man kan si og ikke si, hvordan man opptrer og hvilke koder som gjelder (Barkaak & Frønes, 2005). Diskurser kan endre seg, og dette kan gi endring i rollene. Innenfor en diskurs er det ofte slik at utsagn uttalt på «korrekt språk» assosieres med sosiale eliter og sentrale posisjoner i diskursen, og har større gjennomslagskraft enn det samme utsagnet ytret fra en marginal posisjon. Å ytre seg er å legge premiss for den andre. Den som formulerer spørsmålene, fastsetter kriteriene for når og hvordan det skal besvares. De rette begrepene gir adgang til diskursens med ærefulle posisjoner. Dersom en av partene i samtalen har makt til å styre diskursen, kalles det dominans (Berkaak & Frønes, 2005). Disse fastsetter kriterier for hva som er relevant og hva som ikke er relevant. Desto mer formell en situasjon er, og jo mer som står på spill, jo tydeligere trer reglene for verbal atferd frem i selve samtalens struktur. Møtene med utlendingsforvaltningen kan ses på som møter med høy formalitet. De kulturelle redskapene som er tilgjengelige innenfor en kulturell kontekst, og hvordan posisjoneringen forgår, vil være avgjørende for hvilken mening som konstrueres av asylsøkeren i møte med PU og UDI.

Inn i diskursen har partene med seg logikk som ligger til grunn for hva som gjør det mulig å enes om hva som er riktige slutninger eller forklaringer. I alle samtaler gjelder et krav om sannhet, og dette er i at det som skal sies skal være i overensstemmelse med virkeligheten. Virkeligheten konstrueres gjennom kommunikasjonen. Det kan være et paradoks at det skal

konstitueres en sannhet dersom to parter kommer fra ulike diskurser. Det kan være flere måter å kommunisere virkeligheten på. I samtalen kan det finne sted kamp om roller og strukturer. Også det fysiske rommet som kommunikasjonen foregår i, legger sterke føringer for hvem som kan ytre seg (Barkaak & Frønes, 2005), noe som også understrekes av Gamst og Langballe (2004). Mye av den diskursive teorien beskrevet ovenfor sammenfaller med dialogisk kommunikasjonsteori.

Maktforskjeller i intervjuer med sårbare personer

Flere instanser peker på maktforskjellen i kommunikasjonen under intervjuer med sårbare personer foretatt av offentlig instanser (Gamst og Langballe, 2004), og spesielt under intervjuene med asylsøker foretatt av utlendingsforvaltning (Bögner, 2010; Lauritsen et al.; 2005; NOAS, 2008). Et slikt møte er i utgangspunktet preget av en sterk grad av asymmetri. Gamst og Langballe (2004) skriver om dommeravhør med barn at innen et dialektisk syn skjer kommunikasjonen i dommeravhøret i en bevegelig prosess der ”barnets rett til å ha egne opplevelser og følelser står sentralt” (Gamst & Langballe, 2004, s 84). Videre at det juridiske systemet søker en absolutt og objektiv sannhet. Det er en kontekst preget av asymmetri. Gamst og Langballe (2004) stiller spørsmålet hva som skal til for å redusere denne forskjellen i dominans slik at man kan få et fruktbart intervju der det bli mulig for den som intervjues å fortelle om det som er det vanskeligste. På bakgrunn av dette, har de utviklet en modell for intervjuing av barn, DCI, som også regnes som en sårbar gruppe, til bruk blant annet i dommeravhør og i barnevernssaker (Langballe, 2011). Opplæringen av intervjuere hos UDI og politi er basert på denne metoden, og det er således denne metoden som ligger til grunn for intervjuet som er en del av registreringen hos Politiets Utlendingsenhet, samt asylintervjuet hos UDI (samtale med ansatt i UDI januar 2010 og desember 2012, UDIs kursmateriell for intervjuere, januar 2010, samtale med ansatt i Politiets Utlendingsenhet oktober, 2012). Innen DCI skal en bestrebe seg på å fremskaffe frie og spontane fortellinger fra barn. For det første viser utstrakt forskning at informasjon som er fremkommet ut fra åpne spørsmål og med færrest mulig spørsmål, både er rikest i innhold og mest pålitelig (Gamst & Langballe, 2004). For det andre setter en dialogisk fremgangsmåte barnet i sentrum, noe som kan gi det en følelse av å være en det er verdt å lytte til, og at informasjonen er viktig for den voksne. Videre skal en slik fremgangsmåte fungere støttende for barnet. Kontekstene, intervjuerens og asylsøkerens bakgrunnskunnskaper, som også inkluderer erfaringer, deres sosiale og

kulturelle rammer, samt de institusjonelle og fysiske rammene, vil være med å prege hvordan intervjusituasjonen spiller seg ut. I denne sammenhengen vil kontekstene være med på å prege hva informantene under intervjuene har av anledning til å fortelle av sensitiv informasjon. I en intervjusituasjon er overlevende av tortur ekstra utsatte da intervjusituasjonen kan bringe frem følelser av maktesløshet og andre likheter med tortursituasjoner (Laws & Patsalides, 1997, ref. i Bögner et al., 2010).

3 Metode

Vitenskapsteoretisk rammeverk: En fenomenologisk tilnærming

I valg av analytisk metode har det vært viktig å finne en tilnærming som ivaretar det fenomennære perspektivet. Fenomenologi er et omfattende felt innenfor filosofisk teori, etablert av Edvard Husserl (Brinkmann & Kvale, 2009). Tilnærmingen er anvendt i stadig større grad innen samfunnsvitenskapene, og den representerer en forståelsesform der menneskers erfaringer regnes som gyldig kunnskap (Malterud, 2011; Brinkmann & Kvale, 2009). Innen psykologisk fenomenologi, er målet å finne den psykologiske meningen bak erfaringer ved å utforske og analysere levde eksempler fra aktuelle situasjoner i forskningsdeltakernes liv (Giorgi & Giorgi, 2008). Det finnes ulike fenomenologiske innfallsvinkler som kunne vært anvendt i analysen av det foreliggende datamaterialet. Datamaterialet er blitt analysert med utgangspunkt i systematisk tekstkondensering. Metoden er bygget på deskriptiv fenomenologisk analyse som beskrevet av Giorgi (1985), og har også mange fellestrekk med Grounded theory og Interpretative Phenomenological Analysis (Malterud, 2011). I tråd med systematisk tekstkondensering har det under hele forskningsprosessen vært et mål å ha en så åpen innstilling til materialet som mulig. Litteraturgjennomgangen har jeg i stor grad ventet med til etter at analysen var gjennomført. Dette er gjort etter inspirasjon fra Grounded Theory (Charmaz, 2008) med hensikt prøve å unngå at analysen blir påvirket av tidligere tilsvarende funn og eksisterende teorier på feltet. I det følgende blir det gjort rede for utvalg, prosedyre og analyse. Jeg avrunder metodepresentasjonen med en diskusjon om styrker og begrensninger ved studien i lys av relevante begreper som validitet og refleksivitet. Men først noen ord om nødvendige forberedelser før intervjuene.

Innledningsvis i prosjektet det ble foretatt forskningsintervjuer med tre intervjuede i UDI. Hensikten var å få bakgrunnsinformasjon og innspill til de intervjuene jeg selv skulle gjennomføre, nemlig med tidligere asylsøkere. For å få bedre innsikt i hvordan selve registreringen av asylsøkere foregår, var jeg på omvisning hos Politiets Utlendingsenhet i lokalene i Christian Krohgs gate. Det er gjort to korte intervjuer med en ansatt i PU. Bakgrunnsinformasjon i oppgaven er altså bygget på egne observasjoner fra dette besøket, på

informasjon som fremkom i samtalene og på eksisterende offentlig informasjon om politiregistreringen.

Utvalg

I det følgende gjøres det rede for utvalget, kriterier for deltakelse, og utvalgets sammensetning. Utvalget er strategisk ved at informantene representerer egenskaper som er relevante for den aktuelle problemstillingen. Valg av informanter er basert på at de har vært tilgjengelige for forskeren, det er et *tilgjengelighetsutvalg* (Thagaard, 2009). Jeg ønsket å intervju tidligere asylsøkere om deres erfaringer, så det var viktig at de hadde vært gjennom hele søknadsprosessen og hadde lovlig opphold. Informantene skulle (1) ha fått innvilget opphold for høyst tre år siden, (2) de skulle være over 18 år ved ankomst til Norge og (3) på tidspunktet for forskningsintervjuet skulle de ikke ha noen alvorlige psykiske lidelser. Det første punktet var viktig da UDI med jevne mellomrom endrer utformingen på asylintervjuet, og det var ønskelig at informantene skulle ha vært gjennom asylintervjuet så nylig som mulig, slik at dataene ville være forankret i "virkeligheten" slik den ser ut i dag. Informantene skulle være vurdert som myndige ved ankomst til Norge og ved tidspunktet for gjennomføringen av asylintervjuet. Dette da det tas særskilte hensyn til enslige mindreårige asylsøkere i asylprosessen. Det var også av betydning at informantene ikke hadde alvorlige psykiske lidelser på tidspunktet for forskningsintervjuet. Dette utdypes under punktet om etikk.

Det endelige utvalget besto av 12 personer, ni kvinner og tre menn, i alderen 18-40 år. Alle hadde bakgrunn som asylsøkere og kom fra land i Midt - Østen, Nord-Afrika og Asia. Utdanningsnivået spente fra få års skolegang til fullførte universitetsutdanninger, noen hadde yrkeserfaring fra hjemlandet. De fleste fremsto som ressurssterke personer som ulike årsaker var de blitt nødt til å flykte fra hjemlandet. Ti av informantene hadde ankommet Norge i tidsrommet 2008-2010 og fått innvilget opphold i løpet av de tre siste årene på tidspunktet for forskningsintervjuene. To av informantene hadde kommet til Norge første gang for flere enn tre år siden ved intervjuet, henholdsvis seks og sju år siden. Begge hadde fått avslag første gang de søkte om beskyttelse. Den ene hadde blitt i Norge og anket saken, fått den gjenopptatt og deretter fått innvilget opphold. Den andre var blitt tvangsreturnert til hjemlandet, men hadde kommet tilbake til Norge og på ny søkt om beskyttelse, med nytt asylintervju. Denne informanten hadde altså vært gjennom asylintervjuet to ganger med flere års mellomrom. En tredje av informantene var mindreårig ved ankomst til Norge, men var fylt

18 år på tidspunktet for forskningsintervjuet fant sted. Han var blitt vurdert som og behandlet som myndig ved ankomst til Norge og ved registreringen hos PU. Han er inkludert i utvalget med hensyn til informasjon om registreringen, men ikke i materialet om selve asylintervjuet i det han etter registreringen hos PU ble vurdert til å være under 18 år og dermed gjennomgikk en alternativ prosedyre.

Prosedyre

Rekruttering av informanter

Informantene ble rekruttert gjennom Introduksjonsprogram for innvandrere i til sammen åtte bydeler i Oslo. Disse ble kontaktet og informasjonsskriv til programrådgivere ble formidlet (vedlegg 1). Programrådgivere i sju av bydelene sa seg villige til å bidra med rekruttering, fem bydeler hadde deltakere som ønsket å delta. Én bydel hadde likevel ikke kapasitet til å følge opp, og i én annen var det ingen forespurte som ønsket å delta, totalt fem bydeler bidro i rekrutteringen av informanter. Det foreligger ikke noen total oversikt over hvor mange potensielle informanter som er blitt forespurt om å delta, men anslagsvis har om lag halvparten av de forespurte takket ja. Via programrådgiverne i Introduksjonsprogrammene ble det formidlet informasjon om kriterier for å delta, mulige fordeler og ulemper ved studien og et informasjonsskriv til mulige deltakere (vedlegg 2). Det ble understreket overfor programrådgiverne at mulige informanter måtte være i stand til å gjennomføre et slikt intervju, og de ble bedt om henvende seg til personer som de trodde kunne ha utbytte av å delta i undersøkelsen. I videreformidling av informasjon ble programrådgivere bedt om å vektlegge punktene om frivillighet, anonymitet og mulighet for å trekke seg. På forespørsel fra en mulig informant ble informasjonsskrivet oversatt til ett fremmedspråk. Personene som sa seg villige til å delta, ble kontaktet per telefon. Telefontolk ble vurdert brukt, men det ville bli for tid- og ressurskrevende. To informanter trakk seg fra undersøkelsen før intervjuet fant sted. De som kom til intervjuene ble på nytt orientert om anonymitet og muligheten for å trekke seg. Forskningsintervjuene ble foretatt over en periode på 11 måneder, noe som skyldtes at rekrutteringen av informanter tok tid. Etter å ha gjennomført tolv intervjuer, nådde utvalget et «metningspunkt» (Thagaard, 2009). Utvalget ble vurdert som tilstrekkelig stort, både med den begrunnelse at mengden data ikke må være større enn at det er mulig å gjennomføre dyptpløyende analyser, og fordi datamaterialet var tilstrekkelig (Thagaard, 2009).

Intervjuguide – semistrukturert intervju

Ved utforming av intervjuguide (vedlegg 4), ble det tatt utgangspunkt i en intervjuguide brukt i prosjektet Sårbare asylsøkere i Norge og EU (Brekke, Sveaass, & Vevstad, 2010). Ved prosjektstart ble denne intervjuguiden omarbeidet og tilpasset de temaene som var aktuelle for den foreliggende studien. Intervjuguiden ble brukt som utgangspunkt for alle intervjuene, men på en fleksibel måte slik at det skulle være tid og rom for deltakerne å få mulighet til å si så mye som mulig om det som var viktig for dem. Semistrukturerte intervjuer legger opp til å stille spørsmål om planlagte tema, og samtidig være åpen for nye tema som informanten er opptatt av (Skånland, 2011). I samtalene med informantene dukket det opp nye temaer som jeg ble nysgjerrig på. Disse ble fulgt opp, noen ganger på bekostning av de planlagte temaene. Prosjektets opprinnelige problemstilling endret seg noe underveis i intervjuprosessen, men var hele tiden knyttet til studiens overordnede tema: Erfaringer fra møte med norsk utlendingsforvaltning og erfaringer med å formidle informasjon av sensitiv karakter i intervjuene. Eksempelvis tematiserte informantene i de første intervjuene opplevelsen de hadde hatt av registreringen hos PU, et tema som i utgangspunktet ikke var en del av forskningsspørsmålene. Informasjonen de ga om temaet var interessant og relevant for oppgaven, og spørsmål om opplevelsen av registreringen hos PU ble inkludert i intervjuguiden fra og med det fjerde forskningsintervjuet. Å foreta slike endringer i spørsmålene som stilles underveis i datainnsamlingen og i den pågående analyseprosessen, er i tråd med prinsippene for systematisk tekstkondensering (Malterud, 2011).

Gjennomføring av intervjuene

Forskningsintervjuene ble gjennomført i perioden desember 2010 til november 2011. Jeg gjennomførte selv alle intervjuene. For å vektlegge verdien av medbestemmelse og for å skape størst mulig grad av trygghet, ble det i størst mulig grad tatt hensyn til hvor informantene ønsket å møte til intervju. To av intervjuene foregikk i lokaler på Universitetet i Oslo, ett på kafé og ni i lokalene til de ulike introduksjonsprogrammene informantene var tilknyttet. Intervjuene varte i gjennomsnitt 45 minutter, med de lengste intervjuene på halvannen time og de korteste på tjue minutter. Det ble gjort lydopptak av ti av de tolv intervjuene. To av informantene ønsket ikke lydopptak. Ni av intervjuene ble gjennomført med tolk. Tre av informantene snakket så godt norsk at dette ikke var nødvendig. Å intervju med tolk vil bli tatt opp i metodediskusjonen.

Transkribering

Når muntlig samtale skal omsettes til skriftlig tekst, skjer det alltid en fordreining av hendelsen (Malterud, 2011). Etter hvert intervju ble det skrevet feltnotater, om hva som var blitt sagt, men også om inntrykk fra intervjuet. Dette ble gjort for å supplere lydopptaket og gjøre det skriftlige materialet så fullstendig som mulig. Intervjuene ble transkribert så raskt som mulig etter at intervjuene var gjennomført. Alle ord ble tatt med, og der det var lange pauser, latter eller liknende, ble dette også inkludert for å illustrere noe av stemningen. De tre intervjuene som ikke ble tatt opp på bånd, ble skrevet ut fra notater gjort under intervjuene. Lengden på de transkriberte intervjuene var på mellom to og 40 sider, enkelte var meget korte, mens andre var fyldige. Tilsammen utgjorde det transkriberte materialet 130 sider. Både under og etter transkriberingen merket jeg meg uttalelser som kunne illustrere gode poenger, og som kunne være nyttige i den videre analysen.

Analyse

Analysen har vært en fleksibel og utforskende prosess som startet i arbeidet med intervjuing og transkribering. I arbeidet med å finne frem til den fenomenologiske metoden som på best mulig måte ivaretar dataene i tråd med studiens formål, er dataene først blitt analysert ved hjelp av Haavinds fortolkende metode som beskrevet i Haavind, 2000. Dataene ble også analysert ved hjelp av fortolkende fenomenologisk analyse som beskrevet i Osborn og Smith (2008). I disse analyserundene dukket det ikke opp andre temaer enn dem jeg hadde inkludert i intervjuguiden slik den var blitt utviklet underveis. Dette overrasket meg fordi jeg hadde forsøkt å legge til side egen forforståelse i analysen, og jeg hadde forventet å fange opp noen nye nyanser og nye temaer i materialet. Jeg stilte spørsmålstegn ved om dette skyldtes at jeg hadde fulgt min egen forforståelse snarere enn å være våken for nye mønstre, slik Malterud (2011) beskriver det. Jeg bestemte meg for å forsøkte å analysere dataene på nytt ved hjelp av systematisk tekstkondensering (Malterud, 2011), en metode som jeg anså for å passe godt som utgangspunkt for en ny analyse.

Systematisk tekstkondensering

Systematisk tekstkondensering har en hovedstruktur som består av fire trinn 1) å få et helhetsinntrykk, 2) å identifisere meningsdannende enheter, 3) å abstrahere innholdet i de meningsdannende enhetene, og 4) å sammenfatte betydningen av dette. I hovedsak er trinnene

i systematisk tekstkondensering som beskrevet ovenfor, blitt fulgt i analysen. Detaljene i den analytiske fremgangsmåten er i følge Malterud tatt med for å gi nybegynneren et startsted, men etter hvert går det an å finne sine egne modifikasjoner (Malterud, 2011). Parallelt med at jeg utførte analysen, har jeg stilt spørsmålsteget ved analysemetoden: Fanger den opp nyansene i materialet? Bør metoden modifiseres for å fange opp flere nyanser i materialet? Jeg har underveis arbeidet fleksibelt og beveget meg frem og tilbake mellom de ulike analysetrinnene. Analyseprosessen har i denne studien således vært en sirkulær prosess (Skånland, 2011). Der jeg har funnet det nødvendig, har jeg avveket noe fra metoden som beskrevet av Malterud (2011). Dette vil det bli gjort rede for. I det følgende utdypes strukturen i de fire trinnene i systematisk tekstkondensering. Parallelt beskrives fremgangen i den analyseprosessen slik den fant sted, og hvilke vurderinger og valg jeg har gjort underveis i analyseprosessen.

I første fase skal man bli kjent med materialet og arbeide aktivt med å sette egen forforståelse til side. Man kan gjerne gjøre notater, men aktivt motstå all trang til å systematisere. Når man har lest alt, skal man oppsummere og spørre seg hvilke foreløpige temaer man skimter i teksten, dette kan være fire til åtte stykker. Man kan begynne å tenke på hvilke sorteringsprinsipper og hovedgrupper som er best. Man ser disse i lys av problemstillingene og reformulerer deretter tre-seks reviderte foreløpige temaer for videre analyse. Det er et godt tegn dersom de foreløpige temaene ikke sammenfaller for mye med hovedtemaene i intervjuguiden. I så fall kan det tyde på at man følger forforståelsen mer enn at man er våken for nye mønstre (Malterud, 2011).

I de beskrevne innledende analyserundene hadde jeg allerede lest intervjuene og gjort meg tanker om viktige temaer i teksten, og fant det utfordrende å skulle legge egen forforståelse til side og motstå trang til å systematisere. Hovedtemaer jeg hadde skissert på dette stadiet, var:

1) opplevelser hos Politiets Utlendingsenhet, 2) opplevelser hos og av UDI 3) opplevelse av tvang, 4) spørsmål om egen helse, inkludert torturerfaringer, 5) opplevelser fra asyltiden, 6) opplevelse av seg selv som aktør og 7) forhold som påvirker om man får opphold. De fire første av disse temaene korresponderer med de forskningsspørsmålene mine, nemlig hvordan informantene beskriver sine opplevelser fra registreringen hos Politiets Utlendingsenhet, fra asylintervjuet hos UDI og hvordan de i begge disse situasjonene erfarte mulighetene for å

formidle informasjon av sensitiv art. De tre siste temaene var jeg blitt nysgjerrig på underveis i analyseprosessen.

I andre fase gjennomgås den delen av materialet som skal analyseres på en systematisk måte linje for linje med mål om å identifisere meningsbærende enheter. I henhold til Giorgi(1985) som Malterud bygger sin metode på, og Giorgi og Giorgi (2008), skal *hele* teksten organiseres i meningsbærende enheter, men det gjøres ikke i systematisk tekstkondensering. I systematisk tekstkondensering velger man kun ut tekst som belyser temaene fra første fase. Tekstbitene kan være korte eller lange. Samtidig som man merker de meningsbærende enhetene i teksten, begynner man å systematisere dem, å *kode* dem. I første omgang merker man de meningsbærende enhetene i henhold til temaene man har landet på i første runde, disse kan justeres etter hvert da de kan vise seg å være upresise og/eller overlappende.

I fase to ønsket jeg å prøve å lese teksten ”bottom-up” uten å være styrt av egen forforståelse, og jeg ønsket ikke utelate noe av materialet i kodingen. Hele teksten ble derfor delt inn i meningsbærende enheter, i henhold til Giorgi og Giorgi (2008). Hver enkelt meningsbærende enhet ble forsøkt knyttet til *ett* tema, og de ble forsøkt gjort så korte som mulig. Det var rom for mange tolkningsmuligheter. Et eksempel på en meningsbærende enhet er: « UDI- intervjuet var bra. Det var bra å fortelle om problematiske ting i min bakgrunn til andre». Tema i denne tekstenheten er informantes generelle opplevelse av asyLintervjuet og grunnen til at det ble opplevd som positivt. Et annet eksempel er: «Jeg fortalte om noe jeg syntes var vanskelig. Det var veldig veldig tungt for meg. For jeg tenkte på tolken. Men jeg hadde hørt at jeg bare måtte fortelle alt fra noen andre som hadde vært på intervju». Tema her er at informanten opplevde det tungt å skulle fortelle om vanskelige hendelser i fortiden, og at dette har spesielt med tolken i situasjonen å gjøre. Den siste setningen er tatt med fordi den knyttes til de to foregående, *på tross av* at det er vanskelig, forteller hun om det vanskelige fordi hun vet at hun må.

I tredje fase skal man abstrahere kunnskapen man har etablert i andre trinn. Dette gjøres ved å identifisere og kode de meningsbærende enhetene på en systematisk måte. Her kan man oppdage at enkelte kodegrupper inneholder svært få meningsbærende enheter og kan slås sammen eller kuttes ut. Andre kodegrupper kan være så omfangsrike at man må dele dem opp. Dersom materialet er rikt, vil man se at hver kodegruppe omfatter flere ulike nyanser som beskriver forskjellige meningsaspekter. Man sorterer stoffet inn i *subgrupper* basert på

disse nyansene. Hvilke subgrupper en fester seg ved, preges av det perspektivet en leser materialet ut fra. Subgruppen er heretter analyseenheten. På dette trinnet lager man et kondensat, et kunstig sitat. I kondensatet fortetter man innholdet i hver kodegruppe, de meningsbærende enhetene omsettes i en mer generell form. Kondensatet er et arbeidsnotat som skrives i jeg-form og som skal være utgangspunkt for resultatpresentasjonen. Man skal fortrinnsvis bruke deltakernes egne ord. På denne måten gjennomgås hele det empiriske materialet på en systematisk måte samtidig som man som forsker spør seg om hva disse tekstene kan fortelle oss om problemstillingen.

I tredje fase forsøkte jeg å løse det praktiske rundt det å kode de meningsbærende enhetene på flere måter, først digitalt, men jeg landet på å fargekode alle de meningsbærende enhetene manuelt. Etterpå ble alle de fargekodede enhetene fra alle de tolv intervjuene klippet fra hverandre. På tross av at gjentatte forsøk på å legge all forforståelse til side, hadde jeg ved kodingstidspunktet sett for meg en del mulige subgrupper. Jeg forsøkte å se på materialet med et friskt blikk, men fant ikke nye temaer. En utfordring var at det oppsto en del dobbel-og trippelkodinger og jeg forsøkte på ulike vis å kategorisere subgruppene. På dette tidspunktet kuttet jeg ut subgrupper og hovedgrupper som syntes som mindre relevante sett i lys av forskningsspørsmålene, selv om det følte som å gjøre vold på materialet. Temaer som ble kuttet var de som a) lå et stykke unna forskningsspørsmålene mine og som derfor ville gjøre at problemstillingen kunne bli for vid og som b) var data jeg vet det finnes tilsvarende funn på i annen forskning. Et eksempel på en slik subkategori som ble kuttet ut er hvordan tiden som asylsøker oppleves.

Av temaene utviklet i første fase, ble de to hovedtemane «opplevelser hos PU» og «opplevelser hos UDI» stående som kodegrupper (hovedgrupper). Etter hvert ble det seks hovedgrupper basert på «før», «under» og «etter» henholdsvis møte med PU og UDI. To tidligere hovedtemaer, opplevelse av tvang og spørsmål om helse/tortur, ble til subgrupper innenfor disse hovedgruppene. Noen meningsbærende enheter ble slått sammen og noen ble delt opp. For eksempel ble den tidligere eksemplifiserte meningsbærende enheten «UDI-intervjuet var bra. Det var bra å fortelle om problematiske ting i min bakgrunn til andre» delt opp. Hver setning ble satt inn under hver sin subgruppe, henholdsvis «generell opplevelse av asylintervjuet» og «opplevelse av hvordan det var å fortelle», begge disse subgruppene tilhørende hovedgruppen «under asylintervjuet». Deretter laget jeg med utgangspunkt i hver subgruppe et kondensat i jeg-form. Til hvert kondensat fant jeg ett eller flere «gullsitater» til å illustrere poengene. Et gullsitat er sitat som på best mulig måte illustrerer den analytiske

teksten tilhørende en subgruppe. Noen steder kunne informantene naturlig nok ha ulike, og av og til svært ulike, opplevelser av samme fenomen. Da syntes jeg var det nyttig med flere sitater for å illustrere de ulike nyansene, og ikke kun ett, slik Malterud (2011) beskriver at man skal ha. Her avviker denne analysen fra prosedyren av for systematisk tekstkondensering.

I den fjerde og siste fasen setter man materialet sammen igjen, man *rekontekstualiserer*. Med utgangspunkt i de kondenserte tekstene og sitater man har valgt ut for å eksemplifisere, lager man en *analytisk tekst* for hver kodegruppe. Her bruker man tredjepersonformen. Den analytiske teksten representerer resultatene i forskningsprosjektet. Dette ble gjort etter den beskrevne prosedyren.

Analysen ble således til en sirkulær prosess, der jeg noen ganger tok et eller to skritt tilbake, for så å gå frem igjen. At jeg har gått såpass mye frem og tilbake mellom de siste trinnene i analysen, kan tyde på at kodene og valg av subgrupper har vært for lite gjennomarbeidet (Malterud, 2011). Gjennom hele prosessen med de- og rekontekstualisering gikk jeg til stadighet tilbake til transkripsjonene av intervjuene for å se om jeg holdt meg fenomennær. Ved slutten av analysen ble resultatene holdt opp mot de tre forskningsspørsmålene for å se om kategoriene jeg hadde utviklet på en god måte kunne reflektere disse.

Etiske vurderinger

Da informantene i denne studien potensielt tilhører en sårbar gruppe, har ivaretagelsen av dem og de etiske sidene ved dette prosjektet vært særdeles viktig. Prosjektet er godkjent av både Norsk Samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD) og Regional Etisk komité (REK).

I forskningsetiske drøftelser fremheves gjerne tre temaer knyttet til kvalitative arbeider: Anonymitet, samtykke og informantenes integritet (Repstad, 1998).

Informantene ble muntlig og/eller skriftlig informert om prosjektet via en ansatt i Introduksjonsprogrammet. Den første skriftlige informasjonen var en forkortet versjon av et grundig samtykke- og informasjonsskriv som de ville ble presentert for ved starten av intervjuet. Etter at de hadde meldt seg, kontaktet jeg dem per telefon. Her forsøkte jeg å gi så mye informasjon som mulig, men ofte var dette problematisk grunnet språkproblemer. Ved starten av hvert intervju ble det derfor gitt meget grundig informasjon om studien i henhold til retningslinjene fra REK (vedlegg 4). Her ble informasjon om anonymitet, frivillig samtykke,

mulige fordeler og ulemper ved deltakelse, samt rett til når som helst å trekke seg uten å oppgi grunn, vektlagt. Som mulige ulemper ved å delta ble anført at det for eksempel at det for noen kunne oppleves belastende å skulle fortelle om asylprosessen, ble også nevnt. Dette ble deltakerne gjort oppmerksomme på med bakgrunn i kunnskap om at bevisstgjøring av personens problemer kan også bidra til å forsterke en situasjon som allerede er problematisk. Det ble gitt informasjon om at dersom noen deltakere skulle få behov for å snakke med noen i etterkant av intervjuet, ville de få hjelp til å komme i kontakt med lege eller psykolog.

Å ivareta informantenes integritet er spesielt utfordrende da tematikken på mange måter er sensitiv. Det dreier seg om mennesker som høyst sannsynlig har erfaringer av potensielt traumatiserende karakter, som ofte kan være vanskelig å snakke om. Prosjektet krevde derfor at jeg som forskningsintervjuer utviste en særlig grad av sensitivitet i intervjusituasjonen.

På slutten av intervjuene uttrykte de fleste at de hadde syntes det hadde vært fint å være med på intervjuet. Både det at de følte at hadde en mulig påvirkning på asylprosessen i fremtiden, men også at det var en fremmed person som ønsket å lytte til deres opplevelser i en periode av livet som for de fleste hadde vært tungt og vanskelig, var viktige grunner til dette.

For å bevare informantenes anonymitet er det i fremstilling av resultater er det sjelden oppgitt hvor mange informanter som har sagt hva. I stedet brukes generelle termer som alle, mange og noen. Der anonymisering har vært nødvendig, er teksten blitt skrevet om noe. Informantenes kjønn er av samme grunn endre på en usystematisk måte.

Metodediskusjon

Det vil alltid være begrensninger ved de funnene en kommer frem til (Skånland, 2011). Hva som regnes for sant innen kvalitativ forskning, har det vært ulike oppfattelser av (Brinkmann & Kvale, 2009). Gyldighet, pålitelighet og validitet er begreper som ofte trekkes frem i diskusjonen vedrørende *hvor sanne* funnene i en kvalitativ studie er (Brinkmann & Kvale, 2009). I metodediskusjonen vil jeg se på og drøfte mulige svakheter ved den foreliggende studien i lys av begrepene intern validitet, overførbarhet og refleksivitet. Dette er begreper som er spesielt relevante når det gjelder gyldigheten og påliteligheten i en fenomenologisk studie, og som er nyttig å drøfte når det gjelder den metodiske fremgangsmåten i denne studien.

Intern validitet

Intern validitet handler i samfunnsvitenskapene om hvorvidt en metode undersøker det den har som formål å undersøke (Brinkmann & Kvale, 2009). Validering bør ikke begrenses til en bestemt fase i en intervjuundersøkelse, men tvert om prege alle faser fra den først tematisering til den endelige rapportering (Brinkmann & Kvale 2009). Validiteten har i tråd med dette forsøkt blitt ivaretatt gjennom hele forskningsprosessen.

I denne studien har det vært essensielt å ha fokus på etikk og ivaretagelse av informantene da temaet er sensitivt, og fordi informantene er potensielt sårbare og forskeren står i en maktposisjon. Fra et etisk perspektiv, innebærer et gyldig forskningsdesign at det produserer kunnskap, at det har positive virkninger i forhold til menneskets situasjon og samtidig minimerer skadelige konsekvenser (Brinkmann & Kvale, 2009).

I forbindelse med intervjuingen dreier validiteten seg om troverdigheten av intervjupersonenes beskrivelser og kvaliteten av intervjuprosessen (Brinkmann & Kvale, 2009). Det er vanlig å kritisere forskningsintervjuer for at resultatene ikke er gyldige, fordi intervjupersonenes beskrivelser kan være falske (Brinkmann & Kvale, 2009). Innen det sosialkonstruktivistiske paradigmet er en samtale en forhandling av mening mellom forskeren og hans eller hennes intervjupersoner (Brinkmann & Kvale, 2009). Fenomenologien føyer seg inn under denne tradisjonen, da man anser det det informanten forteller for å være gyldig kunnskap. Vi risikerer ofte at folk svarer sant om noe annet enn det vi mener å spørre dem om (Malterud, 2011). Risikoen er særlig stor når en forsker på temaer eller mennesker fra en annen kultur eller med et annet språk enn vårt eget (Malterud, 2011). I denne studien kom alle informantene fra en annen kultur og tre fjerdedeler av intervjuene ble foretatt med tolk. I tillegg var det utfordrende å stille spørsmål om tabubelagte følelser som skam, tristhet, redsel og sinne. Jeg ønsket å respektere informantenes behov for integritet. Likevel kan disse temaene være på kanten av det som oppleves som for privat for forskning (Thagaard, 2009). Dette kan ha resultert i at jeg som forsker også kan ha holdt tilbake spørsmål og være årsaken til at noen intervjuer manglet noe dybde. Kanskje er det slik at bruk av tolk påvirker resultatene i en intervjuundersøkelse. Jeg hadde på forhånd gått på et kort kurs og satt meg inn i tolkebruk som beskrevet av Jareg & Pettersen (2006). Sannsynligheten for at noe informasjon har gått tapt eller er blitt forringet eller forvrent grunnnet språk- og tolkesituasjon, er til stede. For å begrense denne muligheten, ble det stilt korte og spesifikke spørsmål. På den annen side kan tolken også kan bidra til å skape trygge rammer i noen

situasjoner. Eksempelvis fortalte én av informantene at han syntes det var veldig positivt å treffe en person som hadde samme morsmål som ham selv, og man kan tenke seg at dette mulig gjorde det enklere å få til en god kommunikasjon under forskningsintervjuet. På samme tid kan dette ha bidratt til å gi samtalen preg av å være en konvensjonell samtale heller enn et forskningsintervju, og at dette kan svekke gyldigheten til informasjonen som fremkom.

Spørsmål om validitet handler om hva det er forskeren spør teksten om og siden hva forskeren leser ut av materialet. I følge Malterud (2011) er forskerens oppdrag å stoppe opp, tenke seg om, og holde alternative tolkninger og versjoner opp mot hverandre. Under analysen valgte jeg å gjøre dette ved å supplere den valgte metoden med momenter fra andre og liknende metoder der jeg opplevde at det kunne tilføre analysen noe. Haavind (2000) og Malterud (2011) understreker betydningen av at man gjør rede for hvordan man har gått frem. Analysen har, som tidligere beskrevet, vært en prosess der jeg har beveget meg frem og tilbake mellom de analytiske stegene og trukket veksler på flere kvalitative analysemetoder. Ulempen ved dette kan være at jeg har vært for fleksibel, mistet noen nyanser i materialet og at min forforståelse kan ha blitt styrende for sammenfatningene jeg har gjort. Under redegjørelse for analysens ulike steg har jeg forsøkt å være transparent slik at leseren skal kunne følge gangen i tolkningen av datamaterialet, og målet har vært at andre som ville brukt samme analysemetode (systematisk tekstkondensering), ville kommet frem til de samme resultatene. En annen form for analyse, ville kanskje gitt andre resultater.

Overførbarhet (ekstern validitet)

Overførbarhet eller ekstern validitet handler om i hvilken grad funnene i undersøkelsen er gyldige utover den konteksten der vi har kartlagt dem. Feltet der vi har innhentet kunnskapen vil alltid være med på å bestemme hvilken rekkevidde den kan få (Malterud, 2011). Spørsmål om i hvilken grad funnene har overføringsverdi, om de er generaliserbare, er derfor viktig å stille. I denne undersøkelsen blir spørsmålet i første rekke om informantenes erfaringer og refleksjoner fra registreringen hos PU og asylintervjuet er gyldige for andre asylsøkere. Dette er en fortolkende studie, og en viktig innsikt i det hermeneutiske perspektivet er at meningsfulle fenomener bare er forståelige i de sammenhenger der de forekommer (Gamst & Langballe, 2004). Likevel kan funnene ha overføringsverdi til liknende situasjoner. Utvalget i undersøkelsen var et tilgjengelighetsutvalg (Thagaard, 2009) og ikke-representativt på populasjonsnivå hverken for asylsøkere med eller uten opphold. Jeg har kun intervjuet mennesker som har fått opphold. Det er sannsynlig at det kreves stort mot for å stå fram og

fortelle om egne erfaringer i møte med den norske utlendingsforvaltningen. Et problem ved tilgjengelighetsutvalg er at de som er villige til å delta i undersøkelsen kan føle at de, i større grad enn det som er vanlig, mestrer sin livssituasjon, og at de derfor ikke har noe imot innsyn fra forskeren. Dette kan gi en skjevhet som fører til at undersøkelsen gir mer informasjon om hvordan situasjoner mestres enn om særlig konfliktfylte forhold (Thagaard, 2009). Personer som ikke er villige til å delta, kan representere mer problematiske sider ved det fenomenet som studeres (ibid.). Det er sannsynlig at det ville fremkommet flere nyanser dersom personer som har søkt om beskyttelse, men har fått avslag, var blitt intervjuet. Samtidig kommer det frem forskjeller i det informantene forteller i studien. Mye tyder på at det er flere sider ved deres erfaringer som andre asylsøkere og personer med bakgrunn som asylsøkere vil kunne kjenne seg igjen i, og at funnene slikt sett har en overføringsverdi.

Refleksivitet

I følge Finlay (2008) er refleksivitet kanskje det mest spesifikke kjennetegnet ved fenomenologi. Brinkmann og Kvale(2009) omtaler dette som *refleksiv objektivitet*, som forstås som at en som forsker reflekterer over sitt bidrag til kunnskapsproduksjon. Refleksivitet er en aktiv holdning der forskeren i møte med materialet leter etter konfrontasjoner med egne forestillinger og posisjoner (Malterud, 2011). Nå det gjelder kvalitative metoder, er det viktig å fremheve av forskeren til en viss grad «skaper» data på bakgrunn av den forståelsen hun eller han har av samfunnet (Thagaard, 2009). Forskeren bør forsøke å få innsikt i de uunngåelige fordommene og skrive om dem, når det synes påkrevd (Brinkmann & Kvale, 2009; Malterud, 2011).

Underveis i forskningsprosessen har jeg forsøkt å være meg bevisst hvordan egen forforståelse og hypoteser har vært med på å forme datainnsamlingen og analysen, men jeg har også forsøkt å legge merke til hvordan de har blitt konfrontert og endret. For at forskningsprosessen skal bringe frem noe annet enn det man allerede vet, eller har tatt for gitt, er det nødvendig med et åpent sinn med plass for tvil, ettertanke og uventede konklusjoner (Malterud, 2011). Hvordan jeg har gjort dette, har jeg redegjort for i beskrivelsen av gjennomføringen av analysen. I det følgende vil jeg gi en kort beskrivelse av min bakgrunn da forskerens forforståelse nødvendigvis preger forskningsprosessen.

I mange år har jeg vært opptatt av asylsøkeres situasjon. Blant annet har jeg jobbet som frivillig ved en kvinnekafe ved et transittmottak i Oslo. Her snakket jeg med kvinner med

flyktningebakgrunn og ble opptatt av og fikk empati med deres ofte vanskelige livssituasjon. Jeg har en sterk oppfattelse av at alle mennesker som kommer til Norge for å søke om beskyttelse fortjener en verdig behandling i tråd med menneskerettighetene både ved ankomst til Norge og underveis i asylprosessen. I utgangspunktet var jeg skeptisk til hvordan asylintervjuene ble gjennomført. Underveis i forskningsprosessen har jeg forsøkt å aktivt utfordre fordommene mine, og i møte med datamaterialet har jeg måttet legge til side en del av disse.

Jeg har også reflektert over hvordan konteksten for innsamling og relasjonen mellom intervjuer og informanter er med på å konstruere dataene jeg har samlet inn (Hall & Callery, 2001). Underveis i prosessen med å samle inn data, forsøkte jeg å ivareta en refleksiv holdning til materialet blant annet ved å forsøke ikke å la egne holdninger og forventninger skinne gjennom i møte med informantene. Jeg stilte stadig spørsmål ved funnene underveis og om datamaterialet hadde nyanser jeg ikke fanget opp fordi jeg hadde på meg et ”gitt sett med briller”. I jakt på uforutsette funn analyserte datamaterialet ved hjelp av flere ulike analysemetoder, noe som resulterte i andre resultater enn det jeg lette etter i de opprinnelige forskningsspørsmålene. Samtidig var disse resultatene i tråd med tanker jeg hadde gjort meg underveis i prosessen med å samle inn data, og jeg var på jakt etter ennå flere nye funn.

4 Resultater

Funnene fra informantenes møte med Politiets Utlendingsenhet og UDI vil i det følgende presenteres etter i hvilken rekkefølge asylsøkerne møter de ulike instansene i. Resultatene fra registreringen hos Politiets Utlendingsenhet kommer først, og deretter resultatene fra informantenes erfaringer fra asylintervjuet hos UDI. Funn knyttet til forventinger til registreringen og asylintervjuet løftes også frem. Resultatene inndeles i informantenes erfaringer med den enkelte instans kronologisk, med ”før/på forhånd”, ”under” og ”etter” registreringen hos Politiets Utlendingsenhet, og tilsvarende inndeling er gjort med resultatene fra asylintervjuet. Ulike undertemaer presenteres i den rekkefølgen de har fremtrådt som viktige under analysen. Selv om det har vært utviklet atskilte kategorier, er det noen temaer som er gjennomgående i, blant annet informantenes opplevelser av å være engstelig og redd.

Framstillingen er en systematisert sammenfatning med vekt på gjenfortelling av informantenes refleksjoner. Den gir ikke et helhetlig bilde av deres erfaringer og refleksjoner rundt registreringen hos Politiets Utlendingsenhet og asylintervjuet. Det er ingen drøfting av resultatene i dette kapittelet, det kommer først i diskusjonen. Hensikten har vært å la informantenes stemmer tre frem. Likevel vil fremstilling av resultater og valg av sitater og hvilke temaer som løftes frem, bære preg av forskerens forforståelse, noe som er belyst i metodediskusjonen.

Om møte med Politiets Utlendingsenhet

I det følgende presenteres materialet som omhandler informantenes erfaringer fra møtet med Politiets Utlendingsenhet og hvordan de så på muligheten til å formidle informasjon generelt, og spesielt informasjon av sensitiv art.

Informantenes tanker før registreringen

Nesten alle informantene fortalte at de var redde før møtet med politiets Utlendingsenhet. Ved ankomst til Norge manglet de fleste kunnskaper om landet og om norske myndigheter. En av informantene fortalte:

Jeg var ny og visste ikke hvordan politiet kom til å være, det er ulikt fra land til land. I min kultur er man redd politiet, og jeg var redd før jeg skulle møte det norske politiet.

Informantene la vekt på at de hadde vært redde fordi de visste lite om Norge, og om hvordan politiet kom til å være. Noen hadde negative erfaringer fra politiet i hjemlandet, og dette kunne medvirke til at de ble ekstra redde. En var overrasket over at det var politiet som var den første instansen han møtte. En fortalte at han hadde forventninger om at han var kommet til et land med demokrati der menneskerettighetene ble overholdt, men en tøff opplevelse i møtet med Politiets Utlendingsenhet gjorde ham i tvil, noe som utdypes senere. Informantene hadde hatt ulike forventninger om hva møtet med den norske utlendingsforvaltningen ville innebære.

Informantenes erfaringer fra selve registreringen

De fleste av informantene var redde da de kom til politiet og underveis i registreringen. En del var fornøyde med registreringen, men flere ble skremte av opplevelsen med PU. I utvalget er kjønnsforskjeller knyttet til dette siste. Informantenes erfaringer med PU presenteres ut fra den kronologiske rekkefølgen av prosedyrer: Venteromsbetingelser, kroppsvisering og selve samtalen hos Politiets Utlendingsenhet.

En beskrev sine erfaringer med registreringen slik:

I hjemlandet blir du redd når du hører om politi. Men når du ser hvordan de behandler deg her, var det noe annet enn forventet. De var ikke voldelige eller vanskelige slik som i hjemlandet, og det var ikke noe skummelt å møte dem.

Noen av informantene hadde opplevd at politiet i hjemlandet kunne opptre voldelig eller være vanskelige. Noen fremhevet at det norske politiet ikke var voldelige, og at det ikke var skummelt å møte dem.

Flere hadde forventninger om at de var kommet til et land med demokrati og at disse var blitt innfridd i møtet med politiet. Andre hadde hatt slike forventninger, men opplevde at disse ikke hadde blitt innfridd. I de neste avsnittene blir det gjort nærmere rede for dette.

Om venterom

I utvalget er det en kjønnsforskjell med hensyn til hvem som fortalte om erfaringer med venterommet og betingelsene der. Flere av mennene delte uoppfordret om sine opplevelser herfra. Ingen av kvinnene tematiserte dette. Av mennene som var opptatt av forholdene i venterommet, nevnte blant annet at det ikke fantes et sted å sove og at det ikke var nok mat.

En sa: ”Hos politiet er det ikke noe sted å sove, og ikke nok mat. Jeg ble skremt.” De var blitt skremt av venterommet og betingelsene der.

Om kroppsvisitering

En av mennene fortalte at det kom brått på da han fikk beskjed om å bli med ned i en kjeller, og at han hadde hørt trusler og roping. Han var uforberedt på dette og redd for hva tjenestemennene kunne komme til å gjøre med ham.

Så får du plutselig beskjed om å bli med til en kjeller, full fart, ingen forteller deg på en rolig måte hvorfor de skal sjekke klærne dine, hvorfor du må bli med der. Det er...alt går i fullt tempo, mye trusler, mye roping. Rett og slett trusler om at du må si sannheten, det er ikke bare å komme her og du får opphold bare ved å si sannheten. Så jeg følte rett og slett at det var veldig tøft. De gjorde ikke noe fysisk. Men jeg visste ikke da at de ikke kunne komme til å gjøre noe. Hadde jeg visst, så hadde det vært noe annet. I dag vet jeg om rettigheter og det er mye system og det som er her i landet. Men da visste jeg jo ingenting.

Denne informanten fremhevet opplevelsen av uvisshet. Det var høylytt stemmebruk, og han opplevde trusler om avslag dersom han ikke fortalte sannheten. I tillegg var han redd for at politiet skulle utøve fysisk vold.

Om selve samtalen

En del av informantene opplevde samtalen hos politiet uproblematisk. Disse mente at både intervjueren og tolken var dyktige. Noen få fortalte at intervjueren oppmuntret dem og fortalte dem om rettighetene deres, men mange var også redde under samtalen med politiet.

Jeg var redd, men det som stresset meg, var min egen redsel. Politiet var snille. De hjalp meg slik at jeg kunne roe meg ned, tilbød meg te og pause. Likevel var jeg veldig stresset.

En fortalte at politiet gjorde alt de kunne for å roe henne ned, men at hun likevel var stresset. En annen hadde en helt annen opplevelse, han forventet å bli møtt med respekt, men opplevde det motsatte.

Og de truer deg og sier at du må si sannheten ellers får du avslag. Du får en slags følelse av at tolken og politiet samarbeider. Det føles som de har samarbeid og du føler rett og slett trusler.

Denne informanten opplevde at politiet og tolken samarbeidet om å true ham til å fortelle sannheten. Noen følte seg mistenkeliggjorte og misforstått av polititjenestemennene. En fortalte:

Politiet sa at jeg ikke måtte lyve. Jeg sa at jeg trenger ikke lyve. Politiet mistenkeliggjorde hvorfor jeg som asylsøker hadde rene klær. De taper alt du sier. De sa muligens at det var noe som ikke stemte med dialekten min. Men det var uklart. Jeg ble misforstått.

Informanten følte seg mistenkeliggjort fordi tjenestemennene sa at han ikke måtte lyve, at de syntes det var merkelig at han hadde rene klær og at de sa at det var noe som ikke stemte med dialekten hans.

En del asylsøkere har farlige reiser bak seg når de kommer til Norge. En fortalte at han ble møtt med mistenkeliggjørende og provoserende kommentarer da han fortalte om sin livsfarlige reise til politiet.

Politiet ga uttrykk for at de trakk i tvil reiseruten jeg hadde hatt til Norge. Politimannen sa han syntes det var en "rar" måte å reise på. Det var som om det var på film, helt uvirkelig. Jeg ble sint i politiintervjuet. Spørsmålet hans irriterte meg. For det jeg hadde opplevd var utrolig tøft. Fordi vi opplevde det, jeg var under den store bilen, trailer, ja, to dager. Uten lov å gå på toalett, du var sulten, tørst. Ja, det var liten plass for så mange personer. Noen av dem jeg reiste med, døde. Så derfor ble jeg veldig sint.

Opplevelsen av å fortelle om en farlig flukt der informanten han hadde sett andre dø og var redd for eget liv, for deretter ikke å bli trodd av politiet, beskrev denne informanten som en uvirkelig opplevelse.

En annen hadde først følt seg dårlig behandlet av politiet. Da han viste dem dokumentasjonen han hadde med som kunne bekrefte identiteten hans, opplevde han et skifte fra å bli behandlet mindre bra, til at politiet behandlet ham med respekt.

Også første dag som jeg kom til Norge og gikk til politiet, var de litt strenge mot meg. Så jeg sa, "Vær så snill, ikke gjør det med meg, jeg var (yrkestittel), derfor jeg kom til Norge. Så jeg har mange dokumenter". Så spurte han meg: "Hvor er dine dokumenter?". Jeg viste dem det. Så der fikk politiet alle dokumentene. De var veldig

høflige mot meg etter det. Så dokumenter spiller en veldig viktig rolle hos UDI og politiet.

Å kunne dokumentere identitet og årsak til asylsøknad, utgjorde en stor forskjell i hva slags behandling han fikk av politiet.

En fortalte at politimannen som intervjuet ham ikke spurte ham skikkelig ut om reiserute og religiøs tilhørighet. Dette medførte at ukorrekt informasjon ble nedtegnet, og noe som fikk konsekvenser senere under asylintervjuet.

Også det som var en feil var at han bare fylte ut at hvilket land jeg er fra, og hvilken religion jeg tilhører, fordi han tror han har god kjennskap til landet og han vet hvordan jeg er uten å spørre meg. Det var litt problem for meg da jeg kom hos UDI, da jeg fortalte at jeg er en (religiøs tilhørighet) og han sa at "Det står her at du er (religiøs tilhørighet)". Jeg sa "jeg ble aldri spurt om det". Så politimannen hadde bare gjettet utfra hva en annen fra samme land som meg hadde fortalt. Han kjenner godt til det landet jeg kommer fra. Og han har ansvar for folk som kommer fra hjemlandet mitt. Sånn som i mitt tilfelle, han bare skriver. Fordi han tror det er riktig. Jeg fortalte selv uoppfordret om bakgrunnen min og reiseruten min, og først da rettet politiet noen av opplysningene de hadde notert seg uten å spørre meg.

Denne informanten fortalte på eget initiativ om reiseruten. På denne måten ble omfanget av feilinformasjon redusert. En annen fortalte at tolken hos politiet stilte noen spørsmål på egenhånd om reiseruten mens politimannen var utenfor en liten tur. Informanten hadde stusset litt over dette, men godtatt det og svarte på spørsmålet.

Informantenes refleksjoner i etterkant av registreringen hos PU

Om lag halvparten av informantene er fornøyde med behandlingen de fikk hos PU. En del var ikke fornøyde. En av dem sa: "Men politiintervjuet det var veldig vanskelig for meg, og det likte jeg ikke." For en av informantene fikk konsekvensene av det han opplevde som mangelfullt utført arbeid hos politiet, følger hos UDI senere. Noen av de uriktige opplysningene gjorde at informanten fikk problemer med å forklare seg under asylintervjuet.

Oppsummering

Nesten alle informantene fortalte at de var redde før registreringen hos PU fordi de ikke hadde kunnskap om Norge, om hvilke rettigheter de hadde og lite om hvordan det norske politiet

opptrer. Flere hadde negative erfaringer med politiet i hjemlandet sitt. Nesten halvparten av informantene var fornøyde med møtet med PU. Politiet behandlet dem bra og de opplevde ikke noen særlige problemer i det første møtet med politiet. Noen fortalte at de opplevde det positivt at politiet forsøkte å roe dem ned da de var redde. For om lag halvparten av informantene ble redselen for politiet og norske myndigheter imidlertid forsterket i møte med Politiets Utlendingsenhet. Noen av informantene var misfornøyde med opplevelsen hos PU. En del sitter igjen med et ublidt møte med politiet, fordi politiet på en eller flere måter har hatt en atferd som har påvirket informantene i negativ forstand. Dette omhandlet mangel på informasjon i forkant av kroppsvisitering, kombinert med høylytt stemmebruk og opplevelser av å bli truet som følge av at dette økte deres redsel for politiet. Opplevelsene av møtet med PU er altså sprikende. I mange av intervjuene fremkom en generell følelse av usikkerhet hos informantene.

Asylintervjuet

Tanker på forhånd ”(...) dette gjelder livet ditt”

Nesten alle informantene hadde vært spente og nervøse før intervjuet med UDI. En av informantene sammenliknet det med en eksamen der livet og framtida står på spill.

Det liknet på eksamen, du er nervøs, men dette gjelder livet ditt og framtida di – ikke bare for deg, men også for familien. Mye penger står på spill som du har lånt for å komme hit.

Jeg har sett noen som har rett til opphold, men som ikke får det – derfor kunne ikke jeg være sikker, selv om jeg visste jeg hadde grunnlag.

Disse to informantene takk frem flere viktige momenter, blant annet at det var deres egen framtid som stod på spill. I tillegg er ofte familie involvert. Få av informantene utdypet dette, og mente at det av kunne gå utover familien dersom de selv måtte returnere til hjemlandet. Asylsøkere har ofte lånt penger for å få råd til den lange og ofte illegale reisen. En av dem sa at han visste at han hadde grunnlag for opphold, men han var bekymret for om han fikk formidlet dette på den riktige måten under asylintervjuet. Han hadde vært i kontakt med andre som hadde grunnlag, men som likevel ikke hadde fått opphold.

Om opplevelse av informasjon gitt fra andre: NOAS i asylmottaket og asylsøkere

Mange viste til informasjon de hadde mottatt på forhånd, blant annet andre asylsøkere.

Omtrent halvparten av informantene hadde mottatt informasjon fra NOAS, noe de mente hadde vært nyttig når det gjaldt hva de skulle vektlegge i intervjuet med UDI.

Hun fra NOAS forklarte at hun hadde erfaring, kom for å hjelpe og at vi måtte høre på. Hun sa at vi ikke måtte være redde. De fortalte at det kunne være vanskelig for en i min situasjon å få opphold. NOAS fortalte at UDI for tiden mente at det kunne være trygt å reise tilbake til hjemlandet dersom jeg aktivt samarbeidet med myndighetene der. Hun ga meg veldig god informasjon spesifikt til min sak. NOAS rådet meg til hva jeg burde snakke om, det var veldig nyttig, det hjalp meg.

Noen av informantene fikk informasjonen over telefon og var fornøyde med det, mens andre opplevde det som nyttig, men ikke tilstrekkelig. En av informantene mente at en del asylsøkere tror at NOAS kommer fra UDI, og at informasjonen de gir ikke er til å stole på. Der representantene fra NOAS var klare på at de er uavhengige UDI, at de var der for å hjelpe og at de ga spesifikk informasjon til den enkelte, har de hatt en nyttig rolle for informantene med hensyn til hvordan de la saken sin frem for UDI.

I noen av forskningsintervjuene var det et tema hvorvidt informantene hadde fått tips fra andre asylsøkere om hva som kunne være lurt å si under intervjuet. Flere fortalte at det som skjer under asylintervjuet ofte er et samtaletema ved asylmottakene. Bare noen få i dette utvalget fortalte om at de mottok konkrete tips fra andre asylsøkere. En fortalte at han fikk noen råd, men valgte ikke å lytte til dette da han var i tvil om de andre asylsøkernes vurderinger. Han vurderte det som klokest å holde seg til det han allerede hadde bestemt seg for å si.

En annen hadde fått råd fra en annen tidligere asylsøker på mottaket. Han fulgte dette rådet, men i ettertid fant han ut at det var det motsatte av det som var lurt i hans sak.

Det var en annen som jeg tror var tidligere asylsøker på mottaket. Han sa at det som er viktig er at du må si at hvor vanskelig dere har inni familien i deres. Nå skjønner jeg egentlig at det er helt motsatt.

Av de få informantene som hadde fått råd fra andre asylsøkere om hva de burde si under asylintervjuet, var det en som hadde planlagt selv hva han ville si og ikke tok rådene til

etterretning. En annen hadde tatt hensyn til rådene fra en annen asylsøker, men hadde i etterkant forstått at han ikke burde ha gjort det.

Tanker rundt hva det var viktig å formidle

Informantene forholdt seg ulikt om hvordan de skulle opptre og hva de skulle formidle under intervjuene. Flere sa de var mest opptatt av hva de skulle svare på spørsmålene fra UDI, og hvordan de skulle opptre ”korrekt” under intervjuet. Noen var opptatte av å bevise at de har rett til opphold ved ikke å lyve og å fortelle sin særegne historie.

Jeg vet at dersom du kan leve i hjemlandet ditt, dersom du er trygg der, får du ikke innvilget oppholdstillatelse, heller ikke dersom problemene i hjemlandet er av sosial eller økonomisk karakter. Jeg forstår at Stortinget har bestemt det slik. Derfor er det veldig viktig at du kan bevise at du ikke kan bo trygt i hjemlandet ditt. Jeg må ikke skjule noe, jeg må bevise at jeg ikke lyver.

Oppsummering

Alle informantene hadde i større og mindre grad vært engstelige før asylintervjuet. Deres egen fremtid sto på spill. Ofte involverte resultatet av intervjuet framtiden til familien i hjemlandet. Mange hadde også lånt penger for å komme seg hit. En del hadde mottatt informasjon fra NOAS på forhånd, og de fleste var fornøyde med dette. Informantene løftet fram at det var viktig at NOAS presiserte at de var uavhengige UDI, at de var kommet for å hjelpe og at de ga informasjon til den enkelte. Et fåtall av informantene fortalte at de fikk råd fra andre asylsøkere om hva de burde si under asylintervjuet. En valgte å ta informasjonen til etterretning, noe som medvirket til at han i første omgang fikk avslag på søknaden om beskyttelse. På forhånd var informantene i varierende grad opptatt av om og hvordan de skulle vinkle egen historie under asylintervjuet. De fleste var redde for å opptre ukorrekt, noe som medførte at de først og fremst var opptatte av å svare på spørsmålene intervjueren ville stille.

Erfaringer fra selve asylintervjuet

Om opplevelsen av intervjueren og informasjon som ble gitt

Fellesnevneren for de fleste informantene var at de beskrev intervjuerne, samt tolkene, som hyggelige. Mange følte at de ble møtt med respekt og imøtekommenhet. At intervjueren smilte, og ga et vennlig inntrykk, var noe flere nevnte. Noen la vekt på at det non-verbale var en viktig faktor for hvordan de opplevde intervjuerens fremtoning. ”Jeg følte det var en bra

person, måten hun spurte, måte hun smilte på, det var en hyggelig dame.” En annen fortalte det slik:

Han hadde faktisk humor, og vi hadde pratet sammen om forskjellige ting. Jeg hadde blant annet fortalt han at det hadde tatt ganske lang tid mellom den tid jeg kom til Norge og når jeg fikk mulighet til å ta intervjuet. Og da hadde jeg også fortalt han videre at jeg hadde møtt en annen intervjuer som hadde vært fæl. Og er det sånn at alle i Norge er sånn? sa jeg. Og han var faktisk et åpent og ordentlig menneske som var åpent for humor, vi tullet.

Informanten løfter frem intervjuerens bruk av humor og at han opplevde ham som et åpent og ærlig menneske, som svært positive faktorer i kommunikasjonen. Flere som beskrev intervjueren som snill, fortalte at intervjueren hadde notert det de sa og at hun hadde gitt informasjon om rettigheter og regelverk. De satte pris på at de ble informert om dette, samt at det ble satt av tid til å gå gjennom intervjuet til slutt og rette opp eventuelle feil.

Noen erfarte at intervjuerne gjorde noe aktivt for at de skulle føle seg så trygge som mulig. De som hadde erfart dette, la vekt på disse erfaringene i forskningsintervjuet. Noen hadde vært veldig redde, men opplevde at intervjueren utviste forståelse for dette, at de tok hensyn og hjelp dem med å roe seg ned. *”UDI, ja, de var veldig snille mot meg, så til slutt så fikk de meg til å roe meg ned og jeg fikk fortalt det de ville vite.*” At denne informanten fikk hjelp til å roe seg ned, hadde vært utslagsgivende for at hun greide å gi den nødvendige informasjonen. Noen visste at de måtte fortelle om vonde ting de hadde erfart og verdsatte at intervjueren hadde vist forståelse for at dette var vanskelig å snakke om. *”Damen, veldig hyggelig, forsto meg godt. Hun ville ikke såre meg. Trengte bare å vite sannheten.*” De av informantene som hadde erfaring fra at intervjueren hadde forsøkt å trygge dem ved bruk av humor eller omsorg, fremhevet dette som positivt. Det hadde fått dem til å slappe av, og det hadde preget tonen under asylintervjuet. Informantenes opplevelse av kontroll og trygghet i intervjusituasjonen blir utdypet i diskusjonen.

En del var fornøyde med egen intervjuer, men fortalte at de hadde snakket med andre som ikke hadde vært det. De som uttrykte misnøye mente at intervjueren hadde vært streng og utvist en skeptisk holdning til det asylsøkerne fortalte. Slike opplevelser ble opplevd som begrensende når det gjaldt hva og hvor mye de fikk fortalt. Flere var klar over søknaden deres ville bli behandlet og avgjort av en tredjepart, en saksbehandler som ikke hadde vært til

stede under intervjuet. De var klar over at det som ble notert ned var viktig for den videre handlingen av saken.

Jeg opplevde at intervjueren var streng som person. Det var både formen og henne som person. Jeg opplevde det som problematisk at på tross av at intervjuet varte en hel dag og jeg hadde mye å fortelle, noterte hun bare noen få sider med tekst.

Mobilisering av følelser i intervjusituasjonen: 1) Redsel

Gjennomgående fortalte informantene at de var redde under intervjuet hos UDI.

Hovedgrunnen var at deres fremtid stod på spill. Det er flere faktorer som påvirket graden av frykt. Noen hadde krisrelaterte erfaringer, noe som bidro til at de gikk med en konstant angstberedskap. Andre hadde familie i hjemlandet hvor det pågikk krig, og som gjorde at de kunne gå med en konstant angstberedskap. Andre hadde familie i hjemlandet hvor det pågikk krig, noe som utgjorde en pågående bekymring. En slik angst opplevde noen eskalerte til panikk under asylintervjuet.

Jeg var preget av at jeg var alene uten barna mine som var igjen i et land med krig, forferdelig vondt. Jeg hadde panikk under intervjuet. Jeg fortalte alt, men var redd likevel.

Flere fortalte at redselen påvirket evnen til å snakke og å huske. En fortalte at hun var så nervøs at hun ikke greide å snakke. En annen fortalte at han ble stresset av at det var ting han ikke husket. Flere erfarte at opplevd stress under intervjuet påvirket hukommelsen. Hvordan redsel samspiller med den språklige kommunikasjonen, hukommelse og kognisjon vil bli nærmere redegjort for senere i presentasjonen.

Enkelte fortalte at redselen påvirket dem på en slik måte at de fikk et ensidig fokus på intervjuerens makt til bestemme over livene deres.

Det som er at når du sitter på intervju du er en asylsøker. Du vet at den person på en måte bestemmer over livet ditt. Du blir automatisk nervøs i forhold til hva som skjer.

Han hadde ikke hatt overskudd til å tenke på hva han skulle fortelle fordi redselen hadde vært så stor. En annen fortalte at han hadde følt seg mistenkeliggjort og at intervjueren hadde ment at det informanten hadde sagt var feil. Informanten hadde reagert med å trekke seg tilbake og lot etter dette være med å forteller mer. Han opplevde at intervjueren ikke var interessert i å høre mer på ham.

Flere fortalte at de var nødt til å stole på intervjueren, selv om de var redde. Dette var den eneste sjansen de hadde for å formidle deres historie. De var klar over at de ikke kunne la være å snakke om vanskelige hendelser i fortiden, selv om de syntes det var ubehagelig. Redselen fungerte ulikt fra person til person. Noen mobiliserte en indre styrke på tross av redsel, mens andre ble lammet. Noen få fortalte at de fra hjemlandet var vant med at myndighetene kunne utøve tvang. De var redde for at UDI kunne utøve makt for å tvinge dem til å fortelle om bakgrunnen deres.

Jeg var veldig redd. Det er helt forskjellig i hjemlandet og i Norge å bli intervjuet av politi eller av en slags sånn institusjon. For det er en slags tvang i hjemlandet, overalt, som man kan ikke bestemme selv, ikke sant.

En annen sa at de som intervjuet henne informerte at hun ikke trengte fortelle alt, men bare gi en oppsummering av det verste hun hadde opplevd. Informantene som hadde erfart dette, opplevde ikke at de ble tvunget, men tvert imot at intervjueren hadde ivaretatt dem og deres redsel.

2) Om det som er «vondt», trist og skamfullt

Noen hadde blitt triste av å fortelle om det vonde de hadde opplevd, for eksempel at en som sto dem nær var blitt drept. De hadde ikke lyst til å fortelle om dette fordi det var vondt å snakke om. I likhet med det som ble fortalt i avsnittet over om redsel, la de vekt på at de på tross av dette var nødt til å formidle seg. En sa: *”Det var vanskelig og vondt å fortelle om tøffe ting du har opplevd, men du må”*. Noen få fortalte at de hadde kjent på følelser av skam under intervjuet, og at det lot være å fortelle om vanskelige hendelser i fortiden. *”Det var noen minner jeg ikke ville snakke om, som jeg følte skam og redsel over.”* En av de kvinnelige informantene fortalte at en mannlig tolk gjorde at hun fikk ennå mindre lyst til å fortelle om vanskelige hendelser i fortiden, dette berøres under avsnittet om opplevelser av tolken. Det er få av informantene som adresserer skam direkte.

Viktigst å fortelle om egen bakgrunn eller å svare på spørsmål?

Under asylintervjuet bes informantene først fortelle fritt om grunnlaget for asyløknaden. Etterpå stilles det spesifikke spørsmål som de skal svare på. Mange av spørsmålene var relatert til temaer knyttet til sannsynlighetsvurderinger og troverdighet. Det fremkom en forskjell i utvalget mellom informanter som var opptatte av å få frem bakgrunnen sin, versus de som var mest opptatte av å opptre slik de trodde var «korrekt», det vil si primært holde seg til å besvare spørsmålene som ble stilt.

Kan jeg gjøre noen feil eller ikke? Du vet ikke. Noen ganger du kan snakke mye og få ødelagt din sak. Så du er litt redd. Ja, nei, jeg kunne ikke si noe mer for kanskje det kan ødelegge saken din.

En oppga at hun hadde vært usikker på hva hun burde fortelle. Hun hadde en opplevelse av at hun ikke burde fortelle for mye fordi hun var redd for at det kunne ødelegge saken hennes. Derfor svarte hun primært på spørsmålene hun ble stilt, fremfor å fortelle fritt.

Enkelte hadde søkt om beskyttelse for flere år tilbake og fått avslag. En hadde anket og siden fått innvilget opphold. En annen var blitt sendt ut av Norge, men kommet tilbake og søkt asyl for andre gang. Han mente det hadde mye å si at han i det andre intervjuet kjente til behandlingen av asylsaker, hva som var viktig å vektlegge, og hvilke rettigheter og klagemuligheter han hadde. Første gang hadde han vært opptatt av å besvare spørsmålene så korrekt som mulig. Andre gang var han mer opptatt av å få formidlet det han selv visste var viktig at UDI måtte få kjennskap til rundt saken.

Jeg prøvde å fortelle andre gang sånn som jeg tenkte at jeg måtte fortelle de tingene som er viktig for meg. Første gang jeg bare tenkte at jeg må fortelle, jeg må svare på spørsmålet. Neste gang jeg tenkte at jeg må begrunne hvorfor jeg er asylsøker. Det er veldig stor forskjell.

Kjennskapen til systemet, rettigheter og hva han måtte vektlegge når han la frem saken sin, viste seg å være avgjørende for at han fikk opphold andre gang han søkte om beskyttelse.

Om opplevelsen av og muligheten til å fortelle fritt

Om lag halvparten av informantene fortalte om hvordan de hadde opplevd å fortelle om erfaringer som var av betydning for asylsaken. For noen dreide muligheten om å fortelle i hvilken grad redselen begrenset dem. For andre dreide seg om tid, og for noen handlet det om hvorvidt de kom til orde med tema som de selv opplevde som viktige. Noen hadde fått fortalt det de hadde behov for å formidle. For noen vekket fortellingen om sin bakgrunn vonde minner, og det gjorde det vanskelig å fortelle. Andre opplevde det ikke slik. En sa: ”*Det var vanskelig å fortelle om drapstrusler jeg hadde mottatt i hjemlandet fordi det påvirket meg å tenke på det*”. En annen beskrev det på denne måten:

Jeg fortalte dem alt jeg har opplevd. Det jeg hadde opplevd var ikke noe særlig. Jeg kunne fortelle det rett ut.

Flere ga uttrykk for at de opplevde at de måtte fortelle alt for å bli trodd.

Jeg måtte gjøre det fordi, hvis jeg ikke hadde gjort det, jeg kunne ikke fått noen oppholdstillatelse. Også staten kan være snill med deg når du fortalte om disse traumatiske problemer(ha med denne)

Det å skulle fortelle om det hun hadde opplevd i hjemlandet sitt hadde vært en kilde til utvikling av angst, og noe hun ikke hadde vært forberedt på.

Jeg ble veldig nervøs og stresset av å skulle fortelle om de tingene jeg har opplevd før jeg kom til Norge. Plutselig så kommer de følelsene som jeg har opplevet før jeg kom til Norge. Jeg ble veldig stresset og nervøs. Så fordi det var veldig... det var en slags usikkerhet i hjemlandet, så plutselig kommer jeg til Norge og jeg vet ikke hva det som venter. Så jeg visste ikke heller hvordan jeg skulle oppføre meg.

Denne informanten fortalte at når hun ble redd, ble hun usikker på hvordan hun skulle oppføre seg. En mente at det var positivt og bra å fortelle om problematiske erfaringer. En annen fortalte at intervjuerens åpenhet og bruk av humor bidro til å skape en trygg ramme. Dette hadde hatt mye å si for hva han fikk fortalt. Noen få opplever at det var begrensninger på om de fikk fortelle det som de selv mente var viktig å få frem.

De ga meg ingen frihet til å si det jeg ville. Det er mye jeg ikke fikk fortalt som kunne framskyndet saken.

En av informantene sa at intervjueren hadde lagt begrensninger på hva hun fikk fortelle ved å bestemme hvilke temaer det skulle brukes tid på. Hun mente at hun ikke fikk tilstrekkelig med tid til å fortelle om temaer hun visste var viktige å få frem. Hun hadde vært gjennom asylprosessen tidligere, hadde kjennskap til systemet og visste hva det var viktig for henne å få frem ved egen sak dersom hun skulle få opphold.

Andre gang jeg ble intervjuet hadde jeg en del å si som jeg ikke fikk sagt. De tingene som var viktige, spurte hun ikke om. Det var vanskelig å si at jeg ville fortelle om de tingene jeg ville si. Da jeg tok initiativ til å si noe om dette, sa intervjueren av at det ikke var nok tid, og at de tingene jeg ville si ikke var veldig viktige. De har et skjema med spesifikke spørsmål, men jeg tenkte at de trenger informasjon om noen temaer som ikke er dekket i skjemaet. De ønsker ikke å høre om noe utover det som står i skjemaet. (...). Det var to grunner til at jeg flyktet, det ene var religiøs tilhørighet.

Men intervjueren bare skrev at "han er (tilhørighet til religiøst livssyn)". Men når jeg kommer for eksempel fra landet kanskje han trenger litt mer informasjon om det. For en (tilhørighet til religiøst livssyn) som jeg kan ikke leve i det landet.

Denne informanten fikk ikke mulighet til å forklare at en retur til hjemlandet høyst sannsynlig ville medføre forfølgelse på bakgrunn av religiøs tilhørighet.

Om erfaringer med å besvare spørsmål

De fleste informantene hadde opplevd spørsmålene som greie. De hadde stort sett vært som forventet. Dessuten liknet de på spørsmålene som ble stilt av politiet, noe som ga dem en opplevelse av å være noe forberedt.

Det var helt greit å svare på spørsmålene UDI stilte. En del av spørsmålene var som forventet, jeg har vært gjennom de spørsmålene. Det hjalp at det var de samme spørsmålene som hos PU. De stilte meg ikke noen veldig vanskelige spørsmål under intervjuet.

Noen hadde også opplevd spørsmål som hadde vært vanskelig å svare på, men at de fikk det til. Noen få mente at spørsmålene var så vanskelige at de ikke greide svare på dem. Dette dreide seg som regel om spesifikke datoer eller geografi og spørsmål som omhandlet troverdighet.

Intervjueren stilte spesifikke spørsmål jeg ikke kunne svare på, det var vanskelig. Jeg svarte så godt jeg kunne, men likevel stilte hun det samme spørsmålet en gang til. Fordi hun er nødt til å stille de spørsmålene som står i skjemaet.

Flere utviste forståelse for at intervjuerne var nødt til å forholde seg til skjemaet, og at de var nødt til å stille alle spørsmålene. En av informantene fortalte at han hadde blitt stresset og svart feil på spørsmål. Dette hadde ført til at han hadde følt seg ennå mer utenfor.

Om hukommelse, forståelse og "stress" i kommunikasjonen

Noen fortalte at angstberedskapen eller «stresset» de bar under asylintervjuet, gjorde at de ble forvirret og at dette påvirket hvor mye de forsto av hva som foregikk under intervjuet. De ble en 'ond sirkel'. En av informantene uttrykte seg slik:

Jeg var stresset og dette gjorde meg påvirkbar og forvirret. Stress forverret det at det var mye jeg ikke forsto. Hvis de ikke forstår deg, risikerer du at du ikke får opphold.

En annen fortalte at han rett og slett ikke forsto hva som foregikk. Flere av informantene sa at engstelsen virket slik at de fikk et ensidig fokus på at livet og fremtiden lå i hendene til intervjueren. Dette medførte problemer med å tenke på hva de skulle fortelle utover å skulle besvare spørsmålene. En av mennene sa: *”Jeg var så redd at fokus var bare på at intervjuer bestemmer over livet ditt – du klarer ikke tenke hvordan du skal svare.”*

En hadde opplevde at hans bekymring for familien, som fremdeles levde i hjemlandet hvor det pågikk krig, gjorde at han i intervjusituasjonen bare var opptatt av dette. Han hadde glemt å fortelle om en relativt alvorlig skade han hadde fått i krig.

Så stresset at mange ting du glemmer å si, for eksempel glemte jeg å fortelle at jeg har en alvorlig krigsskade. I stedet vektla jeg familien i hjemlandet som jeg var bekymret for.

En annen fortalte at han var redd under asylintervjuet, men at han ikke hadde noen problemer med å huske det han hadde opplevd i hjemlandet.

Om opplevelse av om det er tid nok

De aller fleste informantene syntes det var nok tid, både til å fortelle fritt og til å svare på spørsmål. Noen har erfart at UDI eksplisitt sa at de skulle få nok tid til å fortelle, og at de opplevde at de fikk dette.

UDI informerte meg om at jeg skulle få god tid til å fortelle, og det fikk jeg. Hvis du trenger mer tid, så gir de deg mer tid.

Noen opplevde at det ikke var tilstrekkelig med tid til å forteller utover spørsmålene, og en sa: *”Jeg tror det var tid nok til at jeg fikk svart på alle spørsmålene, men det var ikke tid til at jeg kunne fortelle alt det jeg ville.”*

En annen hadde opplevd at tolken var sliten, og at dette hadde lagt en begrensning på hvor mye tid informanten fikk til å fortelle fritt.

Opplevelse av å formidle informasjon om tortur eller overgrep

Fysisk og psykisk helsetilstand etterspørres, men å spørre om tortur- eller overgrepserfaringer er ikke en del av intervjumalen (samtale med ansatt i UDI, desember 2012). Instruksjonen er at dersom intervjueren får mistanke om at noe slikt har funnet sted, skal man spørre om det i den grad man tror det er relevant for behandlingen av asylsaken. Noen fortalte at de ble spurt om de hadde opplevd tortur. De fleste av disse syntes det var greit å fortelle om det. En ble spurt

om han hadde opplevd tortur, og at det hadde vært vanskelig å snakke om dette ved bruk av tolk. Ingen hadde blitt spurt direkte om tortur hadde medført psykiske, eller fysiske skader eller om de hadde noe dokumentasjon som kunne bekrefte eventuelle skader. En fortalte at hun ikke hadde noen form for dokumentasjon å vise til, men at hun hadde et arr hun viste frem.

Jeg hadde ikke noen skader jeg trengte dokumentasjon på. Jeg har arr på (kroppsdel) etter at jeg ble slått ned. Det viste jeg i intervjuet hos UDI.

Om betydning av kulturforskjeller

Noen få mente at kultur kunne ha betydning i kommunikasjonen mellom intervjueren og asylsøkeren. En beskrev utfordringene som ligger i sosiokulturelle forskjeller mellom en asylsøker som kommer fra landsbygda og har lite skolegang, og intervjueren og hennes bakgrunn. Han løftet frem at han visste hva et identitetsbevis var, at han ikke kjente til vestlig byråkrati, at han aldri har vært på asylintervju før, samt at han ikke visste hvilken måte som var den smarteste å legge fram saken sin på.

Det som er vanskelig for en asylsøker som kommer fra mitt hjemland, er at han har aldri vært på intervju. De skjønner ikke byråkrati og hvordan måtte fortell, hva man bør si i intervjuet sitt og sånt. Flere av dem som kommer fra, for eksempel, et land som mitt hvor de bare har vokst opp med krig og sånt og har ikke vært på skole heller.

En av informantene fortalte at han som asylsøker tror at intervjueren forstår hva du mener bare du nevner det kort.

Du tror at de forstår hva du har opplevd, bare du nevner det. Det som er at jeg tenkte at man bare trenger å fortelle kort det man har vært gjennom, at når man sier fengsel eller tortur og sånn, så vet personen vet hva det betyr. Men for den personen som leser (saksbehandleren) betyr det sikkert ingenting hvis det ikke er mer detaljert. En som kommer fra det landet, tenker at andre vet hvordan det er der. Men det er motsatt – folk vet ikke, eller kanskje de ikke vil vite hvordan det er der.

Han mente at man ikke kan ta saksbehandlerens kunnskap om hjemlandet for gitt. Han var usikker på hva intervjueren visste om landet hans. Han stilte spørsmål om intervjueren og UDI interesse av å innhente kunnskap om politikk og religion i de landene asylsøkerne kommer fra. Informanten hadde også en opplevelse av at tolken, en tredjepart, heller bidro til

å forverre enn å legge til rette for kommunikasjonen. Når det i tillegg kommer spørsmål asylsøkeren synes det er umulig å svare på, ble situasjonen vanskelig.

Det er problematisk fordi det er et gap mellom de språklige nivåene intervjueren og søkeren befinner seg på. Når det er tolk involvert, er det vanskelig for begge parter å forstå. Ennå vanskeligere blir det når de stiller spørsmål det er umulig å svare på.

Erfaringer med tolken

Tolken spiller en viktig rolle i formidlingen av informasjon, og flere mente at tolken spiller en avgjørende rolle under intervjuet. Informantgruppen delte seg i to med hensyn til erfaringene de hadde med tolken. Den største gruppen, over halvparten av informantene, var fornøyd med tolken.

Jeg var veldig fornøyd med tolken, han var veldig flink. Men av og til hadde han problemer med å tolke. Han var profesjonell, tror jeg. Tolken var veldig høflig.

Den ”fornøyd” gruppen erfarte at tolken var høflig og opptrådte med respekt, og de opplevde vedkommende som profesjonell. Noen fortalte at tolken av og til hadde noen problemer med å tolke, men at det stort sett gikk fint. Andre fortalte at det er så sjeldent at han traff noen som snakker morsmålet hans, at han kjente at han ble glad i tolken. ”Jeg ble faktisk glad i den tolken, for det er ikke så mange som snakker språket vårt.” En ga uttrykk for stor grad av tillit til tolken.

Tolken var god, han tolket på en god måte. Jeg følte der og da at tolken gjorde noe ordentlig.

Denne gruppen informanter var fornøyd og opplever at tolken gjorde en ordentlig og god jobb.

Noen få hadde en helt annen opplevelse av tolken under intervjuet enn det som er beskrevet ovenfor. Disse var svært misfornøyd med tolken. En av disse hadde fått avslag første gang hun søkte om beskyttelse. Hun mente at tolken hadde gjort en slett jobb under asylintervjuet. Tolken kom fra samme land som henne, men snakket en annen dialekt og kom fra en etnisk folkegruppe som var i konflikt med folkegruppen informantene tilhørte. Hun opplevde at tolken var partisk og med vilje tolket feil, og at dette var utslagsgivende for at hun ikke fikk frem viktig informasjon og at hun derfor fikk avslag. Hun anket og fikk senere innvilget opphold. Hun stilte spørsmål ved UDIs håndtering av disse utfordringene.

Det er et stort problem med tolkene som UDI ikke er klar over eller ikke gjør noe med. Mange folk som kommer må gjenoppta sakene sine fordi tolken gjorde en dårlig jobb. Hvis jeg hadde hatt en tolk med samme dialekt som meg, og med samme etnisitet, tror jeg det ville gått bra.

Denne informanten vektla at ikke bare bør tolken snakke samme språk som asylsøkeren, men vedkommende bør også ha samme etnisitet fordi det kan være konflikter mellom etniske grupper som snakker samme språk.

En annen at han hadde erfarte manglende profesjonalitet fra tolkens side.

Når det er tolk involvert, er det vanskelig for begge parter å forstå. Det er vanskelig fordi gjennom tolk klarer du aldri å beskrive sånn som det er.

Han hadde opplevd at tolken hadde bidratt til at kommunikasjonen hadde blitt vanskelig mellom asylsøker og intervjuer. Videre mente han at man gjennom en tolk aldri kan beskrive virkeligheten slik den oppfattes, at det i seg selv å bruke tolk legger begrensninger på en samtale. En informant hadde fanget opp at tolken formidlet til intervjueren at han var sliten, og at dette ble tatt til etterretning. Intervjuet ble avsluttet selv om asylsøkeren hadde mer å fortelle.

Tolken ba flere ganger intervjueren ta hensyn til meg, på norsk, og jeg forsto litt norsk da, så jeg skjønnte det. Da jeg sa at jeg ville fortelle mer, holdt det for både tolken og intervjueren.

En informant kjente til en asylsak der tolken som tolket asylintervjuet i etterkant hadde brutt taushetsplikten innenfor det etniske miljøet de begge tilhørte her i Norge. Hun fortalte at hun visste at slike hendelser var blitt kjent blant asylsøkere.

Det med tolk er problematisk. Noen jeg kjenner kunne ikke si at de var blitt voldtatt, fordi de var redde for at tolken skulle spre det i miljøet – alle ville vite det. Jeg vet om en tolk som ikke har overhold taushetsplikten. Mange folk vil på grunn av tolken ikke snakke om hva som har skjedd med dem.

Informanten fortalte om en kvinnelig asylsøker som var blitt voldtatt og ikke ville fortelle om det. I denne kulturen er det å ha blitt voldtatt forbundet med sterk skam. Informanten mente at dette hadde medført at asylsøkere har holdt tilbake informasjon av sensitiv karakter under

asylintervjuet. De hadde vært redde for at tolken skal kunne komme til å spre det i miljøet de begge tilhører.

Om betydning av om intervjueren og tolken er av samme eller motsatt kjønn

I samtale med noen av informantene ble det reist spørsmål om hvilken betydning tolkens kjønn kan ha for hva asylsøkeren forteller under intervjuet. De fleste mente at det ikke spilte noen rolle.

Intervjueren var det samme kjønn som meg. Det spilte ingen rolle hvilket kjønn hun var eller tolken var. Det viktige var at de fikk med seg det jeg sa.

De er tydelige på at om man ønsker å snakke om et tema eller ikke, ikke avhenger av tolken og intervjuerens kjønn. Det som var viktig, var at informasjonen som intervjueren fikk, var korrekt. Likevel var det en av de kvinnelige informantene som fortalte at det at tolken var mann, bidro til at hun fikk mindre lyst til å snakke om temaer av følsom art:

Jeg kjente både på skam og ble litt redd, egentlig, siden jeg hadde mannlig tolk også, kjente jeg på begge deler på samme tid. Det kan være det hadde vært annerledes dersom det hadde vært en kvinnelig tolk. Men jeg ville ikke snakke om det i det hele tatt, egentlig.

Oppsummering

Over halvparten av informantene hadde opplevd asylintervjuet hos UDI som positivt. Viktige egenskaper ved intervjueren var at hun hadde vist imøtekommenhet, åpenhet, respekt, at hun tok asylsøkeren på alvor ved å notere det de fortalte og at hun evnet å trygge asylsøkeren dersom hun var redd. Dette hadde vært avgjørende for om informanten fikk fortalt det hun skulle. Et fåtall fortalte at intervjueren hadde gitt uttrykk for at det asylsøkeren sa var feil. Dette hadde fått informanten til å føle at intervjueren ikke var interessert i å høre om bakgrunnen hans, og at han unnlot å fortelle mer. Flere fortalte at de var redde for at de hadde hatt et for snevert fokus, og at dette gikk på bekostning av hva de fikk fortalt. En del hadde opplevde vonde følelser som tristhet, skam og redsel når de skulle fortelle om bakgrunnen sin. For noen hadde dette vært en hemmende faktor for det å fortelle, mens for andre hadde det vært greit, og for noen positivt, å fortelle sin historie til intervjueren. Et fåtall av informantene ble spurt om de hadde opplevd tortur. Noen få hadde vært redd for å gjøre feil under intervjuet, og de hadde blitt ensidig opptatt av bare å svare på spørsmålene som ble stilt. Et fåtall hadde hatt en intensjon om å få fortalt alt de opplevde som viktig for sin sak. Flere hadde opplevd at engstelse og manglende hukommelse påvirket hverandre, og at de kom inn i

en «ond sirkel» der de svarte feil, ble stresset og at dette hadde gjort dem enda mer usikre. De fleste mente at de hadde hatt tilstrekkelig med tid til å fortelle, men at de ikke hadde nådd frem med viktige temaer, noe som skyldtes intervjuerens prioriteringer. Noen få problematiserte sosiokulturelle forskjeller mellom asylsøker og intervjuer og at asylsøkerne manglet forutsetninger for å gjennomføre asylintervjuet på en måte slik at tilstrekkelig og nødvendig informasjon blir fanget opp. Mange var tilfredse med tolken, men flere pekte på alvorlige problemer vedrørende manglende profesjonalitet knyttet til feiltolking og brudd på taushetsplikt. I tillegg indikerte noen av informantene at dersom tolken hadde motsatt kjønn som dem selv, kunne dette være hemmende for hva de fortalte om erfaringer med overgrep.

Informantenes refleksjoner over asylintervjuet i etterkant

I dette avsnittet presenteres informantenes refleksjoner rundt asylintervjuet i etterkant. Deres umiddelbare følelsesmessige reaksjoner, samt tanker om hva som kunne ha vært annerledes og bedre ved asylintervjuet og asylprosessen.

Lettelse og frustrasjon

Flere av informantene fortalte at de var lettet og glade i etterkant av intervjuet. En uttrykker optimisme fordi han mente han hadde et grunnlag for opphold, for at han ikke hadde løyet, dermed hadde god troverdighet og et godt utgangspunkt for en god sak videre. Noen uttrykte takknemlighet til Gud for at det intervjuet hadde gått bra, eller for at intervjueren var et vennlig menneske. *”Gud hadde bønnhørt meg og gitt meg en god intervjuer”*. En fortalte at han i etterkant gjorde seg refleksjoner om at asylintervjuet egentlig ikke var noe å være redd for. En annen fortalte at hun hadde fortalt alt under intervjuet, men at angsten ikke slapp taket i henne i etterkant. En fortalte at han var frustrert fordi han ikke hadde fått mulighet til å fortelle om det som var viktig for hans sak, og at han hadde ettersendt informasjon.

I etterkant skrev jeg et brev til UDI fordi jeg skjønnte at saksbehandleren måtte få vite det intervjueren ikke hadde skrevet ned. Hvis jeg ikke gjorde det, ville jeg bare måtte sitte og vente på å motta et avslag. For meg var det viktig å få en løsning på problemene jeg hadde.

Informantenes refleksjoner rundt hvordan intervjueren, asylintervjuet og saksgangen bør være

De fleste var fornøyde med intervjuet, og noen mente at det ikke er noe som burde vært annerledes. Noen få opplevde at de ikke ble tatt godt imot av UDI. En erfarte at intervjueren

ga inntrykk av å være i opposisjon til ham som asylsøker. Dette bidro til å gjøre kommunikasjonen vanskelig. Han fikk beskjed om at han hadde sagt noe feil, og da ble han mer tilbakeholden. Han mente at det ville ha vært lettere om intervjueren hadde uttrykt et ønske om å hjelpe. Han understreket at en asylsøker som regel ikke vet hva han skal fortelle, og at det er intervjuerens oppgave å informere om hva som skal til for å få beskyttelse. Informanten mente at intervjueren må stille grundige spørsmål og hjelpe søkeren til å fortelle alt slik det er. ”UDI må være rolig og gi deg tid. De må gi deg informasjon om at du kan fortelle alt. ”En fortalte at hun hadde fått panikk under intervjuet og at intervjueren kunne hjulpet henne med å slappe av. Flere av dem som var fornøyde med intervjuet, pekte på at UDI burde følge opp saken tettere i saksbehandlingstiden.

Ikke noe burde vært annerledes. Men UDI må ta menneskelige hensyn når de behandler sakene til folk. At man får hjelp når man sitter i mottak.

Flere av informantene var opptatt av forholdene ved asylmottakene og at ventetiden ofte er lang. Forhold de trakk fram som mangelfulle var dårlig og lite mat, små soverom de hadde måttet dele med andre som hadde det vanskelig og hvordan det påvirket dem selv. Mange fortalte om andre asylsøkere som var deprimerte eller hadde andre psykiske vansker. Kun én av informantene fortalte at han selv hadde hatt slitt psykisk i tiden som asylsøker. Flere trakk fram mangelen på psykisk og somatisk helsehjelp, mens en av informantene vektla den gode tilgangen på lege ved mottakene han hadde bodd i.

De av informantene som først hadde fått avslag, men senere fått opphold, var de som hadde flest meninger om hva som kunne vært bedre og annerledes. De var enige om at det er problematisk at asylsøkerne ikke får en sjanse nummer to til å forklare seg. En foreslo at alle burde få et møte til med UDI etter noen uker. Da ville man ha fått summet seg og tenkt over om man hadde har fått frem alt som er viktig. En slik anledning hadde kunnet spare asylsøkerne for mye. Begge som uttrykte synspunkter på dette foreslå også at alle som får avslag bør få et møte med Utlendingsnemnda (UNE). Den ene av disse hadde barn i hjemlandet som var krigsherjet. Kona hans var drept i krigen. Barna ble tatt hånd om av slekt eller naboer. Det tok mellom fem og ti år fra han søkte asyl første gang til han fikk opphold. Første gang fikk han avslag fordi det ikke var hentet inn riktig og tilstrekkelig informasjon under asyLintervjuet. Han anket, men det ble innført midlertidig saksbehandlingsstopp på saker på søkere fra dette landet, og anken ble ikke behandlet. Da dette ble opphevet og han fikk et nytt intervju og etter hvert opphold, tok det ytterligere om lag ett år før barna kom på

familiegjenforening til Norge. Barna var i løpet av disse årene blitt ungdommer som hadde vokst opp i et land med krig, uten foreldre.

Jeg vil anbefale at saksbehandler tar kontakt med deg en måneds tid etter intervjuet og følger deg opp. UDI har påført meg mye lidelse. Jeg fikk avslag på et uviktig grunnlag.

Det er problematisk at asylsøkeren aldri får mulighet til å begrunne eller forsvare seg overfor saksbehandlere. Likevel er det tredjeparten – saksbehandleren – som bestemmer over livet ditt.

Oppsummering

Flere av informantene uttrykte tilfredshet med hvordan intervjuet var gjennomført og at det opplevdes som en lettelse å ha det overstått. Noen var frustrerte fordi de følte at intervjueren hadde lagt begrensninger og at de ikke hadde fått fram viktige opplysninger under intervjuet. Informantene som var misfornøyde med intervjuet og saksbehandlingen, etterlyste en anledning til å møte saksbehandleren i ettertid. Mulighetene for å kunne komme med tilleggsinformasjon etter møtet kunne ha spart både dem selv og familiene deres for venting i uvisshet og lidelse. Dette gjaldt særlig i tilfeller hvor deres egen redsel eller intervjuerens holdninger og væremåte hadde lagt begrensninger på hva de fikk fortalt.

5 Diskusjon

Ved starten av studien var det to temaer jeg var spesielt nysgjerrig på: Asylsøkeres opplevelse av asylintervjuet hos UDI og etter hvert også hvordan de erfarte registreringen hos Politiets Utlendingsenhet. Spesielt var jeg interessert i å finne ut av hvordan informantene opplevde mulighetene til å formidle informasjon som de selv anså å være av sensitiv karakter, og hva som var hemmende og fasiliterende faktorer for en god kommunikasjon. Det er interessante funn knyttet til informantenes opplevelser møte med Politiets Utlendingsenhet. For det første fremkommer det en forskjell mellom informantenes opplevelser knyttet til kjønn. Mens fleste av kvinnene uttrykte tilfredshet med erfaringene fra registreringen hos PU, fortalte flertallet av mennene om negative opplevelser av til dels nedverdiggende karakter. Et annet interessant funn er at fleste informantene var fornøyde med muligheten de hadde fått til å fortelle om erfaringer av sensitiv art under asylintervjuet. Informantene som opplevde at de har fått fortalt om det de hadde behov for, både hos PU og UDI, ble intervjuet av personer som de oppfattet som sympatiske og ivaretagende. Informantene som var misfornøyde med intervjuene, opplevde at intervjuerne uttrykte mistenksomhet overfor dem og at de ikke slapp til med det de ønsket å fortelle. Som undersøkelsen viser, beskriver mange en stor grad av nervøsitet både før og under møtene med PU og UDI.

Informantenes fortellinger gir et mangfold av temaer og nyanser, og dette gir flere svar på forskningsspørsmålene mine. Jeg løfter frem linjer i resultatene som for meg framstår som spesielt interessante eller overraskende. Funnene vil bli forsøkt forstått i lys av relevant empiri og utvalgt teori som har kunnet kaste lys over funnene på en meningsfull måte. Overordnet vil jeg drøfte de to intervjuene samlet. Fordi det gjennom undersøkelsen fremkom ulike opplevelser av PU og UDI, vil jeg først innlede om det som var særegent for PU, nemlig venterommet og kroppsvisiteringen. Mens erfaringer fra venterommet ble referert til i samtalene om PU, ble de fysiske rammene hos UDI ikke nevnt, noe som forstås som at dette ikke var så viktig. Sammenhengen mellom traumer og hukommelse er et stort felt som kunne være utdypet i diskusjonen. I dataene tegner seg et bilde av at det er forhold ved relasjonen mellom intervjuer og den som intervjues som er det viktigste for hva slags informasjon som kommer frem, og jeg har derfor valgt å vektlegge det relasjonelle aspektet i drøftingen. Første del av diskusjonen dreier seg om nettopp dette: Hva som opplevdes som fremmede og hemmende for en god kommunikasjon. Deretter vil jeg diskutere andre temaer som er relevante for intervjuet.

Forventninger

Nesten alle informantene fortalte om angstberedskap i varierende grad i forkant av registreringen hos PU. Dette stemmer godt overens med annen empiri om nyankomne flyktninger (Masmas et al., 2008; Silove et al., 1999). Informantene vektla uvisshet om hva som vil møte dem når de ankommer Norge og utlendingsforvaltningen, som den viktigste grunnen til dette. I tillegg handlet dette for mange om liv og død (NOAS, 2010), og redsel knyttet til eventuelt avslag på asylsøknaden (Turner, 1999). Noen hadde negative erfaringer fra politiet i hjemlandet, og derfor var de ekstra redde og mistenksomme (Varvin, 2003; FN, 1995). Dette samsvarer med det man vet om at mange flykter fra land der myndighetene er overgriperne, og ofte med politi som den utøvende makt (Amnesty International, 2005). Mange som er traumatiserte er i en fysiologisk beredskap grunnet tidligere erfaringer (Jakobsen, 2006), i tillegg til at tilværelsen som asylsøker i seg selv er forbundet med mange usikkerhetsmomenter (Silove et al., 1997; Turner, 1989). Alt dette kan også bidra til redsel, uten at noen av informantene nevner dette spesifikt. Mange flykter fra kontekster preget av sterk grad av asymmetri der de har blitt undertrykket fysisk og/eller psykisk og hatt liten grad av påvirkningsmulighet på eget liv. Informantene i min undersøkelse var usikre på hvilken rolle som ville bli tildelt dem i møte med PU og Norge: Ville de bli behandlet som likeverdige eller underdanige? Ën fortalte at han hadde forventninger om endelig å komme til et demokrati. Dette kan tolkes som at han forventet at han nå, kanskje i motsetning til tilværelsen han flyktet fra, ville få tildelt en rolle likeverdig som og symmetrisk med andre borgere, noe som ville innebære å bli behandlet med respekt.

Kontekst: Opplevelsen av de fysiske rammene

At flere av informantene hadde negative opplevelser av venteromsforholdene hos Politiets Utlendingsenhet, er i tråd med funn fra tidligere rapporter (Brekke et al., 2010; Lauritsen et al., 2005). En mulig forklaring på at det kun er menn som forteller negative erfaringer fra venterommet, er som tidligere beskrevet, at kvinner og familier, og enslige menn, har ventet i ulike soner. Dialogisk kommunikasjonsteori vektlegger de fysiske rammene og konteksten en samtale foregår innenfor. Venterommet kan sies å være en slik kontekst. En av informantene ble skremt av venteromsbetingelsene. I et diskursanalytisk perspektiv kan dette tolkes som at han opplevde at PU kommuniserte til ham at han hadde en rolle med lav status, at PU befestet sin høye posisjon. Konteksten er preget av asymmetri i utgangspunktet, og de fysiske

rammene bidrar til å stadfeste dette. I tillegg utløser konteksten her en følelse av redsel hos informanten. Tatt i betraktning at en del av asylsøkere har vært krenket på det groveste av myndigheter i hjemlandet, kan de fysiske omgivelsene ved venterommet hos PU vekke både bearbeide og ubearbeide minner av traumatisk karakter (Benum, 2006; Jakobsen, 2006). Minner som det aldri har vært satt ord på, og som har vært spaltet vekk, lagres gjerne som sensoriske fornemmelser (Benum, 2011). Minnene utløses også gjerne igjen, plutselig og voldsomt for den det gjelder, ved en opplevelse av en liknende sansekvalitet, for eksempel ved et synsinntrykk. Funnene i denne studien sett i lys av traumeteori, gir et bilde av at venterommet for menn, i beste fall vil være en nøytral opplevelse, for de fleste en ubehagelig opplevelse, og i verste fall kan føre til overveldelse og retraumatisering for en allerede traumatisert asylsøker.

Noen få av informantene tematiserte kroppsvisiteringen, og at det var en ubehagelig opplevelse. Én beskriver dette som en opplevelse med svært liten grad av subjektiv kontroll. Informanten ble sammen med andre ført ned i en kjeller, med høylydt stemmebruk og beskjed om å bevege seg raskt, uten at de hadde fått noe beskjed om hva som skulle skje, for deretter å bli bedt om å ta av seg klærne. Uvissheten om hva som skulle skje, var det som gjorde at de ble redde. Kroppsvisiteringen er et av leddene i den innledende kontakten mellom asylsøker og politi. Som allerede beskrevet av informantene og forskning, opplevde asylsøkerne at de på dette tidspunktet var i en utsatt situasjon. Kroppsvisiteringen, slik denne informanten beskrev det, befant seg i en kontekst der den dominerende parten, polititjenestemannen, benyttet sin posisjon til å utøve makt (Linell, 2009). Informanten beskrev en følelse av maktesløshet og redsel. Han visste ikke hvilke sett av reglersom gjaldt for konteksten, om den kunne innebære at han ble utsatt for vold. Denne fortellingen illustrerer at asylsøkere kan være fryktsomme overfor politiet (FN, 1995). Kunnskap om intervjuing av sårbare informanter vektlegger betydningen av fysiske rammer som inngir en følelse av trygghet for å få troverdige fortellinger (Langballe, 2011, Law & Patsalides, ref. i Bögner et al., 2007). Å åpne seg om sensitive temaer er spesielt utfordrende for overlevende av tortur grunnet vanskeligheter med å stole på myndigheter og unngåelse av smertefulle minner (Medical Foundation for the Care Victims of Torture, 2002, ref i Bögner et al., 2010, s. 581). Tatt dette i betraktning, kan, opplevelser som her er beskrevet, ha bidratt til psykisk å destabilisere informanten. I et slikt tilfelle kan resultatet bli en svekket ivaretagelse av rettsikkerhet. Asylsøkeren kan være redd for å avsløre sensitiv informasjon om seg selv. I tillegg kan dysfunksjon i kognitive funksjoner hos allerede traumatiserte, forsterkes i en slik

situasjon dersom angstnivået blir høyt, og særlig dersom situasjonen minner om tidligere opplevelser av maktesløshet. Som gjort rede for i teorikapittelet, vil en traumatisert person kunne ha svekket oppmerksomhetsfokus og evne til å gjenkalle minner i en slik situasjon. Muligheten asylsøkeren har for å gi sensitiv informasjon, kan bli sterkt redusert. Studier viser at psykologisk tortur, for eksempel trussel om skade, kan forårsake like mye traumatisk stress og lang-tidseffekter som fysisk tortur (Kjær & Kjærum, 2009). Informasjonen informantene ga, sammenholdt med psykologisk forskning, tilsier at asylsøkere i møte med Politiets Utlendingsenhet kan ha blitt utsatt for overgrep av den myndigheten som skulle beskytte dem. Funnene indikerer at det kan være fare for retraumatisering av allerede traumatiserte personer som er i reelt behov for beskyttelse (Silove et al., 1997).

I fortellingene om samtalen hos PU og asylintervjuet, fremkommer det mange fellestrekk når det gjelder hvilke faktorer som viser seg å være hemmende eller fasiliterende for en god kommunikasjon rundt de vanskelige temaene. Funnene fra disse to samtalene vil derfor drøftes samlet i det videre.

Kontaktetablering i intervjuene

Det kanskje aller viktigste i enhver kommunikasjon, er at partene blir enige om hva som skal bringes på bane (Berkaak & Frønes, 2005). Ved starten av en samtale etableres det en form for sosial kontrakt, og det er den dominerende parten som legger premissene for denne (Berkaak & Frønes, 2005). Flere av informantene vektlegger i det de forteller om asylintervjuet hos UDI viktigheten av å bli ønsket velkommen av intervjueren på en hyggelig måte, både med hensyn til hva som ble sagt, og måten det ble sagt på. Som redegjort for i kapittel om teoretiske perspektiver, er dette i tråd med kunnskap fra vitnepsykologi og empatiforskning om hva som skal til for å få sårbare personer i en intervjusituasjon til å føle seg trygge, og til å kunne fortelle fritt (Benum, 2011; Gamst og Langballe; Nerdrum, 2011). At en av informantene løftet frem det ikke-verbale aspektet, *måten* intervjueren smilte på, er i tråd med at det som persiperes av non-verbale informasjon spiller en betydelig rolle i meningsdannelse (Holthe, 2011). En annen informant fortalte at det at intervjueren brukte humor, og at dette, i tillegg til at han opplevde ham som åpen og ærlig, var tillitsvekkende. Å bruke humor på en måte der målet er å nå frem til den andre parten og få ham til å føle seg trygg, kan ses på som en måte å gjøre den svært formelle situasjonen (Berkaak & Frønes, 2005) mer uformell, og dermed mer jevnbyrdig. At det er nødvendig med åpenhet vektlegges

av Benum (2011). Åpenhet og ærlighet kan oppfattes som et uttrykk for å være genuin, noe som Rogers trekker frem som en grunnleggende faktor for en god relasjonsbygging mellom klient og terapeut (Gamst & Langballe, 2004).

Flere fortalte om at de satte pris på at de fikk god informasjon ved starten av asylintervjuet, at de ble underrettet om regelverk. En understrekte at det er viktig å få for informasjon om at det er nok tid. En annen informant sa i anbefalinger for forbedringer av asylintervjuet: ”Intervjueren må si at man kan fortelle *alt*”. Hun mente det er nødvendig at intervjueren gir en helt klar og eksplisitt beskjed om at her er det rom for å snakke om absolutt alt. Ved at intervjueren er eksplisitt rundt dette, vil hun lage et større ”rom” for at asylsøkeren også skal tørre å være eksplisitt, å fortelle om det aller verste uten å miste sin posisjon (Berkaak & Frønes, 2005). Intervjueren er premissleverandøren for samtalen, og på denne måten blir det helt klart at det som måtte være skamfullt eller tabubelagt er lov å sette ord på i denne konteksten. Ved å gi informasjon, kan asylsøkeren få økt grad av kontroll over situasjonen, noe som kan virke angstreduserende (Basoglu, et al., 2007). En kontrakt for en dialog preget av symmetri inngås (Gamst & Langballe, 2004).

En annen trakk frem at hun ikke ble møtt på noen hyggelig måte av UDI, og at dette var noe hun savnet, hun var redd under hele samtalen og hadde problemer med å gi relevant informasjon. Mangelen på kontraktinngåelse og god kontaktetablering, kan føre til at asylsøkeren ikke får redusert angst, men at denne mulig kan øke. I så fall vil hun trolig oppleve mindre grad av kontroll over situasjonen. Dette samsvarer funnene om kroppsvisitering hvor det ikke var etablert noen slik kontrakt, og informanten var svært redd for hva som kunne skje. Funnene ser ut til å bekrefte eksisterende kunnskap om viktighet av en god kontaktetablering for å få troverdig informasjon.

Når det er rom for sammenhengende fortellinger

Flere av informantene betegnet erfaringene med intervjuerne hos PU og UDI som generelt positive. Å bli forstått, å bli tilbudt pause og å bli lyttet til er momenter som fremheves spesielt, helt i tråd med psykologisk kunnskap om denne typen intervjuer (Benum 2011; Holmberg, 2009; Jareg & Sveaass, 2011). Det kan ses på som måter å utvise profesjonell empati på (Nerdrum, 2011). En av informantene beskrev en opplevelse der intervjueren ivaretok henne på *hennes* premisser da hun under asylintervjuet ble overveldet av redsel. Hun fortalte at intervjueren på *en støttende måte* tilbød henne det hun trengte: En pause og et glass vann. Informanten beskrev at det hjalp at intervjueren roet henne ned, og at det var avgjørende

for at hun klarte å fortelle videre. I et samtaleanalytisk perspektiv kan det se ut til at informanten opplevde at intervjueren forsøkte å utjevne asymmetrien og skape likevekt. Intervjueren som er den dominerende part, møtte henne som et subjekt. Han anerkjente hennes opplevelse, og hun fikk en mulighet til å føle seg verdig. Ved å hjelpe henne, fikk hun til å fortelle, noe hun ikke ville klart uten hans hjelp. Dette kan ses på som en beskrivelse av myndiggjøring (Linell, 2009). Intervjueren fanget informantens behov for en pause, at hun ga en kanskje non-verbal besked om at hun trengte en pause (Benum, 2011). Han tok dette til etterretning, og det muliggjorde at tråden i fortellingen kunne tas opp igjen når informanten hadde fått hentet seg inn. Slik fikk hun anledning til å fortelle en sammenhengende fortelling. Eksempelet understreker den dominante partens aktive handling for å opprette *symmetri* mellom partene i dialogen, som fremmede for at asylsøkeren skal føle seg trygg nok til å kunne fortelle om det som er aller vanskeligst å snakke om.

Når det blir vanskelig å fortelle

Til tross at de fleste beskrev asylintervjuet som preget av gjensidig kommunikasjon og at de bli ble møtt med høflighet av PU, fremkommer det også fortellinger om det motsatte. I tråd med tidligere funn (Brekke et al., 2010; Lauritsen et al., 2005; NOAS, 2007), uttrykte flere av informantene at de var misfornøyde med en eller flere aspekter ved registreringen hos PU og asylintervjuet hos UDI. Det de trekker frem som sentrale aspekter i dette er opplevelse av å bli møtt med mistenksomhet, dominans eller ikke å bli trodd. Noen opplevde at de ikke fikk anledning til å fortelle om det de selv mente var det viktigste. Flere av informantene fortalte at de under registreringen eller under asylintervjuet følte seg mistenkeliggjort, at politiet eller UDI trakk historiene deres i tvil. Bare to informanter oppga at de ble sinte. Dette kan forstås i lys av at mennesker som har vært krenket, kanskje i større grad enn andre kan oppleve sinne, da de er sårbare for nye krenkelser. Sinnet kan forstås som en opplevelse av nye krenkelser i form av svik fra myndigheten som skulle være satt til å beskytte (Langballe, 2011). At intervjueren utviser mistenksomhet er ikke i tråd med å vise empati, som er fremmede for å få troverdige fortellinger (Holmberg, 2009). I dette tilfellet vil den intervjuedes erfaring med å bli møtt med mistenksomhet kunne representere en alvorlig hindring kommunikasjon om sårbare temaer.

I dommeravhør med barn dreies ofte samtalen seg fra innledningsvis til å være rettet mot barnets fortelling og hva som skjer med henne/ham til tankene, følelsene og antakelsene

den voksne får (Gamst & Langballe, 2004, Langballe & Jacobsen, 2010, Langballe, 2011). I sin tur fører den voksnes svar til at barnet prøver å trekke tilbake sin informasjon ved å bagatellisere overgrepene som er begått mot henne (Langballe, 2011). I samsvar med dette, ser det ut til at asylsøkeren kan trekke seg emosjonelt og verbalt tilbake dersom intervjueren gir eksplisitt uttrykk for at det han forteller ikke kan stemme, at han trekker vedkommendes troverdighet i tvil. Som følge kan informasjon av sensitiv art stå i stor fare for å gå tapt. Det kreves bevissthet, kunnskap og øvelse for å endre på gamle vaner slik at barnets perspektiv blir dominerende for samtalen (Langballe, 2011). I et diskursperspektiv kan man tolke denne fortellingen som at den dominerende parten setter premisser for hva som er *sant* (Berkaak & Frønes, 2005). Han er den meningsskapende parten i samtalen, på bekostning av en samskaping av sannheten der informanten får komme frem med sin historie. Det skapes asymmetrisk forhold fremfor symmetrisk, som kunne vært fremmede for kommunikasjonen. Reaksjonene på intervjuerens uttaler vil være ulike: den ene blir sint, og uttrykker dette, den andre trekker seg passivt tilbake, men det som er felles er at begge blir tildelt underdanige roller (Berkaak & Frønes, 2005). Asylsøkeren har også i liten grad mulighet til å skape symmetri i samtalen, da samtalen er på premissene til norske asylmyndigheter. Diskursene gir makt ved å definere posisjoner, hvem som har disse posisjonene og ved å fortelle hva som er verd noe, hvem som er verd å lytte til, og hvem som ikke har troverdighet. Uttalerett kontrolleres særlig gjennom kompetanse og posisjon (Berkaak og Frønes, 2005).

I et tilfelle hos PU, antok tjenestemannen informasjon som ble notert ned uten å spørre informanten. Det ble først rettet da informanten selv skjønnte at det som var notert var ukorrekt. I et annet tilfelle underasylintervjuet, fulgte ikke intervjueren opp temaene informanten bragte på bane og i liten grad noterte han det han sa. Begrunnelsen var at det ikke var tid og at temaet ikke var viktige, selv om informanten poengterte at det var viktig. Et fåtall informanter mente at det hadde vært tid nok, men at de ikke slapp til med det de selv ønsket å fortelle. Hvis tildelingen av stemmer blir svært skjev, kan det oppstå en situasjon der noen taler på vegne av noen andre (Berkaak og Frønes, 2005). Intervjueren tar på seg å være den bærende meningsformidler ved sterkt å regulere hva som blir nedtegnet og dermed hva som blir videreført av informasjon til saksbehandleren. Informanten opplevde selv at han har en agens (Linell, 2009), han godtok i utgangspunktet ikke den rollen som tilbys. Man kan si at han kjempet om en rolle som mer jevnbyrdig og om et intersubjektivt fellesskap (Berkaak & Frønes), men han tapte kampen. Resultatet var at informanten ikke får fortalt om det han opplevde som viktigst.

Dokumentasjon: Fra asymmetri til større grad av symmetri

Diskurser og rollene kan også endres (Berkaak & Frønes). Dersom en behersker de rette begrepene, kan dette gi tilgang til mer ærefulle posisjoner (Berkaak & Frønes, 2005).

Dokumentasjon som underbygger en asylsøkers historie, kan ses på som et slikt «begrep».

Dokumentasjon styrker det som er *sant*, som definert av parten med høyest posisjon i dialogen. En av informantene fortalte at da han kom ikke visste hva dokumentasjon var, det var ikke noe normativt begrep i diskursen han tidligere hadde levd innenfor, et enkelt landsbysamfunn. En annen fortalte at behandlingen han fikk hos politiet endret seg fra å være nedlatende til å være høflig og respektfull da han fremviste dokumentasjon. Dokumentasjon ble en døråpner til en rolle som i mye større grad er anerkjent av den dominerende parten, og en dialog preget av symmetri. Opplevelsen til denne informanten er at dokumentasjon er svært viktig.

I det foregående er det gjort rede for temaer som spesielt omhandler det relasjonelle aspektet i intervjusituasjonen. Dette har betydning for andre relevante temaer som drøftes i det videre: sensitive eller tabubelagte temaer, hukommelse og angst, tolkens rolle og kultursensitivitet.

Særlig sensitive temaer

At noen informantene satt inne med erfaringer de ikke ønsker å fortelle om, er i tråd med eksisterende empiri om at overlevende av tortur og traumatiserte ønsker å unngå å snakke om smertefulle temaer (Benum; 2011; Bögner et al., 2010; Varvin, 2003). Som beskrevet i bakgrunnskapittelet, er dette et dilemma, da slik informasjon nettopp kan utgjøre en viktig grunn til å få beskyttelse (Herlihy & Turner, 2007). Dette er i tråd med tidligere funn (Herlihy & Turner, 2007). At de visste at de *måtte* fortelle for å bli trodd, gjorde likevel at de fortalte. En fortalte at hun kjente lettelse over at intervjueren sa at hun ikke trengte å gå i detaljer, men bare gi en oppsummering av det aller verste. At intervjueren her satt seg inn i hennes posisjon, og utviste forståelse og empati, virket positivt på informanten og hennes evne til å fremstille seg (Holmberg, 2009; Nerdrum, 2011). Et par av informantene sammenliknet PU og UDI med

myndighetene i hjemlandet, og de trakk det frem som positivt at de ikke ble tvunget til å fortelle under intervjuene i Norge. Som beskrevet tidligere, ble en av informantene sint da han fortalte om en livsfarlig reise for å komme hit, og ikke ble trodd. Fraværet av forståelse kan vekke mistillit. Funnene støtter kunnskap om at det er særdeles viktig at intervjueren utviser ekstra stor varsomhet i samtale om slike temaer. Følelser av smerte knyttet traumatiserende minner, redsel eller at de kjente skam over å skulle fortelle om hendelsene i intervjusituasjonen, er grunner informantene oppga til at de ikke ønsket å snakke om det. Det var et fåtall som fortalte om det de beskrev som vanskelig, og at det var greit. Et noe overraskende funn er at de få som fortalte at de hadde opplevd tortur, sa de synes det var i orden å fortelle om det. Kanskje kan dette bero på at de følte seg forstått av intervjueren, eller det kunne ha vært andre faktorer knyttet til opplevelse av noen grad av kontroll under tortur (Basoglu et al., 2007).

Hukommelse, kognisjon og angstberedskap

I datamaterialet fremkommer det at redsel er en emosjon som var veldig sterkt tilstede før og under intervjuene der kanskje liv eller død skal avgjøres. I tråd med forskning på traumer (Herlihy & Turner, 2007) og PTSD (Johnsen et al., 2008; 2013), fortalte noen at de ikke klarte å huske detaljer, huske hva det var de hadde planlagt å fortelle og at de hadde problemer med å finne ut av hva de skulle fokusere på. De beskrev en svekket kognitiv kapasitet i situasjonen i form av til dels sterkt redusert oppmerksomhetsfunksjon, evne til å filtrere relevant informasjon og evne til å gjenhente riktig informasjon. Funnene gjenspeiler således i stor grad foreliggende empiri. Samtidig er det variasjoner i hvor redde informantene opplevde at de var. Dette kan både henge sammen med pre- og peri- traumatiske faktorer, men også om hvorvidt eller i hvilken grad de var traumatisert. Flere knytter opplevelse av redsel og redusert hukommelse til det å bli stilt spørsmål. Et interessant funn er at hvordan det oppleves å bli stilt spørsmål, ikke bare avhenger av om spørsmålene er vanskelige å svare på, men også forståelse av *hvorfor* man blir stilt spørsmål. Det å forstå at å bli stilt spørsmål er en del av konteksten, kan for noen se ut til å gi en økt grad av kontrollfølelse i situasjonen. Noen rapporterte at de ble «stresset» av spørsmål. Dette ser ut til å henge sammen med om informantene kunne svare på spørsmålet, og om de ble stilt spørsmålet gjentatte ganger. I tillegg beskrev de en situasjon preget av angst og at denne angsten påvirket kognisjon på den måten at de ble usikre på egen evne til å huske riktig. Dette kan også henge sammen med opplevd maktesløshet i situasjonen som minner om en tidligere hendelse av tilsvarende

karakter. En beskrev samspill mellom redusert oppmerksomhet og økt angstnivå som en eskalerende ”ond spiral”. Spesielt spørsmål som gjentas kan altså se ut til å øke angsten i situasjonen, og dette kan hemme mulighet for forståelse, oppmerksomhet og gjenhenting av minner. Dette kan påvirke hvordan asylsøkeren kan uttrykke seg i denne sårbare situasjonen som omhandler fremtiden.

Det som er interessant, er at den informantene som fortalte om høyest grad av opplevd angst under asylintervjuet, samtidig var en av dem som uttrykte størst tilfredshet med intervjuet. Hun beskrev en ukontrollerbar angstfølelse som først gjorde at hun ikke klarte fortelle. Imidlertid fikk hun sosial støtte og hjelp til å roe seg og hente seg inn igjen, som beskrevet av Benum (2011). Da kunne hun fortelle videre. Materialet tegner et bilde av at for mange av informantene var redsel en hemmende faktor i det å formidle informasjon generelt. Opplevelse av å være trygg i intervjusituasjonen ser ut til å være en svært viktig faktor for å kunne huske og fortelle om det vanskeligste, dette er i tråd med forskning på intervjuing av sårbare personer (Gamst og Langballe, 2004) og avhør av vitner (Holmberg, 2009). Dette funnet understreker viktigheten av at intervjueren er sensitiv overfor søkerens mentale og emosjonelle tilstand og utviser en støttende holdning.

Tolkens rolle

De fleste informantene beskrev tolkene som profesjonelle, høflige og dyktige. Dette er av betydning gitt tolkers krav til god yrkesetikk (Barne- Likestillings og Inkluderingsdepartementet, 1997) og UDIs implementering av blant dette i sine retningslinjer for tolkebruk (UDI, 2011:RS 2011-039). Bruk av tolk kan både forenkle og komplisere en prosess. En god opplevelse av tolken kan fasilitere kommunikasjon (Patel, 2002).

En del av informantene opplevde begrensinger i kommunikasjonen knyttet til ulike sider ved tolken eller det å bruke tolk: Etnisitet, egen økt skamfølelse, manglende profesjonalitet fra tolkens side, at tolken var partisk, at tolken fikk for mye makt i situasjonen, og at tolkebruk i seg selv legger begrensninger på en samtale. Det siste punktet omtales i forbindelse med formidling av sensitive temaer der nyanser i språket kan være viktige for å få en korrekt formidling av innhold i opplevelsen. Dette er alle momenter som er omtalt i litteraturen som mulige utfordringer knyttet til det å benytte tolk (Patel, 2002; Tribe og Morrissey, 2002). En av informantene stilte spørsmålsteget ved om UDI ikke er opptatt av tolkenes kvalitet for å redusere mangel på profesjonalitet. Det er interessant at mange ulike kvaliteter ved tolkebruk

kommer fram i dette materialet. Tolken er en mediator av det som formidles, og av disse dataene kan man lese at tolken kan bidra til å skape både asymmetri og symmetri, og at hun er en aktiv meningsskapende tredjepart i dialogen. Patel (2002, s. 222) argumenterer for at tolkens oppgave er å fasilitere kommunikasjon, og å være en aktiv deltaker i tolking i helsearbeid for mennesker som har blitt utsatt for menneskerettighetsbrudd. At såpass mange av informantene forteller om problemer med tolkebruken, kan tyde på at krav til kompetanse for tolker som jobber i utlendingsforvaltningen bør heves ytterligere.

Kultursensitivitet i politiregistreringen og asylintervjuet

En av informantene tematiserte at en som flyktning kommer fra en kontekst, eller diskurs, som på flere områder skiller seg vesentlig fra den du kommer til. Sosiale, kulturelle og språklige skiller problematiseres i forhold til asylsøkerens evne til å fremstille fortellingen sin. Innenfor konteksten av asylintervjuet er intervjueren overlegen asylsøkeren på alle disse områdene. I tillegg har intervjueren intervjuet mange ganger og kjenner «sjangeren», mens for asylsøkeren vil det være første gang. Noen av informantenes usikkerhet knyttet til hvor mye som var «riktig» å si, kan tolkes som at de var usikre på hvilke regler som gjelder innenfor diskursen. Dette kan tyde på at de forventet en asymmetri i samtalen, og innrettet seg i en underlegen posisjon, kanskje fordi de hadde med seg en forventning fra sin kontekst om at man underordner seg myndigheter. Kultur kan være med å bestemme hvilke regler som gjelder for hva som kan sies eksplisitt og hva som er implisitt, det som er tabu innen en kultur ikke nødvendigvis er det i en annen. En betydelig del av mening i samhandling er *antatt*, implisitt, heller enn eksplisitt uttrykt (Linell, 2009). En av informantene reflekterte over dette. Han fortalte at han trodde det holdt å fortelle at han hadde sittet i fengsel i hjemlandet. Han antok at han og intervjueren hadde en felles forståelse av hva det innebar. Av denne grunn fortalte han ikke at det kunne innebære tortur. I etterkant innså han at intervjueren nok ikke visste dette. En kan tenke seg at spesielt tabubelagte temaer kan forbli usagte dersom asylsøkeren kommer fra en kultur der for eksempel seksuelle overgrep er tabu, i tillegg til at det kan være et traume vedkommende ikke ønsker å snakke om. Dette understreker betydningen av å tilrettelegge for at asylsøkeren skal kunne snakke om alt. Det viser også hvor viktig det er at intervjueren i tillegg til å ha landkunnskap, også med fordel kan være utforskende.

6 Konklusjon og anbefalinger

Politiets Utlendingsenhet

Funnene i prosjektet tilsier at det kan være en alvorlig belastning å oppholde seg i venterommet hos PU, og å bli kroppsvisitert. Det skapes et bilde av en fysisk kontekst som kan medføre økt angst og retraumatisering hos dem som søker beskyttelse. Dette vil kunne være et alvorlig hinder for asylsøkernes evne til å fortelle om sensitive temaer, både under intervjuet hos PU, men kanskje også senere i asylprosessen. Det er viktig å merke seg at det i denne undersøkelsen var mennene som bekrev den fysiske konteksten, og ikke kvinnene. Dette kan henseile på at venteromsbetingelsene for kvinner og menn er ulike. Med utgangspunkt i funnene i denne undersøkelsen, er det grunnlag for videre utredning av og eventuell endring av de fysiske rammene hos PU. På bakgrunn av dette, anbefales det spesielt å undersøke nærmere hvordan det oppleves for personer å oppholde seg i venterommet hos UDI, men også hvordan kroppsvisiteringen erfares.

Mulighet for å fortelle om det vanskeligste

Funnene viser at opplevelse av mistillit og mangel på mulighet for å frembringe sin historie under intervjuene, kan føre til at viktige opplysninger, eller opplysninger av sensitiv art, ikke blir fortalt. Materialet viser at å bli møtt med respekt, og at det å etablere god kontakt og en trygg situasjon, øker muligheten for at det som kan være vanskelig å snakke om, kan bringes frem. Intervjuene har mange aspekter, blant annet tolkebruk og balansert håndtering av sensitive temaer og ulike kulturaspekter. Situasjonen er potensielt meget vanskelig. Det er av stor betydning at det tilrettelegges for en god kommunikasjon rundt de sårbare temaene. Slik vil det kunne skapes mulighet for at personer som har blitt utsatt for tortur, og aktivt frykter å bli utsatt for tortur ved tilbakevendelse til hjemlandet, kan bringe temaet på bane. Dersom dette ikke ivaretas, risikerer vertslandet, i dette tilfellet Norge, å bryte med FNs torturkomité's artikkel nr 3 om ikke å sende tilbake til tortur, det som kalles for *non-refoulement*. (FNs torturkonvensjon, 1987). Undersøkelsen understreker betydningen av å ta alle disse hensynene. Det anbefales kompetanseheving av intervjuere i PU og UDI, samt av tolker som benyttes.

Litteraturliste

- Amnesty International (2005). *Hva er tortur?* Hentet 17.04.2013 fra <http://www.amnesty.no/aktuelt/flere-nyheter/arkiv-bakgrunn/hva-er-tortur>
- Axelsen, E. & Wessel, E. (2006) Den traumatiserte hukommelse: Hvordan fungerer hukommelsen ved senvirkninger etter traumer? I T. Anstorp, K. Benum & M. Jakobsen (red.) *Dissosiasjon og relasjonstraumer: Integrering av det splittede jeg*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Baltzersen, R. K.(2008). *Å samtale om samtalen. Veiledning og metakommunikasjon*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet(1997) FOR 1997-06-06 nr 571: Forskrift om bevilling som statsautorisert tolk og tolkeprøven. Hentet 19.04.2013 fra <http://www.lovdata.no/for/sf/bl/x1-19970606-0571.html>
- Basoglu, M., Livanou, M. & Crnobaric, C. (2007). Torture vs Other Cruel, Inhuman- and Degrading Treatment. Is the Distinction Real or Apparent? *Archives of General Psychiatry*, 64, 277-285.
- Benum, K. (2011). Traumeterapi med voksne klienter. I: M. H.Rønnestad & A. v. d . Lippe (red.), *Det kliniske intervjuet, bind II(s. 243-267)*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Berkaak, O. A. & Frønes, I. (2005). *Tegn, tekst og samfunn*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Brekke, J-P. & Vevstad, V. (2007). *Reception conditions for asylum seekers in Norway and the EU*. Rapport 2007:4. Institutt for samfunnsforskning.
- Brekke, J-P., Sveaass, N., & Vevstad, V. (2010). *Sårbare asylsøkere i Norge og EU*. Rapport 2010:14. Institutt for samfunnsforskning.
- Brinkmann, S. & Kvale, S. (2009). *InterView. Introduktion til et håndværk*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Bögner, D., Brewin, C. & Herlihy, J. (2007). The impact of sexual violence on disclosure during Home Office Interviews. *British Journal of Psychiatry*, 191, 75-81.

- Bögner, D., Brewin, C. & Herlihy, J. (2010). *Refugees' Experiences of Home Office Interviews: A Qualitative Study on the Disclosure of Sensitive Personal Information*. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 36 (3), 519-535.
- Charmaz, K. (2008). Grounded Theory. I Smith, J. A., *Qualitative Psychology. A Practical Guide to Research Methods*. London: Sage Publications Ltd.
- EU (2003). Council Directive 2003/9/EC of 27 January 2003 Laying down minimum standards for the reception of asylum seekers. Hentet 22.04.2013 fra <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:031:0018:0025:EN:PDF>
- Finlay, L. (2008). A dance between the reduction and reflexivity: Explicating the "Phenomenological Psychological Attitude". *Journal of Phenomenological Psychology*, 39, 1–32.
- FNs høykomissær for flykninger (1995). *Interviewing Applicants for Refugee Status Training Module RLD 4*. Geneve: FNs høykomissær for flykninger.
- FN (1984). Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment. New York: FN. Hentet 23.04.2013 fra <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CAT.aspx>
- Giorgi, A. & Giorgi, B. (2008), I: J. Smith (red.): *Phenomenology. Qualitative Psychology. A Practical Guide to Research Methods*. London: Sage Publications Ltd.
- Grossmann, C. (2009). The normative value of the Istanbul Protocol. I: S. Kjær & A. Kjærum (red.) *Shedding light on a dark practice. Using the Istanbul Protocol to document torture*. København: International Rehabilitation Council for Torture Victims. Hentet 30.03.13 fra http://irct.org/Files/Filer/publications/ipip/shedding_light_on_a_dark_practice.pdf
- Haavind, H. (2000). Analytiske retningslinjer ved empiriske studier av kjønnede betydninger. I: H. Haavind (red.) *Kjønn og fortolkende metode: Metodiske muligheter i kvalitativ forskning*, s. 155-219. Oslo: Gyldendal akademisk
- Hall, W. A. & Callery, P. (2001). Enhancing the rigor of grounded theory: incorporating reflexivity and relationality. *Qualitative Health Research*, 11 (2), 257-72.
- Hárdi, L & Kroo, A.(2011). Psychotherapy and psychosocial care of torture survivor refugees in Hungary, " A never ending journey". *Torture. Volume 21(2)*, 84-97.

- Helsedirektoratet (2010). Helsetjenestetilbudet til familiegjenforente, flyktninger og asylsøkere. (IS-1022). Hentet 15.04.2013 fra <http://www.helsedirektoratet.no/publikasjoner/helsetjenestetilbudet-til-asylsokere-flyktninger-og-familiegjenforente/Sider/default.aspx>
- Herlihy, J., Scragg, P. & Turner, S. (2002). Discrepancies in autobiographical memories: implications for the assessment of asylum seekers: repeated interviews study. *British Medical Journal*, 324, 324-327.
- Herlihy, J. & Turner, S. W. (2007). Asylum claims and memory of trauma: sharing our knowledge. *British Journal of Psychiatry*, 191, 3-4.
- Holmberg, U. (2009). Investigative interviewing as a therapeutic jurisprudential approach. I: T. Williamson, B. Milne & S. T. Savage (red.): *International developments in investigative interviewing*, (s.149-175). Portland, OR: Willian Publishing.
- Holte, A. (2011). Non-verbal kommunikasjon. I: M. H.Rønnestad & A. v. d . Lippe (red.), *Det kliniske intervjuet, bind II*(s. 29-54). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Jakobsen, M. (2006). Kroppen husker: Nevrobiologisk kunnskap om traumetilstander. I T. Anstorp, K. Benum & M. Jakobsen (red.) *Dissosiasjon og relasjonstraumer: Integrering av det splittede jeg*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Jareg, K. & Pettersen, Z. (2006). *Tolk og tolkebruker. To sider av samme sak*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Jareg, K. & Sveaass, N. (2011). Kapittel 12. Utforskning av muligheter i det kliniske intervjuet med traumatiserte flyktninger. I M. H.Rønnestad & A. v. d . Lippe (red.), *Det kliniske intervjuet, bind II*(s. 268-288). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Jarvinen, M. & Mik-Meyer, N. (2005) *Kvalitative metoder i et interaktionistisk perspektiv: Interview, observationer og dokumenter*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Johnsen, G. E. & Asbjørnsen, A. E. (2008). Consistent impaired verbal memory in PTSD: A meta-analysis. *Journal of Affective Disorders*, 111, 74-82.
- Johnsen, G. E., Kanagaratnam, P. & Asbjørnsen, A. E. (2008). Memory impairments in posttraumatic stress disorder are related to depression. *Journal of Anxiety Disorders*, 22 (3), 464-474.

- Johnsen, G. E., Kanagaratnam, P. & Asbjørnsen, A. E. (2013). Posttraumatisk stressforstyrrelse er forbundet med kognitive dysfunksjoner. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*, 50, 201-207.
- Jordahl, H., & Repål, A. (2009). Det kliniske intervjuet ved vurdering av tvangsinnleggelse. I: M. H.Rønnestad & A. v. d . Lippe (red.), *Det kliniske intervjuet, bind I*(s. 257-251). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Kanagaratnam, P. & Asbjørnsen, A. E. (2007). Executive deficit in chronic PTSD related to political violence. *Journal of Anxiety Disorders*, 21 (4), 510-525.
- Karterud, H. N. (2006) *Diagnose til besvær?* Hovedfagsoppgave, Institutt for sykepleievitenskap og helsefag. Oslo: Universitetet i Oslo.
- Kjær, S. & Kjærum, A. (2009) Shedding light on a dark practice. Using the Istanbul Protocol to document torture. København: *International Rehabilitation Council for Torture Victims*. Hentet 30.03.13 fra http://irct.org/Files/Filer/publications/ipip/shedding_light_on_a_dark_practice.pdf
- Masmas, T. N., Møller, E., Buhmann, C., Bunch, V., Jensen, J. H., Hansen, T. N., Jørgensen, L. M. & Kjær C. et al. (2008). Asylum seekers in Denmark: A study of health status and grade of traumatization of newly arrived asylum seekers. *Torture*, 18 (2),77-86
- Nerdrum, P. (2011). Om empati. I: M. H.Rønnestad & A. v. d . Lippe (red.), *Det kliniske intervjuet, bind II*(s. 55-78). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Langdridge, D. (2007). *Phenomenological Psychology: Theory, Research and Method*. Harlow: Prentice Hall.
- Langballe, Å. (2011). *Den dialogiske barnesamtalen. Hvordan snakke med barn om sensitive temaer*. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress.
- Langballe, Å., Gamst, K. T., & Jacobsen, M. (2010) *Den vanskelige samtalen. Barneperspektiv på barnevernarbeid. Kunnskapsbasert praksis og handlingskompetanse*. Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. Rapport 2/2010.
- Lauritsen, K., Molden, T. H., Valenta, M., Berg, B. & Archaumbault, J. (2005). *Informasjon og rettssikkerhet - Informasjonsformidling til asylsøkere i en tidlig fase*. SINTEF-rapport. Hentet

17.04.2013 fra http://www.regjeringen.no/upload/kilde/asd/prm/2005/0080/ddd/pdfv/262845-sintef_rapport_05165.pdf

- Lavik, N. J., Hauff, E., Skrondal, A. & Solberg, Ø. (1996). Mental disorder among refugees and the impact of persecution and exile: Some findings from an out-patient population. *British Journal of Psychiatry*, 169, 726-732.
- Laws, A & Patsalides, B. (1997). Medical and psychological examination of women seeking asylum: documentation of human rights abuses. *Journal of the American Medical Women's association*, 52 (4), 185-87.
- Lindland, M. K. (2012). *Å samtale med barn i vanskelige livssituasjoner. En analyse av samtalepraksiser mellom barnevernsarbeidere og barn i barnevernstjenesten*. Masteroppgave i sosialt arbeid. Oslo: Høgskolen i Oslo og Akershus.
- Lindner, E. (2006). *Making Enemies: Humiliation and International Conflict*. Santa Barbara: Greenwood Press and Praeger Publishers.
- Linell, P. (2009). *Rethinking language, mind, and world dialogically: Interactional and contextual theories of human sense-making*. Linköping University: Information Age Publishing Inc.
- Linell, P. & Luckmann, T. (1991) Asymmetries in dialogue: some conceptual preliminaries. I I. Marková & K. Foppa (red.) *Asymmetries in dialogue*. Hemel Hempstead: Harvester Wheatsheaf
- Luckmann, T. (1990). Social communication, dialogue and conversation. I I. Marková & K. Foppa (red.). *The dynamics of dialogue*. (s. 46-61). New York: Harvester Wheatsheaf.
- Malterud, K. (2011). *Kvalitative metoder i medisinsk forskning*. En innføring. Oslo: Universitetsforlaget.
- McNally, R. J. (2003). *Remembering Trauma*. Cambridge, MA: Belknap Press/Harvard University Press
- Nijenhuis, E.R.S., van der Hart, O. & Steele, K. (2006) traumerelatert strukturell dissosiasjon av personligheten: Teoretisk forståelse og begrepsavklaring. I T. Anstorp, K. Benum og M. Jakobsen (red.) *Dissosiasjon og relasjonstraumer: Integrering av det splittede jeg*. Oslo: Universitetsforlaget.

- Nygård, M. & Malterud, K. (1995). En kartlegging av posttraumatisk stressforstyrrelse hos bosniske flyktninger i Norge. *Tidsskrift for norsk lægeforening*, 115, 1971-1974.
- NOAS (2008). *Asylsøkernes møte med det offentlige*. NOAS-rapport.
- NOAS (2010). *Fakta på bordet*. NOAS-rapport. Hentet 22.04.2013 fra http://www.noas.no/wp-content/uploads/2012/08/Fakta_på_bordet.pdf
- NRK (2013). *4 av 10 asylsøkere vinner fram*. Hentet 13.04.12 fra http://www.nrk.no/nyheter/distrikt/hedmark_og_oppland/1.10979821
- Osborn, M. & Smith, J. A. (2011). Interpretative phenomenological analysis i Smith, J. A. (red.) *Qualitative Psychology. A Practical Guide to Research Methods*. London: Sage Publications
- Patel, N. (2002). Speaking with the silent: addressing issues of disempowerment when working with refugee people. I: R. Tribe & H. Raval (red.) *Working with interpreters in mental health*, s 219-237. New York: Brunner Routledge.
- Peel, M. & Burnett, A. (2001). *Asylum-seekers and refugees in Britain: the health of survivors of torture and organised violence*. *British Medical Journal*, 322(7286), 606-609.
- Peel, M., Mahtani, A., Hinshelwood, G. & Forrest, D. (2000) The sexual abuse of men in detention in Sri Lanka. *Lancet*, 355 (9220), 2069-70.
- Politiet (2010). Asylsøkeres rettigheter og plikter. Hentet 22 04.13 fra https://www.politi.no/politiets_utlendingsenhet/asylsoker/rettigheter_og_plikter/Tema_379.xml
- Repstad, P (1998) *Mellom nærhet og distanse*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Rogers, C. (1951). *Client-centered therapy: Its current practice, implications, and theory*. Cambridge, MA: The Riverside Press.
- Rothschild, B.(2004). *Kroppen husker: Om krop og psyke i traumebehandling*. Forlaget Klim. Århus.
- Rønningen, K. & Solberg, O.(2011). *Skyggemenneske: Eksternalisering som metode i behandling av spiseforsyrrelser: en interpretativ fenomenologisk analyse*. Hovedoppgave i psykologi, Universitetet i Oslo. Oslo: Universitetet i Oslo.

- Schibbye, A. L. L. (2009). *Relasjoner: Et dialektisk perspektiv på eksistensiell og psykodynamisk psykoterapi*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Silove, D., Sinnerbrink, I., Field, A., Manicavasagar, V. & Steel, Z. (1997). Anxiety, depression and PTSD in asylum-seekers: Associations with per-migration trauma and post-migration stressors. *The British Journal of Psychiatry* (170), 351-357.
- Silove, D. (1999). The psychological effects of torture, mass human rights violations, and refugee trauma. Toward an integrated conceptual framework. *Journal of Nervous and Mental Disease*, 187, 200-207.
- Skånland, S. M. (2011). *Folk er folk*. Hovedoppgave i psykologi, Universitetet i Oslo. Oslo: Universitetet i Oslo.
- Smith, J. A., Flowers, P., & Larkin, M.(2009). *Interpretative Phenomenological Analysis: Theory, Method and Research*. London: Sage Publications Ltd.
- Solstad, I. (2011). *Den fineste dagen i livet mitt: Unges perspektiv på egen familiegjenforening*. Hovedoppgave i psykologi, Universitetet i Oslo. Oslo: Universitetet i Oslo.
- Thagaard, T. (2009). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Teigen, K. H. (2013) Glemsel. I: Store Norske Leksikon. Hentet 23.04.2013 fra <http://snl.no/glemsel>
- Tribe, R. & Morrissey, J. (2002) The refugee context and the role of interpreters. I: R. Tribe & H. Raval (red.) *Working with interpreters in mental health*, s.198-218. New York: Brunner Routledge.
- Turner, S. (1989). Working with survivors. *Psychiatric Bulletin*, 13, 173-176. Hentet 20.04.2013 DOI: 10.1192/pb.13.4.173
- UDI (2008) Asylprosessen. Saksbehandling av søknader om beskyttelse, fra Behandlingen av asylsaker, Hentet 27.12. 12 <http://www.udi.no/Sentrale-tema/beskyttelse/Behandlingen-av-asylsaker>
- UDI (2010) Faktaark om asyl. Hentet 22.04.2013 fra www.udi.no/Oversiktsider/Faktaark/Faktaark-om-beskyttelse-asyl/

- UDI (2012) Internmelding: IM 2012-011: Retningslinjer for gjennomføring av ankomstintervjuet. Hentet 19.04.2013 fra <http://www.udiregelverk.no/no/rettskilder/udi-interne-meldinger/im-2012-011/>
- UDI (2011) Rundskriv 2011-039. Bruk av tolk i utlendingssaker Hentet 19.04.2013 fra http://www.udiregelverk.no/no/rettskilder/udi-rundskriv/rs-2011-039/#_Toc300920460
- UDI (2011) Rundskriv 2011-007: Utlendingsforvaltningens ansvar for å legge til rette for å identifisere og gi oppfølging til mulige ofre for menneskehandel: <https://www.udiregelverk.no/no/rettskilder/udi-rundskriv/rs-2011-007/>
- UDI, Rundskriv: Veiledning for samtale med mulige ofre for menneskehandel: <https://www.udiregelverk.no/no/rettskilder/udi-rundskriv/rs-2011-007/rs-2011-007v1/>
- UDI (2010). Utleidningslov og Utlendingsforskrift. Hentet 23.04.13 fra <http://www.udi.no/oversiktsider/den-nye-utlendingsloven-og-utlendingsforskriften/>
- UDI (2010). Årsrapport. Hentet 23.04.13 fra <http://www.udi.no/Global/upload/Flash/2010/Aarsrapport2010/Aarsrapport2010.html>
- Varvin, S. (2003). *Flukt og eksil: Traume, identitet og mestring*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Vloeberghs, E., Bloemen, E. & Mellnik, R. (2009). Psychological examinations within asylum procedures. I S. Kjær & A. Kjærsum, *Shedding light on a dark practice: Using the Istanbul Protocol to document torture*. København: International Rehabilitation Council for Torture Victims.
- Weele, v. d. J. (2006). Kapittel 9: Styrk den indre veggen: Arbeid med stabilisering og kontroll av gjenopplevelser. I Anstorp, T., Benum, K. og Jakobsen, M. *Dissosiasjon og relasjonstraumer: Integrering av det splittede jeg*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Weiner, M. F., Shuman, D. W. (1984) *What patients don't tell their therapists*. Integrative Psychiatry, Vol 2(1), 28-32.
- WHO (1994). ICD-10: *Psykiske lidelser og atferdsmessige forstyrrelser*. København: Munksgaard Danmark

Institutt for kriminologi og rettssosiologi (2012). Migrasjon og politiarbeid. Hentet 18.04.2013 fra <http://www.jus.uio.no/ikrs/forskning/aktuelle-saker/2011/mohn.html>

Øyen, V. B.(2009). *Å følge sin mann og å følge sin plan: En kvalitativ studie av kvinnelige deltakere ved introduksjonsprogrammet for flyktninger og innvandrere*. Hovedoppgave i psykologi, Universitetet i Oslo. Oslo: Universitetet i Oslo.

Vedlegg 1

Informasjonsskriv til programrådgivere

Asylintervjuet – er det rom for å fortelle om tortur- og overgrepserfaringer?

Prosjektet har som hensikt å undersøke hvordan asylsøkeren opplever å fortelle om eventuelle tidligere overgreps- og torturerfaringer i løpet av asylprosessen og primært under det første asylintervjuet hos UDI. Hvordan oppleves asylintervjuet med tanke på å formidle informasjon om en selv og sensitiv informasjon? Er det tid og rom for en samtale om dette? Spesiell oppmerksomhet vies forhold rundt eventuelle begrensninger knyttet til en best mulig kommunikasjon om disse temaene mellom asylsøkeren og intervjueren – ofte også med tolk som mellomledd. Det skal foretas kvalitative intervjuer av et utvalg på ca 10 personer som har bakgrunn som asylsøkere, som har fått innvilget opphold. Prosjektet har sin bakgrunn i dagens asyldebatt og stadige endringer på asylfeltet. Profesjonsstudent i psykologi ved Universitetet i Oslo Ida Graf gjennomfører prosjektet som også er hennes hovedoppgave. Veileder er dr. psychol Nora Sveaass. Prosjektet har fått økonomisk støtte fra Norsk Forskningsråd og er godkjent av Regional Etisk komité(REK). Innsamling av data skal foregå våren 2011 og prosjektet skal ferdigstilles i 2012.

Vedlegg 2

Informasjonsskriv til mulige deltakere

FORESPØRSEL OM DELTAKELSE

Vil du være med i et forskningsprosjekt?

En student fra Universitetet i Oslo ønsker å snakke med en del deltakere ved Introduksjonsprogrammet om asylintervjuet til UDI. Målet er å finne ut av hvordan det under asylintervjuet til UDI er å snakke om vonde opplevelser man har hatt før man kom til Norge. Hva synes du om intervjueren til UDI – følte du at du kunne stole på ham/henne? Var det nok tid til å snakke om for eksempel helsen din eller eventuelle overgrep eller torturopplevelser du har hatt? Har du slike eller andre meninger om hvordan det var å snakke om slike opplevelser med intervjueren hos UDI, er det viktig informasjon for oss. Du trenger ikke å fortelle noe om hva du eventuelt har opplevd. Det vi ønsker å få vite noe om, er hvordan du synes det var å snakke med UDI. Målet med prosjektet er å finne ut av hvordan asylsøkere synes det er å snakke med UDI om slike opplevelser, fordi man tror UDI kan bli bedre. Du velger selv hva du vil fortelle og ikke fra opplevelser du har. Du vil eventuelt snakke med en hovedoppgavestudent i psykologi fra Universitetet i Oslo, Ida Graf. Intervjuene vil være en viktig del prosjektet som er hennes avsluttende hovedoppgave. Intervjuet vil ta ca en time, og det er mulig å få tolk.

2. SAMTYKKE – hvis du vil være med i prosjektet:

- det er helt frivillig å delta i dette prosjektet
- du velger selv hva du vil fortelle
- all informasjon du gir vil bli holdt fullstendig konfidensiell(låst inne i skap)
- all informasjon vil bli brukt på en måte som sikrer full anonymitet(det vil ikke være mulig å kjenne deg igjen i prosjektet når det blir publisert)
- for at intervjueren lettere skal huske hva som ble sagt, kan det bli gjort lydopptak av intervjuet. Ingen andre enn intervjueren kommer til å høre på dette. All lydinformasjon og eventuell skriftlig informasjon skal slettes når prosjektet er ferdig

- det er Universitetet i Oslo som er ansvarlig for dette prosjektet. Det er en student som kommer til å intervju deg. Informasjonen du gir kan ikke og vil ikke bli brukt i noen sammenheng med UDI, politiet, deltakelsen din i introduksjonsprogrammet eller oppholdstillatelsen din i Norge

- hvis du ønsker det, kan du trekke deg fra studien eller avslutte intervjuet når du vil underveis og dette vil ikke få noen konsekvenser for deg

Tusen takk til deg som vil være med!

Dersom du har spørsmål til studien eller ønsker å trekke deg, kan du kontakte

- psykologistudent Ida Graf på tlf 41145518/ e-post: i.j.graf@psykologi.uio.no eller
prosjektleder Nora Sveaass tlf 22845158/ e-post: nora.sveaass@psykologi.uio.no.

Vedlegg 3

Intervjuguide

Oslo, Desember 2009

Fokuset i intervjuet er på det følgende:

Asylsøkerens vurdering av hvordan det var å snakke med UDIs intervjuer under det første asylintervjuet med henblikk på erfaringer med overgrep og tortur før ankomst til Norge

Intervjueren – en hovedoppgavestudent i psykologi ved Universitet i Oslo – assistert av en profesjonell tolk.

Asylsøkeren intervjues individuelt og intervjuet blir tatt opp på lydbånd.

Intervjuguiden er veiledende

Bakgrunnsinformasjon:

Egenprodusert IDnr:

Kjønn:

Fødselsår:

Region i verden:

Utdanning/Yrke:

Familie i Norge:

Innledning:

Det som er interessant for prosjektet er dine tanker og opplevelser rundt intervjusituasjonen med asylsøkerne, med henblikk på tema(ene) som omfatter overgrep og/eller tortur.

Innledende spørsmål:

Hvis du har vært utsatt for traumatiserende hendelser, til hvem og under hvilke omstendigheter har dette blitt formidlet? Ble det formidlet under de første intervjuene med politiet og UDI i forbindelse med asylprosessen under den første helse/screening kontrollen i samtaler med personer ved asylmottaket på ditt eget initiativ til å finne noen å snakke med? Hva skjedde da du fortalte om disse hendelsene?

Har du noe dokument som beskriver helse, belastende hendelser eller behandling som er blitt gitt(medisinsk eller psykologisk)?

Hvis ja, har du vist frem noen slike dokumenter til noen av instansene nevnt ovenfor?

Hvor mye/Hva av informasjon fikk du fra NOAS før intervjuet med UDI?

Fikk du noen tips fra noen andre om hva det kunne være lurt å si under intervjuet, for eksempel fra noen på asylmottaket?

(De siste to spørsmålene er satt inn etter møte med Bydel Gamle Oslo 4/12-09 etter tips fra ansatte som mener at dette kan være av avgjørende betydning for hva folk forteller under UDIintervjuet)

Hovedspørsmål:

Jeg vil nå spørre deg om du med dine egne ord kan beskrive hvordan du synes det var å fortelle om helserelaterte problemer og traumatiserende hendelser til personer du har snakket med i forbindelse med asylprosessen og særlig i intervjuene med politiet og UDI (Veiledende spørsmål:)

Hvordan synes du det var å svare på spørsmål?

Var det vanskelig/lett å finne et sted der det passet å fortelle om dette?

Hvordan opplevde du det å skulle presentere smertefulle erfaringer?

Følte du noe behov for å beskytte deg selv?

Følte du noe behov for å beskytte intervjueren eller tolken?

Ble du oppmuntret til å beskrive, men kjente at du var motvillig?

Eller snakket du selv om du egentlig ikke følte at det var “rom” for eller tid til det?

Eller følte du at det var rom for og mulighet til å fortelle utdypende om traumatiske hendelser og eventuelle helseplager som kom som en følge av disse?

Har det noen gang etter at du kom til Norge blitt foreslått å undersøke tegn på og mulige problemer som følge av tortur eller andre former for traumatiserende hendelser, fysiske eller psykiske, i den hensikt å dokumentere og som et resultat av det du har formidlet/fortalt?

Tusen takk for din deltakelse!

Vedlegg 4

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet

Asylintervjuet - er det rom for å fortelle om tortur og andre overgrepserfaringer?

Bakgrunn og hensikt

Dette er en invitasjon til deg. Vil du være med i en forskningsstudie for å finne ut av hvordan personer som har vært asylsøkere opplevde asylintervjuet med UDI? I fokus er hvordan det var å snakke med UDIs intervjuer om vonde opplevelser, for eksempel erfaringer med tortur eller overgrep man har hatt før man kom til Norge. Vi ønsker å snakke med deg som har vært asylsøker tidligere, og som har fått innvilget opphold i Norge. Studien er en del av en hovedoppgave i psykologi Universitetet i Oslo. Det er Universitetet i Oslo som er ansvarlig. Vi håper med denne studien å kunne bidra til at intervjuet hos UDI skal bli bedre for asylsøkere som kommer til Norge i fremtiden.

Hva innebærer studien?

Den delen av undersøkelsen du vil være med på, er et intervju med en hovedoppgavestudent i psykologi. Spørsmål vi lurer på er blant annet: Hva synes du om intervjueren hos UDI – følte du at du kunne stole på ham/henne? Var det nok tid til å snakke om for eksempel helsen din eller overgrep, torturopplevelser eller andre vonde ting du har opplevd? Har du slike eller andre meninger om hvordan det var å snakke om slike opplevelser med intervjueren hos UDI, er det verdifull informasjon for oss. Du trenger ikke å fortelle noe om hva slags overgrep eller tortur du eventuelt har opplevd. Du velger selv hva du vil fortelle. Dersom du ønsker å være med i studien, vil læreren din ved Introduksjonsprogrammet sette deg i kontakt med psykologstudenten. Intervjuet vil foregå med tolk dersom det er behov for det. Intervjuet vil ta ca en time. For at intervjueren lettere skal huske hva som ble sagt, vil det bli gjort lydopptak av intervjuet, hvis det er greit for deg.

Mulige fordeler og ulemper

Prosjektleders erfaring fra en liknende studie er at personer som har meninger om hvordan det var å gå gjennom asylprosessen hos UDI, synes at det var fint å snakke med en annen fagperson om disse opplevelsene. Samtidig kan det tenkes at det kan være en belastning å skulle fortelle om slike opplevelser, men dette vet vi lite om. Dersom deltakere skulle føle behov for å snakke med noen i etterkant av dette intervjuet, er det mulig å ta kontakt med hovedoppgavestudenten som kan fortelle hvordan man kan komme i kontakt med lege eller psykolog.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Informasjonen som registreres om deg skal bare brukes slik som beskrevet i hensikten med studien. Alle opplysningene vil bli behandlet uten navn og fødselsnummer eller andre direkte gjenkjennerende opplysninger. En kode knytter deg til dine opplysninger og prøver gjennom en navneliste. Det betyr at opplysningene ikke kan knyttes til deg. Det er bare hovedoppgavestudenten og prosjektleder, som har adgang til navnelisten og som kan finne tilbake til deg. Informasjonen om deg vil ikke bli brukt i noen sammenheng med UDI, politiet, deltakelsen din i introduksjonsprogrammet eller oppholdstillatelsen din i Norge. All lydinformasjon og skriftlig informasjon slettes når prosjektet er ferdig, senest innen utgangen av 2012. Det vil ikke være mulig å identifisere deg i resultatene av studien når disse publiseres. All informasjon vil bli fullstendig anonymisert.

Frivillig å være med

Det er frivillig å delta i studien. Hvis du først sier at du vil være med, kan du likevel når som helst og uten noen grunn trekke deg fra studien. Dette vil selvfølgelig ikke få noen konsekvenser for deg.

Dersom du senere ønsker å trekke deg eller har spørsmål til studien, kan du kontakte

- prosjektleder Nora Sveaass tlf 22845158/ e-post: nora.sveaass@psykologi.uio.no. eller
- psykologistudent Ida Graf på tlf 41145518/ e-post: i.j.graf@psykologi.uio.no

Kapittel A- utdypende forklaring av hva studien innebærer

Kriterier for deltakelse:

- at du har flyktningebakgrunn
- at du tidligere har vært asylsøker og nå har fått oppholdstillatelse i Norge
- at du er over 18 år
- at du ikke har alvorlige psykiske problemer nå, for eksempel at du ikke er veldig deprimert eller psykotisk

Intervjuene med hovedoppgavestudenten vil finne sted i 2011.

Kapittel B – Personvern, økonomi og forsikring

Personvern

Opplysninger som registreres om deg er hvilken region i verden du kommer fra, hvor gammel du er, om du er mann eller kvinne, om du har noe familie i Norge og eventuelt hva slags yrke eller utdanning du har hatt før du kom til Norge. Psykologisk institutt ved Universitetet i Oslo ved administrerende direktør er databehandlingsansvarlig.

Rett til innsyn og sletting av opplysninger om deg

Hvis du sier ja til å delta i studien, har du rett til å få se hvilke opplysninger som er registrert om deg. Du har også rett til å få rettet eventuelle feil i de opplysningene vi har registrert. Dersom du trekker deg fra studien, kan du kreve å få slettet innsamlede opplysninger, med mindre opplysningene allerede er publisert i hovedoppgaven, dette vil tidligst skje i desember 2011.

Økonomi

Studien er finansiert gjennom forskningsmidler fra Norsk Forskningsråd og Psykologisk Institutt, Universitetet i Oslo.

Forsikring

Studien er ikke dekket av noen forsikringsordninger.

Informasjon om utfallet av studien

Deltakerne har rett til å få informasjon om resultatet av studien ved dennes slutt.

På forhånd takk til dere som vil delta!

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg er villig til å delta i studien

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Stedfortredende samtykke når berettiget, enten i tillegg til personen selv eller istedenfor

(Signert av nærstående, dato)

Jeg bekrefter å ha gitt informasjon om studien

(Signert, rolle i studien, dato)

Vedlegg 5

Godkjenning fra REK

UNIVERSITETET I OSLO

DET MEDISINSKE FAKULTET

Førsteamanuensis Nora Sveaass
Psykologisk institutt
Universitetet i Oslo
0317 Oslo

**Regional komité for medisinsk og helsefaglig
forskningsetikk Sør-Øst D (REK Sør-Øst D)**

Postboks 1130 Blindern
NO-0318 Oslo

Telefon: 22 85 05 93

Telefaks: 22 85 05 90

E-post: i.m.middelthon@medisin.uio.no

Nettadresse:

<http://helseforskning.etikkom.no/xnet/public>

Dato: 05.11.09

Deres ref.:

Vår ref.: 2009/767

Asylintervjuet - er det rom for å fortelle om tortur og andre overgrepserfaringer?

Vi viser til søknad av 03.08.09, e-post av 19.08.09, e-post av 01.10.09 og svar på merknader av 04.11.09 om godkjenning av ovenfor nevnte forskningsprosjekt.

Prosjektleder er førsteamanuensis Nora Sveaass.

Forskningsansvarlig er Universitetet i Oslo.

Prosjekttema:

Man skal undersøke hvordan asylsøkeren opplever å fortelle om overgreps- og torturerfaringer i løpet av asylprosessen, primært under det første asylintervjuet. Fokus skal settes på hvordan det oppleves å gi informasjon om en selv og sensitiv informasjon. Det skal foretas kvalitative intervjuer av et utvalg på ca 15 asylsøkere som har vært gjennom asylintervjuet.

Komiteen har vurdert søknaden og svar på merknader og godkjenner prosjektet med hjemmel i helseforskningsloven § 10, forskningsetikkloven § 4.

Tillatelsen er gitt under forutsetning av at prosjektet gjennomføres slik det er beskrevet i søknaden, svar på merknader, endringsmeldinger og de bestemmelser som følger av helseforskningsloven med forskrifter.

Dersom det skal gjøres endringer i prosjektet i forhold til de opplysninger som er gitt i søknaden må prosjektleder sende endringsmelding til REK. Vi gjør oppmerksom på at hvis endringene er vesentlige må prosjektleder sende ny søknad, eller REK kan pålegge at dette gjøres.

Forskningsprosjektets data skal oppbevares forsvarlig, se personopplysningsforskriften kapittel 2, og Helsedirektoratets veileder for «Personvern og informasjonssikkerhet i forskningsprosjekter innenfor helse- og omsorgssektoren», <http://www.norsk-helsenett.no/informasjonsikkerhet/bransjenormen/Personvern%20og%20informasjonssikkerhet%20i%20forskningsprosjekter%20v1.pdf>

Tillatelsen gjelder til 31.12.2011. Av dokumentasjonshensyn skal opplysningene likevel bevares til 31.12.2013. Opplysningene skal deretter slettes eller anonymiseres.

Prosjektet skal sende sluttmelding, se helseforskningsloven § 12, senest 31.06.2012.

Vedtak:

Komiteen godkjenner at prosjektet gjennomføres slik det nå foreligger

REK har gått over til elektronisk saksbehandling og fått ny saksportal:
<http://helseforskning.etikkom.no>. Vi ber om at svar på merknader og henvendelser til REK sendes inn via denne portalen eller på post@helseforskning.etikkom.no. Vennligst oppgi REKs saksnummer.

Med vennlig hilsen

Stein A. Evensen (sign.)
Professor dr.med.
leder

Ingrid Middelthon (sign.)
seniorrådgiver

Brevet er godkjent elektronisk

Region: REK sør-øst	Saksbehandler: Emil Lahlum	Telefon: 22845523	Vår dato: 06.02.2013	Vår referanse: 2009/767/REK sør-øst D
			Deres dato: 28.01.2013	Deres referanse:

Vår referanse må oppgis ved alle henvendelser

Til Nora Sveaass

2009/767 Asylintervjuet - er det rom for å fortelle om tortur og andre overgrepserfaringer?

Forskningsansvarlig: Universitetet i Oslo
Prosjektleder: Nora Sveaass

Vi viser til søknad om prosjektendring datert 28.01.2013 for ovennevnte forskningsprosjekt. Søknaden er behandlet av leder for REK sør-øst på fullmakt, med hjemmel i helseforskningsloven § 11.

Endringene innebærer:
- Forlengelse av studieperiode frem til 30.04.2013

Vurdering

REK har vurdert endringssøknaden og har ingen forskningsetiske innvendinger mot endringen av prosjektet.

Vedtak

REK godkjenner prosjektet slik det nå foreligger, jfr. helseforskningsloven § 11, annet ledd.

Tillatelsen er gitt under forutsetning av at prosjektet gjennomføres slik det er beskrevet i søknaden, endringssøknad, oppdatert protokoll og de bestemmelser som følger av helseforskningsloven med forskrifter.

REKs vedtak kan påklages til Den nasjonale forskningsetiske komité for medisin og helsefag, jfr. helseforskningsloven § 10, 3 ledd og forvaltningsloven § 28. En eventuell klage sendes til REK sør-øst. Klagefristen er tre uker fra mottak av dette brevet, jfr. forvaltningsloven § 29.

Vi ber om at alle henvendelser sendes inn med korrekt skjema via vår saksportal:
<http://helseforskning.etikkom.no>. Dersom det ikke finnes passende skjema kan henvendelsen rettes på e-post til: post@helseforskning.etikkom.no.

Vennligst oppgi vårt referansenummer i korrespondansen.

Med vennlig hilsen

Stein A. Evensen
Professor dr. med.
Leder

Emil Lahlum
Førstekonsulent

Kopi til: nora.sveaass@psykologi.uio.no; universitetsdirektor@uio.no